

Màtayò
andí Yěsù Krístò bhà Ídzi
Màkürù
Yàrí bhǔkù ò ì nòtù ádròdrǒ
dhu tí dhu

Yàrí bhǔkù nandí ní Màtayò. Ngǎtsi ndi Màtayò-ovò ní'ì Lawì (Mrk 2.14). Ka ní'ì Mùyàhudì, ndirò ka ní'ì pàratà tó ndombè (9.9). Ní Yěsù náanzi ka ndíní p̀b̀indà kasu nùbhà tí, ndàdè òngò p̀b̀indà uvitatále nzínzi ǒ atdí ale tí (10.3).

Màtayò náandí p̀b̀indà bhǔkù f̀ỳỳò ní, yà ì nùgèrè 'à'ù Yěsù P̀b̀àyàhúdì. I P̀b̀àyàhúdì nùuni Ungbòta-Ayí tó Andítá mbèyi nyé. Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, kǎránà p̀b̀indà andítá nípbì rǒ ndi Ungbòta-Ayí ò ka kandí dhu rǒ.

Màtayò náandí p̀b̀indà bhǔkù, rìtè dhu k̀p̀angba Yěsù r̀àr̀ì ndi yà P̀b̀àyàhúdì náaródona ìrà r̀ìrà dhu tí M̀asiyà (2.6).

Yěsù ka k̀ug̀u Hèròdè r̀ì'ì ádr̀ungbǎ kamà tí P̀b̀àyàhúdì tó p̀b̀irì, Ìsràyeli, dǒ òná k̀as̀m̀ì ǒ (2.1,15). Ní, k̀àd̀ù p̀b̀indà kasu òpè Gàlìlayà tó p̀b̀irì ò rò, ndàrà àhù nà Yèrùsalemà, Yùdeyà tó p̀b̀irì ǒ ádr̀ungbǎ k̀ìg̀ò ò. Ndi k̀as̀m̀ì ǒ, Ìsràyeli ní'ì P̀b̀arómá tó p̀b̀irì ǒ k̀ámá dǒ ádr̀ungbǎ kamà nónyè idzi d̀óná ró. Ní, wò ndi ádr̀ungbǎ kamà nóongónà ndi ndónyè idzi d̀oyá p̀b̀irì ùndà yà ndi ndúli i p̀b̀irì ǒ p̀b̀àl̀ìwálì-otù ǒ. Ní, Yěsù-ànyǎ natdì ndíní ka koho tí ní'ì l̀èwálì Pìlatò.

Bhùkù-nyìtì ka kóhù tí dhu

- Yěsù Krístò t'ábhúna-ɔvò mà kùgɔ ka kí dhu màná (1.1-2.23).
- Bàtizò nubhónà Yùwanì náanzì pbìndà kasu tí dhu (3.1-12).
- Yěsù rǐ bàtizò àlǔ dhu mà pfòmvo Sitanì rǐ Kà-afí ùmvũ dhu màná (3.13-4.11).
- Yěsù rǐ pbìndà kasu ònzi Gàlilayà tó pbìrì ǒ dhu (4.12-18.35).
- Yěsù rǐ abhi òpè pbìndà kasu nà Gàlilayà rò, ndàrà àhu nà Yèrùsàlemà tó kigò ò dhu (19.1-20.35).
- Yěsù rǐ pbìndà kasu ùtsa ndì ndí dòná rò kasu ònzi Yèrùsàlemà tó kigò ǒ, ràrà àhu ndùtǒ ka kí mùsàlabhà dǒ dhu ò dhu (21.1-27.66).
- Yěsù rǐ ndìngbè ɔve-bvù rò, nditè ndì pbìndà ábhàlǐ tò, ndàdù dhu òvò fǐyò ndínǐ «Ídzi Màkǔrù» nuno tí kóró yà adzi ǒ aɛ-tsù-tidò tò dhu (28.1-20).

Yěsù t'ábhúna-ɔvò (Luk 3.23-38)

¹ Yàrí ní Yěsù Krístò t'ábhúna-ɔvò. Yěsù Krístò ní'ì Dàwudì-dhú bvǔ aɛ, ndirò Dàwudì ní'ì Àbràhamù-dhú bvǔ aɛ.

² Àbràhamù náadhì Ìsakà, Ìsakà náadhì Yàkòbhò, Yàkòbhò náadhì Yudhà mà adóna màná. ³ Yudhà náadhì Pàrezì mà Zǎrà nà. Abádhí-tsánà ní'ì Tàmarì. Pàrezì náadhì Èsròmù, Èsròmù náadhì Àramù. ⁴ Àramù náadhì Àmìnàdabhù, Àmìnàdabhù náadhì Nàsonì, Nàsonì náadhì Sàlmonì, ⁵ ndirò, Sàlmonì náadhì Bòazà. Bòazà-tsánà ní'ì Ràhabà. Bòazà náadhì

Ɖbedè. Ɖbedè-tsánà ní'ì Rútà. Ɖbedè náadhì Yěsè, ⁶ Yěsè náadhì Ádrùngbǎ kamà Dàwudì, ndirò, Dàwudì náadhì Sòlòmònì. Sòlòmònì-tsánà ní'ì yà Ùriyà-fó rò Dàwudì akò tsibhále. ⁷ Sòlòmònì náadhì Rèhòbòhamù, Rèhòbòhamù náadhì Àbiyà, Àbiyà náadhì Asà, ⁸ Asà náadhì Yòsàfatà, Yòsàfatà náadhì Yòramà, Yòramà náadhì Ùziyà, ⁹ Ùziyà náadhì Yòtamù, Yòtamù náadhì Àhazì, Àhazì náadhì Zèkíyà, ¹⁰ Zèkíyà náadhì Mánasì, Mánasì náadhì Àmòsè, Àmòsè náadhì Yòsíyà, ¹¹ ndirò, Yòsíyà náadhì Yèkòniyà mà adóna màná, yà Pbàìsràyélí ka kumba kowù nà ino tí Bàbelì tó pbìrì ò nìnganí.

¹² Pbàìsràyélí ka kumbà kowù nà ino tí Bàbelì tó pbìrì ò dhu-dzidǒ, Yèkòniyà náadhì Sàrtìyelè, Sàrtìyelè náadhì Zèrùbàbelì. ¹³ Zèrùbàbelì náadhì Àbihudì, Àbihudì náadhì Èliyàkimù, Èliyàkimù náadhì Àzòrò. ¹⁴ Àzòrò náadhì Zàdhokì, Zàdhokì náadhì Àkimù, Àkimù náadhì Èlihudì, ¹⁵ Èlihudì náadhì Èliyèzerì, Èliyèzerì náadhì Mátanì, Mátanì náadhì Yàkòbhò, ¹⁶ Yàkòbhò náadhì Yòzefù, ndi Yòzefù ní'ì Màriyà bhà ale. Ndi Màriyà ní ndi, Yèsù, yà Krìstò tí kátina ale nadhì.

¹⁷ Ní kóró i rùgànda-bvɛ ní'ì yà dhu bhèyi: ròpè ndi Àbràhamù rǒ rò, ràrà àhɛ Dàwudì rǒ, ní'ì atdí kumì dóná ìfo nà rùgànda. Ròpè ndi Dàwudì rǒ rò, ràrà àhɛ Pbàìsràyélí númba ka kí kowù nà ino tí Bàbelì tó pbìrì ò dhu ò, ní'ì atdí kumì dóná ìfo nà rùgànda. Ndirò ròpè ndi Pbàìsràyélí ka kumbà kowù nà ino tí Bàbelì tó

pbìrì ò dhu rǒ rò, ràrà àhụ Yěsù Krístò nùgụ ka kí dhu ò, ní'ì atdí kumì dòná ìfò nà rùgànda.

Yěsù nùgụ ka kí dhu

(Luk 2.1-7)

¹⁸ Yěsù Krístò nùgụ ka kí dhu ní'ì yà dhu bhěyi: kà-tsanà, Màriyà, ní'ì iwà Yòzefù órì ró. Pbétù, inzá ì àpè 'ùmbǎ rórò, Màriyà náatù ndì òna nà Ịlílǎ-Alafí bhà ọbi nǎ. ¹⁹ Yòzefù, yà kà mà rǐ 'ùmbǎ nà ale, ní'ì obhónángatále. Pbétù, kǎzè nzá kà-nyì níwǔ ndì ndí ibí ale nzínzi ọ́ dhu. Ní kǎzè ndòdhò ka inzá ịndrù núnì rórò.

²⁰ Wò dhu nírè kà rǐ rórò ní ndi, Kàgàwà bhà màlàyikà náavì ndì onyụ-bvù kà tò ndàti: «Yòzefù, Dàwudi-dhú bvù alé, ịnzí onzi Màriyà nídyì nyi nyí pbùkù tsìbhále tí dhu-òdò. Obhó tí, kà rǐ'ì nà ari ní Ịlílǎ-Alafí bhà ọbi nǎ kǒdyì.

²¹ Kǔgụya kpatsìbhíngba, nyadù ọvòna nóvò Yěsù tí, ka ní ndi pbìndà ale nìgụya fíyó nzérenga ọ́ rò nídhunǎ.»

²² Kóró wò dhu náanzì ndì, ndínǎ angyí Kàgàwà núnò pbìndà nabì otù ọ́ dhu náaká tí. Kǎti:

²³ «Kànǎ inzá àpè kpatsìbhále núnǎ tsìbhíngba ní'íya òna nà.

Ndirò kǔgụya kpatsìbhá ngbángba,

kadù ọvòna nóvò Mànolì tí*.»

Kà-tì ní: «Kàgàwà rǐ'ì atdíkpá àlě mànà.»

²⁴ Idhò ò rò ndì ndìvà ndì rò, Yòzefù náanzì yà Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà màlàyikà núnòna fìndà dhu. Ní kǎdù Màriyà nídyì pbìndà tsìbhále tí. ²⁵ Pbétù kǔpbá nzá kà-ngbò, ràrà àhụ kà

* 1:23 1.23 Ịsa 7.14

rǐ kpatsìbhá ngbángba núgu dhu ò. Ní Yòzefù náadù ndi ngbángba-òvò nóvò Yèsù tí.

2

Abho inga núni ale-akpá rǐwu Yèsù tó ngbángba nánda dhu (Luk 2.8-20)

¹ Yèsù ka kugu Yùdeyà tó pbìrì ǒ kigò, Bètèlèhemù tí kátina ò, ádrùngbǎ kamà Hèròdè bhà ato ǒ. Ndi nínganí, òrù-akpà-nyì rǒ rí 'ònzì dhu dǒ inga núni ale-akpá níwú adyifò náarí ndìto inǎ rò, 'iwù ùvò Yèrùsàlemà tó kigò ò. ² Ní abádhí níwú dhu ìndrú-tsǔ 'àti: «Yà ka kùgù Pbàyàhúdì tó ádrùngbǎ kamà rǐ'ì ingboró? Mǎ mǎla kàbhà alali òrù-akpà-nyì rǒ adyifò arí ndìto inǎ rò. Ní mǎ mìwù ka nífu.»

³ Wò dhu ì ìrì rò, ádrùngbǎ kamà Hèròdè mà kóró Yèrùsàlemà tó kigò ǒ bhà mànà níirè nga abho nyú, dòya ràdù ndìnza atdíǒ. ⁴ Ní kǔndu pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Músà bhà Úyátá tó màlímó mànà kóró, ndivù Krístò núgu ka kàmbènà ì nga tsùyá. ⁵ Ní abádhí náadù òte kà tò 'àti: «Bètèlèhemù, Yùdeyà tó pbìrì ò. Obhó tí, Kàgàwà bhà nabì náandí dhu angyí, ndàti:

⁶ «Ndirò inyi Bètèlèhemù, Yudhà bhà pbìrì ǒ nyì nyí'ì rò,

nyì ní nǐ pòtsò kigò Yùdeyà ǒ kigò nzínzì ǒ.

Obhó tí, ùnú rò ní ndi atdí kamà rǎhu.

Ndi kamà ní ndi Pbàìsràyélí, pbàkà ale nundaya* .>»

* 2:6 2.6 Mík 5.1

⁷ Wò dhu-dzidǒ, kamà Hèròdè náanzi kǒkò inga núni aɛ-akpá inzá ngǔkpá aɛ núni rórò, ndivǔ alali abádhí ala dòtsí òná idho tsùyá. ⁸ Ní kǎdù abádhí nóvi Bètèlèhemù tó kigò ò, ndàdù àtìna abádhí nǐ: «Nyòwu nyòme pé awáwù wò ngbángba dǒ. Ndirò ka nyǐ nyòtù rò, ní nyàdù nyìbho màkǔrù idù, ndíní ma madù tí àrà kifù átò.»

⁹ Ádrùngbǎ kamà Hèròdè bhà ote ì ìrì dhu-dzidǒ, abádhí náadi dǒya 'òwù. Nírò ní ndi yà abádhí álaná adyifò arí ndìto inǎ rò alali náadi angyi abádhí tò, ndàmbe àrà dǒ, ndàrà ide yà ngbángba rǐ'ì òná ngari-dòtsíró. ¹⁰ Abádhí nítdègu wò alali nálǎ, ní abádhí-dhè níika ndi atdíǒ nyú. ¹¹ Ní abádhí náatsù ànyì-dza, 'àdù ngbángba mà nála íyàna Màriyà mànà. Ní abádhí núuko ì otyùya dǒ, ì rìfù ndi ngbángba. Wò dhu-dzidǒ, abádhí núunga fíyó bhòlo-tsù, 'àdù perè núbho, 'òdhè ka nǐ. I perè ní'ì: orò mà, mběyi aróngu kàzu ò ka kòbì ndi rò alindra-tidò mà, ndirò mběyi aróngu akye-tidò, mànèmanè tí kátina mànà. ¹² Wò dhu-dzidǒ, Kàgàwà núuno dhu onyù-bvù abádhí tò, ìnzí ì nadù tí Hèròdè bhà nanǎ. Ní abádhí adù 'àdu fíyó pbìrì ò ngǎtsi otu ǒ.

Yèsù tó ngbángba nà ka kótse Mísri tó pbìrì ò dhu

¹³ Kǒkò abho inga núni òrù-akpá-nyì rǒ arí 'ònzì dhu dǒ aɛ-akpá nádu ì dhu-dzidǒ, Ádrùngbǎɛ Kàgàwà bhà màlàyikà náavi ndi Yòzefù tò onyù-bvù, ndàdù àtìna kànǐ: «Ívǎ nyi,

nyidyì ngbángba mà íyànà mànà, nyadù òkù nà Mísri tó pbìrì ò. Ndirò, nyadù nyòko ányì ràrà àhù ma mí nyáví nyádu nyí ányì rò dhu ò. Obhó tí, Hèròdè rí ngbángba nábhù kambe ònènà dǒ, ndíní ka koho tí.» ¹⁴ Ní ndi iku ǒ tí, Yòzefù níivà ndì idho ò rò, ndìdyì ngbángba mà íyànà mànà, ndòkù nà Mísri tò pbìrì ò. ¹⁵ Abádhí adù òko ányì, ràrà àhù Hèròdè rǒvè dhu ò. Wòrí dhu náanzì ndì ndíní Ádrùngbǎle Kàgàwà núuno pbìndà nabì-otù ǒ dhu náaká tí. Kǎti: «Ma mánzì idhùdu ràhù Mísri rò*.»

Bètèlèhemù tó kigò ǒ kpabhá nzónzo nókye ka kí dhu

¹⁶ Hèròdè níitdègu dhu nósù ùtrǎ tí abho inga núni òrù-akpà-nyì rǒ arí 'ònzì dhu dǒ ale-akpá rùtrǎ ndì, ní kà-afí-ǒnga níwa ndì atdíǒ. Ní, kǎví pbìndà pbànowí rǒkyè óyǒ ato nà kpabhá nzónzo mà, inzà àpè óyǒ ato nísè kpabhá nzónzo mànà kóró, Bètèlèhemù tó kigò mà, tiná arí'ì kóró pbanga mànà ǒ rò. Kǎnzì wò dhu àdhàdhì yà i abho inga núni ale-akpá nábhù fíndà alali ì ala òná kàsùmì dǒ awáwù rǒ. ¹⁷ Nírò ní ndi yà nabì Yèrèmiyà núuno kpangba dhu náaká. Kǎti: ¹⁸ «Ale-tù ìrì ndì Ramà tó kigò ò.

Ìndrù rǒdzi, ndàdù àmbe ndùhù dǒ atdíǒ.

Ràkeli ní ndi rí pbìndà inzo nódzi.

Kòzè nzá kopè afína mà,

iwà i inzo núve nídhuní*.»

Yèsù tó ngbángba nà ka kíngò Mísri tó pbìrì ò rò dhu

* **2:15** 2.15 Òse 11.1 * **2:18** 2.18 Yèr 31.15

19 Hèròdè nòvè dhu-dzidǒ, Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà màlàyikà náavi ndì ɔnyu-bvù Yòzefù tò Mísri tò p̀bìrì ò. 20 Ndi màlàyikà náati Yòzefù nǐ: «Ívǎ nyi, nyidyì ngbángba mà íyànà mànà, nyadù nyadu abádhí nà Ìsráyeli tò p̀bìrì ò. Obhó tí, yà ndi ngbángba nazè 'òhò ale núve wà.» 21 Ní, Yòzefù níivà ndì, ndìdyì ngbángba mà íyànà mànà, ndàdu ndì nà Ìsráyeli tò p̀bìrì ò. 22 Phétù, kítdegu dhu níri Àrkèlawù rǎrǎ ndi àbanà Hèròdè dzidǒ idzi nónyè Yùdeyà tò p̀bìrì ǒ ádrùngbǎ kamà tí, ní kǎdù ndi p̀bìrì ò ndì ndàrà àdì dhu-ɔdò nónzì. Kàgàwà ɔvò dhu fǐndà ɔnyu-bvù dhu-dzidǒ, Yòzefù náadù àrà Gálilayà tò p̀bìrì ò. 23 Kǎdù àrà àdì Nàzàretì tí kátina atdí kigò ò. Ndi dhu náanzì ndì wò dhu bhéyi, ndí nǐ Kàgàwà núunɔ p̀bìndà p̀banábí-otù ǒ dhu náaká tí. Kǎti: «Ka kanziya ka Nàzàretì ǒ ale tí*.»

3

Bàtizò nubhónà Yùwanì rǎ Ídzi Màkǔrù núno indrù tò dhu

(Mrk 1.1-8; Luk 3.1-18; Yùw 1.19-28)

1 Wò ndi kàsùmì ǒ, bàtizò nubhónà Yùwanì níto ndì Yùdeyà tò rùngù ò. Kǎmbénà Kàgàwà bhà Ídzi Màkǔrù núno dǒ indrù tò, ndàrà àtìnà ró: 2 «Nyùgèrè nyí nyǔbhà fùkú nzérenga. Obhó tí, òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà bhà idzi-tsù níndù wà ndì.»

---

* 2:23 2.23 Mát 21.11

³ Yùwanì ní ndi, yà nabi Ìsayà núuno dhu dòná ale, ndàti:

«Kànǎ atdí ale-tù rǐ ndìri rùngù ò:

«Nyòbhòlò Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà ngudhà, nyùtǒ kàbhà otu*.»»

⁴ Ndi Yùwanì rǒ mùdzarè ní'ì ngàmiyà tí kátina ìzǎ-ká nǐ ka kódyù. Ndirò kǐsónà òna asé tó kùkyě nǐ. Kǒngónà àdù ndòngù índù mà, irí ǒ iti-dha mànà nǐ. ⁵ Ní ìndrǔ nóongónà ìwu kà-ti'ò Yèrùsàlemà tó kigò ò rò, Yùdeyà tó pbìrì ò rò kóró, ndirò Yòròdanì tó idha-akpà-bidǒ arí'ì kóró mùlengù ò rò màtí. ⁶ Abádhí núunónà fíyó nzérenga kpangba kóró ale-ònzǐ, Yùwanì ràdù bàtizò núbho fíyò Yòròdanì tó idha-akpà ò.

⁷ Bàtizò nubhónà Yùwanì náala ábhǒ Pbàfàrisáyó mà, Pbàsàdùkáyó mànà tina ò rówu ìwu rǒ ndínǐ ì alú tí bàtizò ró. Ní kǎti abádhí nǐ: «Nyǐ, ámvò tó osu-tsè! Ádhi ndi dhu nóvò fùkù ndínǐ nyǐ nyotse tí yà rírà Kàgàwà bhà nàwí-tsǔ rò? ⁸ Nyònzì iwà nyǐ nyúgèrè nyǐ, nyǔbhà fùkù nzérenga dhu návì rí dhu. ⁹ Ndirò, àpé nyìrè nga afíkù ò, nyàti: «Àbràhamù ní abhukà!» Ma mí dhu núno kpangba fùkù, Kàgàwà ràdù kǎkàrì odu mà núgèrè ròngò Àbràhamù t'ídhúna tí. ¹⁰ Àlǒ ka kǐlì wà itsu-pfò rǒ, ndínǐ ka kǐ'á tí ì itsu-vé nǐ. Ní kóró itsu yà ìnzǐ arí ídzì itsu-kpǒ ní'ò, nukèrě ka kǐ, kadù àwànà kàzù ò. ¹¹ Ìma, ma mí bàtizò núbhǒ fùkù idha nǐ, ndínǐ iwà nyǐ nyùgèrè nyǐ nyǔbhà fùkù nzérenga dhu navì tí. Pbétù, dzidu dǒ rírà ale náaraya bàtizò núbho rǒ fùkù Kàgàwà bhà Hǐlǎ-Alafí nǐ, ndirò kàzù

* 3:3 3.3 Ìsa 40.3

nǎ. Ndi ale rǐì obi nà atdíđǒ ròsè dùdu nǎ. Ma màkǎ nzá mwàwà kǎ-pfò rǒ kàyitò mà. ¹² Kàlǔ ònyù-ǒnga t'ílèta tó kanyà-tidò foná. Ndirò kà rǐ p̀bìndà odhó-dǒnga nátsu, ndàdù nganù-kpǒ nípfò kéléna ò rò. Kà rǐ p̀bìndà nganù-kpǒ-tsù núndǔ óngòlǐ ò, ndàdù dzéngéléna nùbì ìnzǐ aráve ádrùngbǎ kàzè ò.»

*Yèsù rǐ bàtizò nálǔ dhu
(Mrk 1.9-11; Luk 3.21-22)*

¹³ Atdíku, Yèsù níra Gálilayà tó p̀bìrì ò rò, ndìrà àhù Yùwanì-ti'ò, Yòròdanì tó idha-akpà-tsù, ndínǐ kǎbhè tí bàtizò f̀indà. ¹⁴ Ní Yùwanì núuvó ndì kà-rǒ, ndàdù àtìna kà nǐ: «Ìma ní ndì, ma màmbènà bàtizò nálǔ funú, ní ádhu nyì nyádù ìrà kònzì fudú nǐ?» ¹⁵ P̀bétù, Yèsù náadù ote àdu kà tò, ndàti: «Ìnzǐ úvò nyì! Ítsè kà rǐ'ì ndì dhu bhèyi. Obhó tí, kòmbí dhu àkǎ àlè r̀onzi kóró dhu Kàgàwà nózè ka dhu bhèyi.» Nírò ní ndì Yùwanì náadù Yèsù núnò dhu ná'ù, ndàdù bàtizò nábhu kà tò.

¹⁶ Bàtizò ndì ndàlǔ rórò tí, Yèsù rǎhù idha ò rò rò, òrù-akpà-tsù náangbe ndì kà tò. Ní kàla Kàgàwà bhà f̀lǎ-Alafí orù rò rífo àmbò tó ófò ò ró, ndì àmbò ràdù àdi dóná. ¹⁷ Ndirò Kàgàwà-tù náadù ndìrì òrù-akpà ò rò, ndàti: «Yàrí ní Idhùdu, atdíđǒ ma mózè, nyìkpódu nòfò dhu ònzì arí ale.»

4

*Pfòmvò rǐ Yèsù-afí númvù dhu
(Mrk 1.12-13; Luk 4.1-13)*

¹ Wò dhu-dzidǒ, Kàgàwà bhà Ìlǎ-Àlafí náabhù Yěsù ràrà rùngù ò, ndíní Pfòmvo núumvú tí afína. ² Ní Yěsù núutsi ònyù t'ónyuta-tsù ifo kumì idho tí, ìnzǐ ndàrà ònyù nónyù rǒ adyíbhengá màtí ndirò kùbhingá màtí. Ní àwù náadù kàlù atdíǒ. ³ Nírò ní ndi pfòmvo níira àhù kà-tí, ndàdù àtìna kà ní: «Nyi nyapé ì'ì Kàgàwà t'Ídhùnà nyú tí, ní áví kàrí odu rùgèrè ì, 'òngò m̀gati tí.» ⁴ Ní, Yěsù adù dhu àdu kà tò ndàti: «Kàgàwà bhà Andítá ò ka kándí dhu kati:

«Ìnzǐ ní m̀gati kèlě ndi ìndrù tò rǎdù ípirǒnga nábhù,
pbétù Kàgàwà-li'ò rò àhù kóró ote ní ndi rǎdù
ípirǒnga nábhù ìndrù tò*.»»

⁵ Tdítdǒ, Pfòmvo náarà kà nà Yèrùsàlemà, ìlǎ kigò ò, ndàdù kàbhù rùpò Kàgàwà bhà idza d̀-
tsíró orú ngari d̀, ⁶ ndàdù àtìna kàní: «Nyi
nyapé ì'ì Kàgàwà t'Ídhùnà nyú tí, ní óbè pé nyi
obvò. Obhó tí, Kàgàwà bhà Andítá ò ka kándí
dhu kati:

«Kàgàwà rǐ dhu náyǎ pbìndà màlàyikà tò okúnù
d̀ rò,
ndíní nyi noko tí orú rò otsúna-tsíró,
akye odu nóobena pfõnù ní*.»»

⁷ Ní Yěsù adù dhu àdu kà tò ndàti: «Kàgàwà bhà
Andítá ò ka kándí dhu átò kati:

«Dhu-àkǎ nzá nyumvù pbùkù Ádràngbǎle
Kàgàwà-afí*.»»

⁸ Wò dhu-dzidǒ, Pfòmvo abhù Yěsù rùpò ádzǐ
pbìrì-akpà d̀. Kǎdù kóró yà adzi dǒ ádròdrǒ

* 4:4 4.4 T̀r 8.3 * 4:6 4.6 Zàb 91.11-12 * 4:7 4.7 T̀r 6.16

kámá tó pbìrì mà, kóró òyá ònzì mànà nítè kà tò.
 9 Kǎdù àtìnà Yèsù nǎ: «Nyì nyapé nyòkò ɔtdyùnù dǒ ɔnzìdú nyífù ma, ní kóró kǒrì dhu núbhǒ ma mí indù.» 10 Ní Yèsù adù àtìnà kà nǎ: «Índrǐ nyí àwú, Sitanǎ! Obhó tí, Kàgàwà bhà Andítá ò ka kándí dhu kati:

«Dhu àkǎ nyulě Ádrùngbǎle pbùkù Kàgàwà, nyadù kà kèlě nífù atdíró.»»

11 Nírò ní ndì Pfòmvo náadù ndìvǎ, ndàrà kà-tí rò. Kàgàwà bhà màlàyíká náadù ìwu Yèsù-tí'ò, àdù àmbe kà kàsǔ nónzì dǒ.

Yèsù rǐ pbìndà kasu nópè Gàlìlayà tó pbìrì ò rò dhu

(Mrk 1.14-15; Luk 4.14-15)

12 Yèsù níitdègu bàtizò nubhónà Yùwanì ka kósò imbi ò dhu níri, ní kǎdù àrà fìndá dhu nǎ Gàlìlayà tó pbìrì ò. 13 Ányì, kǎdì nzá Nàzàretì tó kigò ǒ, pbétù kǎdù àrà àdì Gàlìlayà tó rèrù-bidǒ arí'ì kigò, Kàpèrnàwumù tí kátina ò. Kàpèrnàwumù ní'ì Zàbùlonà mà, Nèftalì mànà tó mùlengù ǒ kigò.

14 Kóró wò dhu náanzì ndì, ndínǎ Kàgàwà núuno pbìndà nabi Ìsayà-otù ǒ dhu náaká tí. Kǎtì:

15 «ǪǪ! Zàbùlonà bhà pbìrì mà, Nèftalì bhà pbìrì màná,

ádrùngbǎ rèrù-bidò rǎrà ngudhà,

Yòròdanì tó idha-akpà-adzè nǎ rò rí'ì pbìrì,

Gàlìlayà,

yà ìnzǎ ní Pbàyàhúdì náaróko ònǎ pbìrì!

16 Yà ìnò ǒ aróko kóró ale nála wà ádrùngbǎ awáwù.

Yà òve-sisì tó ínò níbvú ndì dóná pbirì ǒ aróko
ale dǒnga

awáwù náwù wà* .»

¹⁷ Kápèrnàwumù ndì ndàrà àhụ rò ní ndi, Yěsù apè ndùnò Kàgàwà bhà Ídzi Màkǔrù, ndàrà àtìnà rǒ: «Nyùgèrè nyí nyùbhà fùkú nzérenga. Obhó tí, òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà bhà idzi-tsù nínùdù wà ndì.»

*Yěsù rǐ ifo àwě̀rù núnzi dhu
(Mrk 1.16-20; Luk 5.1-11)*

¹⁸ Gàlilayà tó rèrù-bidǒ ndì ndúbhi rórò, Yěsù náala atdí ale bhà óyǒ inzo. Abádhí ní'ì àwě̀rù. Atdí-òvò ní'ì Simoni. Ngátsi ndi Simoni-òvò ní'ì Péterù. Ndirò kà t'ádòná-òvò ní'ì Àndèreyà. Abádhí ubhínà ìbhè nókýè rǒ imbi nǐ rèrù ò. ¹⁹ Ní Yěsù ati abádhí nǐ: «Nyìwǔ owùdu ǒ! Ma mí nyùgèrè, nyǒngò ìndrǔ-tsù núnùdù róngo, ndíní owùdu nungu tí ale tí.» ²⁰ Ní uró rò tí, abádhí núubhà fiyó ìbhè-mbǐ, 'àdù òwu kǒwù ǒ.

²¹ Tdítdǒ Yěsù náandrì itseta ake, ndàdù Zèbèdayò bhà óyǒ inzo nála. I inzo ní'ì Yàkòbhò mà adòná Yùwanì mànà. Abádhí ní'ì fiyó ìbhú ò, àbayà Zèbèdayò mànà, fiyó ìbhè-mbǐ nóbhòlò ì í ró. Ní Yěsù adù abádhí nánzì. ²² Ní ànyìrǒ rò tí, abádhí adù àbayà núbhà ìbhú mànà, 'àdù òwu Yěsù-owù ǒ.

*Yěsù rǐ Kàgàwà bhà Ídzi Màkǔrù núnzò, ndàdù
andítále nígu dhu
(Mrk 1.9; Luk 4.44; 6.17-18)*

* **4:16** 4.16 Ìsa 8.23-9.1

²³ Yěsù nóongónà ùbhi kóró ngari ònă Gàlilayà tó pbìrì ǒ. Kǎránà dhu ùdhe rǒ unduta-dzà ǒ rò, ndàdù àrà òrù-akpà ǒ Ádrùngbă kamà bhà idzi tó Ídzi Mākūrù núnò rǒ ìndrũ tò. Ndirò kǎránà kóró andi-tidò nígu rǒ, ndàdù kóró otsu-tidò nígu. ²⁴ Ní kòyĩ náaká kóró Sìriyà tó pbìrì ǒ. Ndirò, ka kowúnà dhèdhèrò andi-tidò nĩ arándi ale núbà rǒ kà-fò'ò. † ale ní'ì yà nzéɛ-alafí nà arí'ì òyà ale mà, símvotále mà, ndirò ngbǒya úve ale mànà. Ní Yěsù náaràná i ale nígu rǒ kóró. ²⁵ Ábhǒ ihé-yà nóowúnà iwu rǒ Gàlilayà tó pbìrì ò rò, Dèkàpoli tó pbìrì ò rò, Yèrùsàlemà tó kigò ò rò, Yùdeyà tó pbìrì ò rò, ndirò Yòròdanì tó idha-akpà-adzè rò màtí, ì rùbhi kòwù ǒ.

5

Yěsù nĩ Ídzi Mākūrù núnò ihé-yà tó pbìrì dǒ rò dhu

(Mrk 3.13; Luk 6.12-13)

¹ Yěsù níitdègu ihé-yà nálă, ní kǔpò pbìrì dò, ndàdù àdi obvò. Ní kàbhà ábhàlĩ náadù iwu kà-tí'ò. ² Nírò ní ndi kǎdù ndòpè ndùdhe dhu abádhí tò, ndàmbe àtìnà dǒ:

Hirò nɔnziya ale

(Luk 6.20-23)

³ «Hirò nɔnziya ale ní yà nǎkù tí arí'ì ale-afí ònă rò ale, òrù-akpà ǒ Ádrùngbă kamà bhà idzi ní abádhí tó nídhunĩ!

⁴ Hirò nɔnziya ale ní, yà kòmbí aróko nyìya-dha ǒ ale, Kàgàwà nóopéya abádhí-afí nídhunĩ!

5 Hirò nɔnziya ale ní
yà ìyònga ǒ aróko ale,
abádhí nókoya yà adzi-kàmă tí nídhunĭ.

6 Hirò nɔnziya ale ní,
yà obhónánnga ònzi ì í dhu tó àwù nà arí'ì,
àdhàdhì ònyù mà idha mànà-atdyú òho ka
karí dhu bhěyi ale,
Kàgàwà náadùya abádhí ózè dhu nábhũ rākă
abádhí tò nídhunĭ.

7 Hirò nɔnziya ale ní
izũ nába arí odhíya dǒ ale,
Kàgàwà náabáya izũ abádhí dǒ nídhunĭ.

8 Hirò nɔnziya ale ní
afiya ònă rò ílă Kàgàwà-nyìkpó ǒ ale,
abádhí náalaya Kàgàwà-ngbò nídhunĭ.

9 Hirò nɔnziya ale ní,
màrùngà ǒ arí ìndrũ nábhũ ròkò ale,
Kàgàwà náanziya abádhí pbìndà inzo tí nídhunĭ.

10 Hirò nɔnziya ale ní
obhónánnga ònzi ì arí dhu-okú dò rò ka karávu
ròyá ale,

òrù-akpà ǒ Ádrùngbă kamà bhà idzi ní'iya
abádhí tó nídhunĭ.

11 Ndirò, hirò nɔnziya ní nyĭ,
yà nyĭ nĭ ka karí dhu núno,
kavu rùkú,
kadù kóró nzére dhu-tidò náwe dùkú okúdu dò
rò rò.

12 Ní nyilè nyĭ, nyădù òko dhèdhe ǒ, nyĭ
nyabáya ádrùngbă mùkimbà nyú òrù-
akpà ò nídhunĭ. Wò dhu bhěyi tí ní ndi ka
kavù angyi í'ì Kàgàwà bhà pbànábí rǒ.»

Yēsù-owù núnǵǵ arí ale ní yà adzi ǒ iko mà, awáwù màná dhu

(Mrk 9.50; Luk 14.34-35)

¹³ Yēsù adù àtìná tdítǵǵ ihé-yà nǵ: «Nyǵ ní iko yà adzi dǵ ale nzínzi ǵ. Pbétù, iko-òvǹ náapé iku, ní ka kádù kàbhǹ ròkyè àdhu nǵ tdítǵǵ? Kà kàsǹ rǵ mbǵ àdù ì'ì tdítǵǵ. Kà rǵdù àkǵ koyì iri, kadù àmbe ònánga nótsì dǵ ale-pfò nǵ.

¹⁴ Nyǵ ní ndi awáwù yà adzi dǵ ale nzínzi ǵ. Pbìrì dǵ ka kòsì kíǵò náarí nzǵ ndòru. ¹⁵ Ndirò, ka kínzǵ àdù tarà nóbì, kadù àtsìnà ìtǵ-tsi. Pbétù, ka kádù kòbì, kadù ìlinà tarà ùlǵ ka karí òná orú ngari ǵ. Ndi dhu bhěyi ní ndi kà rǵdù idzá rǵ'ì kóró ale-nyǵnga náwù. ¹⁶ Ní ndi dhu bhěyi tí, dhu àkǵ fǹkú awáwù ràwù kóró ale-nyǵnga, ndínǵ abádhí ala tí idzi kàsǹku, 'àdù òrù-akpà ò arí'ì Àbakǹ Kàgàwà nífu.»

Yēsù rǵ dhu núdhě Hyátá nífǹ ka kí dhu dǵ dhu

¹⁷ Yēsù adù àtìná tdítǵǵ: «Àpé nyǵrè nga ma rǵrà Músà bhà Hyátá mà, pbànábí núnǹo dhu màná dhu núgolo. Ma mǵrà nzá abádhí núgolo, pbétù, ma mǵrà ndínǵ ma mabhù tí i Hyátá núnò dhu rònzi ì. ¹⁸ Ma mí obhó dhu núnǹo fǹkù: òko yà adzi mà òrù-akpà màná nóko rórò, atdí andítá-nyǵkpó-tútǹgba mà i Hyátá ǵ náawíya nzǵ, rǵrà àhǹ yà adzi ǵ dhu-tsù rǵ ndòdì dhu ò. ¹⁹ Nírò, atdí ale náape atdí akekpá Hyátá-ngba mà núkò kòrǵ Hyátá nzínzi ǵ, ndàdù dhu ùdhe ngǹkpà ale tò ròwù kùkò rǵ átò ndi bhěyi, ní ndi ale ní'íya ndi ákěkpá ale òrù-akpà ǵ Ádrùngbǵ kamà bhà idzi ǵ. Pbétù i Hyátá nífǹ rǵ, ndàdù dhu ùdhe ngǹkpà ale tò rǵfu ka átò ndi bhěyi ale,

ní ndi ale ní'iya ndi òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà bhà idzi ǒ ádrùngbǎle.

²⁰ Obhó tí, ma mátina nyí nǐ: nyí nyarónzina obhónánga náapé nzí òse Músà bhà Ʋyátá tó málímó mà, Pbhàfàrisáyó mànà tó obhónánga dònǎ, ní nyí nyotsúya nzí òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà bhà idzi ò.»

Yēsù rǐ dhu núdhě indrǔ rǎkǒ dhu dǒ dhu

²¹ Tdítdǒ Yēsù adù àtìnà: «Nyí nyírì wà abhúku tò Kàgàwà Ʋyá dhu ndàti: <Dhu àkǎ nzá nyohò abvo. Abvo nòhò ale nákǎ kotdì ànyǎna.>

²² Pbhétù, ma mí dhu òvǒ fǔkù, mati: ǒdhìnà rǒ àkǒ ale, nákǎ kotdì ànyǎna. Ndirò, ǒdhìnà nàtì kèdhomà tí ale, nákǎ ádròdrǒ anya nítdì arí ale ròtdì anya dòná. Ndirò, ndi ale ràti ǒdhìnà nǐ: <Inyi ní àrítále!> Ní ndi ale àkǎ, kobvù yà ìnzí aráve dhòdhóhonganà kàzu ò.

²³ Nyí nyapé ì'ì perè nábhǔ nyi nyí màzàbahù dǒ rò Kàgàwà tò ró, dhu ràdù ise Ʋnú ányìrǒ rò ìnè nzére dhu ràrǐ'ì nzínzìku ǒ adònu nà, ²⁴ ní dhu àkǎ nyubhà ndi perè màzàbahù-ònzí, nyadù nyadu, nyòwù ndi nzínzìku ǒ rǐ'ì dhu nítdì angyi adònu mànà. Wò dhu-dzidǒ ní ndi, nyi nyádù nyadu, nyirà pbùkù perè nábhù Kàgàwà tò.

²⁵ Dhu nà nyí nyarǐ'ì nà nzínzìku ǒ ǒdhìnu náapé àmbe àrà dǒ nyobhù, nyádù òko nyámbe òwu dǒ atdíkpá ka mànà dhùwanì ò, ní dhu àkǎ nyonzì obi, nyírì nyí, nyítò ndi dhu, ìnzá nyí nyàpè òwu ùvò anya t'ítàtita t'ále-ònzí rórò. Ʋmbá kǐ'ì ndi dhu bhěyi rò, kà ràdù nyabhù kotdì ànyǎnu, kadù nyabhù pùrùsì ròsò nyi imbi ò.

²⁶ Ma mí obhó dhu náno indù: nyi nyí nzí àdù

àhu imbi ò rò inzá nyi nyùbho dùnú ka kòtdì dhu riku kóró rórò.»

Yěsù rĭ dhu núdhě m̀nyòni dŏ dhu

(Mrk 9.43,47-48)

²⁷ Wò dhu-dzidŏ, Yěsù adù àtìna: «Nyĭ nyĭrì wà yà ka k̀no dhu, kati: <Dhu àkă nzá nyonzi m̀nyòni.> ²⁸ Pbétù ima, ma m̀tina nyĭ nĭ: atdí kpatsìbhále náapé ngãtsi ale-ve dò nga nándà, ndàdù kãtdyú nóhò, ní ndi ale nónzì wà m̀nyòni ndi tsìbhále nà afína ò.

²⁹ Ní dhu náapé ì'ì, fangà tó nyìkpónu náarí nyabhě nyotsù nzérenga ò dhu tí, ní dhu àkă nyitã ka, nyadù itùnà nyobvù itse r̀nú rò. Obhó tí, dhu àkă wà nyiwĭ atdí ngbõnu-rõngá-ngba, ròsè kóró ngbõnu nóbvù ka kí ìnzĭ aráve dhòdhóhonganà kàzù ò dhu dònă. ³⁰ Ndirò, dhu náapé ì'ì, fangà tó ɔtsúnu náarí nyabhě nyotsù nzérenga ò dhu tí, ní dhu àkă nyotdì ka, nyadù òbvùnà itse r̀nú rò. Obhó tí, dhu àkă wà nyiwĭ atdí ngbõnu-rõngá-ngba, ròsè kóró ngbõnu nóbvù ka kí ìnzĭ aráve dhòdhóhonganà kàzù ò dhu dònă.»

Yěsù rĭ dhu núdhě kpatsìbhále mà rĭ 'ùbhă pbìndà tsìbhále nà dhu dŏ dhu

(M̀t 19.9; Mrk 10.11-12; Luk 16.18)

³¹ Tdítdŏ Yěsù adù àtìna: «Ka kati átò: <Pbìndà tsìbhále nódhò rĭ ale nákă ndàndĭ ùbhátá tó bhàr̀wà, ndàdù àbhunà kà-fò.> ³² Pbétù ima, ma m̀tina nyĭ nĭ: <Atdí ale mà náapé pbìndà tsìbhále nódhò inzá ní m̀nyòni k̀nzìnà dhu-okú dò rò tí, ní ndi ale nítsu wà pbìndà tsìbhále m̀nyòni ò, ndi tsìbhále mà rãdù òwu 'ùmba

ngătsi kpatsìbhále nà nídhunĭ. Ndirò, ndi òdho ka kòdhò tsìbhále nà ì nùmbă ale nádù ì'ì iwà m̀nyòni ǹnzi átò.»

Yēsù rĭ dhu núdhě dhu t'ótsota dǒ dhu

³³ Tdítdǒ Yēsù adù àtìna: «Nyĭ nyírì wà yà abhúku tò ka kuyá dhu, kati: <Àpé nyùtsǒ dhu títò dǒ, pbétù dhu àkă nyǒnzi yà Ádr̀ngbăle Kàgàwà-ònzĭ nyĭ nyótsò ònzi nyĭ nyónzina dhu tí dhu*.> ³⁴ Pbétù, ma m̀tina nyĭ nĭ: Àpé nyùtsǒ dhu akèkpá m̀tí. Àpé nyùtsǒ dhu òr̀-akpà-òvò rǒ m̀tí, Kàgàwà náarádi dóná tombi ní ndi nídhunĭ. ³⁵ Àpé nyùtsǒ dhu yà adzi-òvò rǒ m̀tí, Kàgàwà náarí pf̀ona ùlĭ r̀ngá ní ndi nídhunĭ. Àpé nyùtsǒ dhu Yèr̀usalemà tó kig̀-òvò rǒ m̀tí, ádr̀ngbă Ádr̀ngbă kamà bhà kig̀ ní ndi nídhunĭ. ³⁶ Ndirò, àpé nyùtsǒ dhu d̀ku-òvò rǒ m̀tí, ìnzĭ nyĭ nyádù atdí àyĭ-vé-ngba mà nábhu r̀tì, ndirò ngătsi nĭ ròpfò nídhunĭ. ³⁷ Obhó dhu tí rĭ'ì dhu nákă nyătì obhó dhu tí. Ndirò, ìnzĭ ní obhó dhu tí rĭ'ì dhu nákă nyătì ìnzĭ ní obhó dhu tí. Wò dhu dǒ ka kísena ngăkpá dhu nádù ì'ì nzére ale, Pf̀omvo bhà rò ìrà dhu.»

Yēsù rĭ dhu núdhě nzére dhu núbhǒ ka kĭ nzére dhu nĭ dhu dǒ dhu
(Luk 6.29-30)

³⁸ Yēsù adù àtìna tdítdǒ: «Nyĭ nyírì wà yà ka kuno dhu, kati: <Ale-nyĭkpó ale-nyĭkpó arì ǒ, ndirò ale-kù ale-kù arì ǒ*.> ³⁹ Pbétù ima, ma m̀tina nyĭ nĭ, dhu r̀akă nzá nyũbho nzére dhu

* **5:33** 5.33 Law 19.12; Ǫzt 30.3; Tòr 23.22-24   * **5:38** 5.38 Law 24.20; Tòr 19.21

nzére dhu nǎ. Atdí ale náapé ngàngànũ òpbi fangà dònǎ rò, ní dhu àkǎ nyugèrè ígù dònǎ ngàngànũ kà ròpbi átò. ⁴⁰ Atdí ale náapé ndòzè ndàrà nyobhù dhùwanì ò, ndínǎ ndakò tí rùnù sìmisi, ní dhu àkǎ nyiwà rùnù kotì átò, nyabhũ kà tò. ⁴¹ Atdí ale náapé nyutũ obi nǎ nyanò dònǎ dhu, nyarà nà atdí kilòmětèrè tí, ní dhu àkǎ nyanò ka, nyarà nà óyǒ kilòmětèrè tí. ⁴² Atdí ale náapé dhu ònzi funù, ní dhu àkǎ nyabhũ ndi dhu kà tò. Ndirò, kǎpé dhu ònzi ndùwũ funù, ní dhu àkǎ nzá nyuvǒ nyi ndi dhu rǒ.»

*Yēsù rǎ dhu núdhě òmvũ nózè ka kí dhu dǒ dhu
(Luk 6.27-28,32-36)*

⁴³ Wò dhu-dzidǒ, Yēsù adù àtìnà: «Nyǎ nyírì wà yà ka kũno dhu átò, kati: <Dhu àkǎ nyozè òdhinũ, nyadù pbùkù òmvũ nónrò.> ⁴⁴ Pbétù ima, ma mátina nyǎ nǎ: Dhu àkǎ nyòzè fùkù òmvũ, nyǎdù òwu nyǎtsò rǒ rùkù arávu ale dǒ. ⁴⁵ Ndi dhu bhěyi ní ndi, nyǎ nyǎdù òngo òrù-akpà ò arí'ì Àbaku Kàgàwà bhà inzo tí. Obhó tí, ka ní ndi adyifò nábhũ arí rìkà nzére dhu ònzi arí ale mà, idzì dhu ònzi arí ale mànà dǒ. Ndirò kǎrí igye nábhũ rìkò obhónánga ònzi arí ale dǒ, ìnzí arí kònzì ale mànà. ⁴⁶ Nyǎ nyapé yà nyǎ nózè ale kèlè nózè, ní ádhu Kàgàwà adùya àbhunà fùkù perè tí? Pàratà tó pbàndómbé mà náatí obhó dhu nónzi átò ndi dhu bhěyi tí? ⁴⁷ Ndirò adóku-tsù tí nyǎ nyǎ mùlèmbè nóngù rò, ádhu ndi ádrùngbǎ dhu tí nyǎ nyarónzina? Inzá Kàgàwà ná'ù ale mà náatí obhó dhu ònzi ndi dhu bhěyi tí átò? ⁴⁸ Ní,

dhu àkǎ nyí'ì mbǎ afátá nà ale tí, àdhàdhì òrù-akpà ò arí'ì Àbàkù Kàgàwà narí mbǎ afátá nà ale dhu bhěyi.»

6

Yěsù rǐ dhu núdhě perè núbho ka kádù tí dhu dǔ dhu

¹ Wò dhu-dzidǔ, Yěsù adù àtìnà: «Nyàndà nga mběyi ìnzì nyǒnzì idzì dhu tí rí'ì dhu ìndrǔ tò ìndrǔ-nyìkpó ǒ rò, ndínǐ ka kala tí nyí. Ndi dhu bhěyi nyí nyapé kònzì, ní òrù-akpà ò arí'ì Àbàkù Kàgàwà rǐ nzì àdù perè núbho fùkù. ² Ní, perè nábhǔ nyí nyí nyǒnzì ìndrǔ-dzùnà nǐ rò, dhu àkǎ nzá nyabhù ka ikǔ ǒ, àdhàdhì oyoyò idàya nà ale náarí kònzì unduta-dzà ǒ rò ndirò ngudhà ǒ rò màtí dhu bhěyi. Abádhí náarí dhu ònzì ndi dhu bhěyi ndínǐ ka kifù tí ì. Ma mí obhó dhu núno fùkù: abádhí nábà wà fiyó mùkimbà angyangyi. ³ Pbétù inyi, perè nábhǔ nyí nyí nyǒnzì ìndrǔ-dzùnà nǐ rò, dhu àkǎ nzá nyabhù ígù tó otsúnù rùnì fangà tó otsúnù rábhùna dhu. ⁴ Ndi dhu bhěyi ní ndi, nyí nyàbhù perè rǎdù àdi òdhǔ ò. Ndirò, Àbanù Kàgàwà, yà òdhǔ ò dhu nálǎ arí ale, ní rǎdù mùkimbà nábhù indù.»

Yěsù rǐ ale nítso ka kádù tí dhu núdhě dhu (Luk 11.2-4)

⁵ Tdítdǔ Yěsù adù àtìnà: «Nyítso nyí nyí rò, dhu àkǎ nzá nyǒnzì nyí oyoyò idàya nà ale náarí 'ònzì dhu bhěyi. 'Itso ì í rò, abádhí náarí 'òzè 'itsò ì orú ì ikò rórò unduta-dzà ǒ rò, ndirò otu-yàgá ǒ rò màtí, ndínǐ kóró ale náala tí ì. Ma mí obhó

dhu núno fǎkù, abádhí nábà wà fíyó mùkìmbà.
 6 Pbéttù inyi, nyítsò nyi nyí òná kàsùmì ǒ, dhu àkǎ nyotsù pbùkù kàluga ò, nyadyì tsùnù ányì, nyadù nyítsò yà ányì rí'ì òdhǔ ò Àbanu Kàgàwà rǒ. Ní, òdhǔ ò nyi nyónzina dhu àlǎ arí ndi Àbanu Kàgàwà, rǎdù perè nábhu indù.

7 Ní, nyítsò nyí nyí rò, dhu àkǎ nzá nyǎnò ìmbǎ tǎya nà ɔte abho, yà inzà Kàgàwà ná'ù ale náarónzina dhu bhěyi. Abádhí náarí inga nírè, abho ì òtè rò nga rǎrǎ ndi Kàgàwà rǎdù ì únona dhu nírì nǎ. 8 Ní, dhu àkǎ nzá nyónzì nyí abádhí bhěyi. Obhó tí, Àbaku Kàgàwà núni wà àkǎ àkǎ fǎkù dhu, inzà nyí nyàpè ndi dhu ònzi fóná rórò màtí.

9 Ní, kǎnǎ nyí nyádù nyítsò tí dhu:

<Orù-akpà ò arí'ì Àbakà Kàgàwà,

Ábhǔ ɔvònu rìlè ndì,

10 ábhǔ idzi ònyu nyi nyí dòkǎ òná idho rǎkǎ, ábhǔ nyi nyòzè dhu ròngò ndònzì yà adzi dǒ, òrù-akpà ò arí ndònzì dhu bhěyi.

11 Íbhò yà bilínganà nyi nyaríbhona ònyù indo fǎkà.

12 Ɔbà fáká afátá fákà,

àdhàdhì mǎ marí dhu núba ɔnzìkǎ dhu nùfǎ ale tò dhu bhěyi.

13 Ndirò àpé nyabhù pfòmvo rùmvǔ afíka,

pbéttù, ódo mǎ wò ndi Nzére ale rǒ rò.

[Obhó tí, Idzi t'ónyuta mà, ádrùngbǎnga tó ɔbi mà, ádrùngbǎnga tó awáwù mànà náká inyi nà tí dhòdhóhóngà nà. Àmìnà.>]

14 Obhó tí, nyí nyapé dhu núbà onzìkú dhu nùfá ale tò, ní òrù-akpà ò arí'ì Àbaku Kàgàwà rǎdù dhu núbà átò fùkù. 15 Pbétù, ìnzì nyí nyapé dhu núba onzìkú dhu nùfá ale tò, ní Àbaku Kàgàwà rǎ nzì adù dhu núbà átò fùkù.»

Yēsù rǎ dhu núdhě ònyè t'ónyuta-tsù nùtsì ka kádù tí dhu dǎ dhu

16 Tdítdǎ Yēsù adù àtìnà: «Ònyè t'ónyuta-tsù nyí nyùtsì rò, dhu àkǎ nzá nyòkò izùku ó, oyoyo idàya nà ale náarónzina dhu bhěyi. Abádhí náarí nyíya wòyǎ nùgèrè, ndínì kóró ale náala tí ònyè t'ónyuta-tsù ì ùtsì dhu. Ma mí obhó dhu núno fùkù: abádhí nábà wà fiyó mùkimbà angyangyi. 17 Pbétù inyi, ònyè t'ónyuta-tsù nyí nyùtsì rò, dhu-àkǎ nyu'ò nyìnù rìlǎ, nyadù ndrùù róngu akye nùtri dùnù rǎ àyì ò, 18 akye kóró ale náalana ònyè t'ónyuta-tsù nyí nyùtsì dhu nǎ. Pbétù, Àbanu Kàgàwà yà òdhù ò rí'ì ányì, ní ndi àkǎ ndùni ka. Ndi dhu bhěyi ní ndi Àbanu Kàgàwà, yà òdhù ò nyí nyónzina dhu nálǎ arí, náadùya perè àbhù indù.»

Yēsù rǎ dhu núdhě òrù-akpà ò ka kí ongyéngá-tsù núndù dhu dǎ dhu
(Luk 12.33-34)

19 Tdítdǎ Yēsù adù àtìnà: «Dhu àkǎ nzá nyùndu ongyéngá-tsù fùkù yà adzi dǎ. Ányì, akuku mà kengezé mànà náarí dhu ìnzǎ, ndirò ányì ogbotále náarí idza-tsù nùkǎ, 'adù òyá dhu númbà. 20 Pbétù, dhu àkǎ nyùndu ongyéngá-tsù fùkù òrù-akpà ò, yà ìnzì akuku mà kengezé mànà náarí dhu ìnzǎ ì, ndirò ìnzì ogbotále náarí

idza-tsubù nukö, 'adù òyá dhu númbà i. ²¹ Obhó tí, pbùkù ongyéngá náarí'ì i nga ní ndi afínù rädù ì'ì nǎ.»

*Ale-nyìkpó ní ale-ngbò rǒ tarà dhu
(Luk 11.34-36)*

²² Wò dhu-dzidö, Yësù adù àtìna: «Ale-nyìkpó ní ale-ngbò rǒ tarà. Ní, nyìkpónù náapé ì'ì ídzi rǒ rò, ní kóró ngbõnù rädù ì'ì awáwù ö. ²³ Pbétù nyìkpónù náapé ì'ì andi nà, ní kóró ngbõnù rädù ì'ì ínò ö. Nírò, afínù ò rí'ì awáwù náapé òngò ínò tí, ní ndi ínö-yà tí mbá àdù ì'ì ádrùngbá nyú?»

*Kàgàwà-kàsǔ mà yà adzi dǒ ònzì-kàsǔ màna
(Luk 16.13)*

²⁴ Yësù adù àtìna tdítö: «Atdí ale mà rǎ nǎ àdù óyö ádròdrö ale-kàsǔ nónzì atdíkpá, atdí kàsùmì ö. Kà rädù atdí ádrùngbále nòndrò, ndàdù ngätsi ádrùngbále nózè. Ndirò, kà rädù ndàpba atdí ale rǒ, ndàdù ngätsi ale nídzèlè. Ní ndi dhu bhèyi tí, nyí nyí nǎ àdù Kàgàwà-kàsǔ nónzì atdíkpá yà adzi dǒ ònzì-kàsǔ màna.»

*Inzá dhu àkǎ kitǔ ale-afí yà adzi ö dhu nǎ dhu
(Luk 12.22-31)*

²⁵ Wò dhu-dzidö, Yësù adù àtìna tdítö: «Kònnǎ wò dhu-okú dò rò ní ndi ma mátina nyí nǎ: dhu ràkǎ nzá nyítù afíkù fùkù ípìrõnga mà ngbõkù màna dhu nàndà dhu nǎ, nyámbe àtìna dǒ: nyí rǎrǎ àdhu ònyù, nyí rǎrǎ àdhu òmvù, ndirò nyí rǎrǎ àdhu ùfö rùkù. Ìndrù bhà ípìrõnga nósè tí nzá ònyù dònǎ? Ndirò, ale-ngbò nósè tí nzá mberù dònǎ? ²⁶ Nyàndà pé orú arángili àrè: abádhí arí nǎ inga nóbhì, ndirò abádhí arí nǎ

ònyù nógu. Abádhí arí nǝ ònyù-tsù mà núndũ óngòlǝ ò, pbétù òrù-akpà ò arí'ì Àbakũ Kàgàwà náarí abádhí nóngù. Ní nyǝ, nyǝ nyúdà tí nzá i àrè kóró? ²⁷ Ádhi pbá ale ndi nzínziku ò, wò afina ndi nditũ abho dhu rǎdù idhòna nítrò atdí idho nǝ màtí yà adzi dǝ? ²⁸ Ndirò, ádhu nyǝ nyarí afíkũ nítũ rùkú nyǝ nyúfóna dhu nǝ ní? Nyàndà pé inga ò màuwà náarí inga tí dhu: abádhí arí nǝ kasu nónzi, ndirò abádhí arí nǝ mberù nódyù. ²⁹ Pbétù, ma màtina nyǝ nǝ: kóró pbìndà ònzi-íyà ò, ádrùngbǎ kamà Sòlòmóni nyú mà, náafó nzá fìndá aya rǎkǎ àdhàdhì kǝkò màuwà nzínzi ò, atdí màuwà tó aya nà màtí atdí mberù mà. ³⁰ Irí-bǝ ní indo tí rínga inga ò, kadù òbvùnà tsútsǎ tí kǎzũ ò dhu. Pbétù, Kàgàwà náarí abádhí ùfó mběyi nyú. Ní Kà tí nǝ àdù nyúfó mběyi nyú ròsè i irí-bǝ dònǎ, nyǝ, ákǎ a'uta nà alé? ³¹ Nírò, dhu àkǎ nzá nyítũ afíkũ nyǎti: <Mǎ mí àdhu ònyu? Mǎ mí àdhu òmvù? Ndirò ròká mǎ mí àdhu ùfó?> ³² Obhó tí, inzá Kàgàwà ná'ù ale ní i afíya nítũ arí, àmbe kóró kǝkò dhu nómmè dǝ. Pbétù, òrù-akpà ò arí'ì Àbakũ Kàgàwà núni wà nyǝ rǎrǝ'ì kóró i dhu-atdyú nà.

³³ Ní wemberè tí, dhu àkǎ pé nyòmè òrù-akpà ò Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi, fìndá obhónánga mànà. Ndirò ní ndi, Àbakũ Kàgàwà rǎdù kóró dhu-tsí námà àma tí fùkù. ³⁴ Ndirò, dhu àkǎ nzá nyítũ afíkũ tsútsǎnga tó dhu nǝ. Tsútsǎnga tó dhu nándà nga tsútsǎnga nà tí, ndirò indonga tó àpbè nákǎ wà indonga nà tí.»

7

*Yèsù rí dhu núdhě indrũ-ànyǎ t'ítàta dǎ dhu
(Luk 6.37-38,41-42)*

¹ Tdítdǎ Yèsù adù àtìna abádhí nǎ: «Dhu àkǎ nzá nyítǎ ngǎkpà ale-ànyǎ, akye Kàgàwà náadùya ànyǎku ìtdì nǎ. ² Obhó tí, Kàgàwà nítdìya ànyǎku àdhàdhì nyí nyarí indrũ-ànyǎ nítdì dhu bhěyi. Ndirò kúdhèya dhu fùkù yà nyí nyarí dhu ùdhě ngǎkpà ale tò ònǎ mǔgèrè ǎ tí. ³ Ádhu nyí nyí ɔdhìnu-nyìkpó ò ìtsì kǐkǒ-ngba kèlě nálǎ, ìnzì nyadù yà nyìkpónu ò rí'ì itsukpó-tsùdó-ngba nyú nínè nǎ? ⁴ Nyí nyádù àtìna ìngbǎ dhu bhěyi ɔdhìnu nǎ: «Ítsè midyi wò nyìkpónu ò rí'ì kǐkǒ-ngba», àzèmbè itsukpó-tsùdó-ngba nyú nóongó ì'ì nyìkpónu ò? ⁵ Nyí ní ɔyɔyɔ idàna nà ale. Ípfò pé nyìkpónu ò rí'ì itsukpó-tsùdó-ngba angyi, ndirò ní ndi, nyí nyádù ɔdhìnu-nyìkpó ò rí'ì kǐkǒ nídyì nyí nyí tí dhu nála mběyi.

⁶ Dhu àkǎ nzá nyǎbhu Kàgàwà tò ka kútri dhu itsě tò, ndirò dhu àkǎ nzá nyǎwà fùkù yòkpó àdù-ònzì, akye abádhí adùna kà-ǒnga ɔtsi pfǒya nǎ, ndirò akye abádhí adùna 'ùgèrè 'ùka nyí nǎ.»

*Dhu ònzi ka kí dhu mà, dhu òne ka kí dhu mà,
tsǎtsù ìtdǎ ka kí dhu màna
(Luk 11.9-13)*

⁷ Yèsù adù àtìna tdítdǎ: «Dhu àkǎ nyǒnzì nyí nyí atdyúna nóho dhu, nírò ní ndi ka kádù kàbhu fùkù. Dhu àkǎ nyǒmè nyí nyí atdyúna nóho dhu, nírò nǎ ndi, nyí nyádù kàbà. Ndirò dhu àkǎ nyítǎ tsǎtsù, nírò ní ndi, ka kádù kàpfò fùkù. ⁸ Dhu nònzi ale tò ní ndi ka kádù ndi dhu

nábhu. Dhu nònè ale ní ndi rǎdù ndi dhu àbà, ndirò tsàtsù nítǎǎ ale ní ndi, ka kádù kàpǎfò fíndà. ⁹ Ádhi pbá ale ndi nzínziku ǎ rǎdù odu àbhu pbì ingba tò, m̀gati kònzì foná rò? ¹⁰ Ndirò, ádhi pbá ale ndi ìbhè pbì ingba ònzì foná rò rǎdù osu àbhu kà tò? ¹¹ Nyǎ nyú, nzére ale tírò, nyǎ nyarí idzì dhu núbhò fùkú inzo tò. Ní, òrù-akpà ò arí'ì Àbaku Kàgàwà rǎdù àdi ìngbǎ dhu bhèyi inzà ndì ndàbhu foná ka kònzì idzì dhu i dhu nònzì foná ale tò rórò?

¹² Dhu àkǎ nyǎnzì idzì dhu ngǎkpà ale rǎ, àdhàdhì nyǎ nyòzè abádhí rònzì ka rùkú dhu bhèyi. Wòrí ní ndi Músà bhà Úyátá mà, Kàgàwà bhà pbànábí náandí dhu màná núnɔ dhu.»

Yèsù rǎte ndì nípbǎ tsàtsù dǎ dhu
(Luk 13.24)

¹³ Wò dhu-dzidǎ, Yèsù adù àtìná: «Dhu àkǎ nyǎtsù ndì nípbǎ tsàtsù ǎ. Obhó tí, yà ìndrù bhà ìpìrǎnga rǎwí dhòdhódhóngà nà i ka kótsù òná tsàtsù rí'ì ádrùngbǎ nyú, ànyì rárà otu rǎdù ì'ì ìhù nyú. Ndirò ndi tsàtsù ǎ rótsù, 'àdù òwu ànyì ale náarádù ì'ì ibí nyú. ¹⁴ Pbétù, dhòdhódhóngà tó ìpìrǎnga nábà ka kí i, ka kótsù òná tsàtsù narí ndì nípbǎ tsàtsù, ànyì rárà otu rǎdù ì'ì ákèkpá otù-ngba nyú. Ndirò, ndi tsàtsù àlǎ rí, 'òtsù òná, 'àdù òwu ndi otu ǎ ale náarádù ì'ì ngúfe nyú.»

Itsu núnǎ ka karí kpǎna rǎ dhu
(Luk 6.43-44)

¹⁵ Tdítdǎ Yèsù adù àtìná: «Nyòdɔ nyǎ mbèyi tìtò tó pbànábí rǎ rò. Abádhí náarítsù nzínziku ǎ tàrà-ndì ì ùfǎ ròyá rórò, pbétù afíya òná rò 'àdù

ì'ì òròrù tsamangèrě nyú. ¹⁶ Nyĩ nyádù abádí núnì fíyó nzére m̀tsò rǒ. Vĩnyò-kpǒ nópè ka tí àdù òpè okpèna nà itsu dǒ? Ndirò m̀tinì-kpǒ nópè ka tí àdù òpè ilé dǒ? ¹⁷ Kóró ídzì itsu-tidò náaródhina ní ídzì itsu-kpǒ. Pbéù nzére itsu-tidò náaródhina ní nzére itsu-kpǒ. ¹⁸ Ídzì itsu-tidò rĩ nzi àdù nzére itsu-kpǒ nódhì, ndirò nzére itsu-tidò rĩ nzi àdù ídzì itsu-kpǒ nódhì. ¹⁹ Kóró itsu, yà ìnzì arí ídzì itsu-kpǒ nódhì, nùkérě ka karí kawà kàzè ò. ²⁰ Ní ndi dhu bhèyi tí, nyĩ nyádù tìtò tò pbànábí núnì fíyó nzére m̀tsò rǒ.»

Ɔrù-akpà ǒ Ádr̀ngbǎ kamà bhà idzi ò otsúya ale
(Luk 13.25-27)

²¹ Wò dhu-dzidǒ, Yèsù adù àtìna: «Ìnzì ní kóró ale, yà mitdè arí 'àmbe àtìna dǒ: Ádr̀ngbǎle, Ádr̀ngbǎlé, i òrù-akpà ǒ Ádr̀ngbǎ kamà bhà idzi ò otsúya, pbéù ànyì otsúya ale ní kǎkà òrù-akpà ò arí'ì Àbadu Kàgàwà ózè dhu nónzi arí ale kèlě. ²² Ndi nínganí, ábhǒ ale nóowuya àtìna rǒ ma nĩ: «Ádr̀ngbǎle, Ádr̀ngbǎlé! Tí obhó mǎ ndi Kàgàwà bhà Ídzì M̀k̀r̀r̀ mǎ m̀no ìndr̀ tò ɔ̀v̀ǹ rǒ? Tí obhó mǎ ndi nzére-alafí mǎ mipfo ìndr̀ ò rò ɔ̀v̀ǹ rǒ? Ndirò tí obhó mǎ ndi mǎ manzì ábhǒ wìwì nyú ɔ̀v̀ǹ rǒ?» ²³ Nírò ní ndi ma maraya dhu ɔ̀v̀ rǒ kpangba abádí tò matì: «Ìnzá ma m̀nì nyĩ akekpá matì, nyìndr̀ nyĩ itse tidú rò, nyĩ nzérenga ònzi arí ale tírò.»

Ɔyǒ idza-tidò tó mbólí
(Luk 6.47-49)

24 Kùtsa ndì ndí dóná rò nǎ, Yěsù adù àtìná: «Yà ma m̀̀nò dhu níri rí, ndàdù ònzìnà ale, ní rǎ ndìlǎ nyìkpóna ótdyù ale, yà bhalabhala dǎ pb̀̀ndà idza narù bhěyi. 25 Igye níkó, idha rùtù nǎ. Ní igye-dha náakpà ndi idza-pfò, awe ràdù òpili òbi nyú nà ndi idza rǎ. Pb̀̀tù, ndi idza náadù nzá ndàdrù, bhalabhala dǎ ka karù kà-pfò nídhunǎ. 26 Pb̀̀tù, yà ma m̀̀nò dhu níri rí ìnzì ndàdù ònzìnà ale, ní rǎ ndìlǎ nyìkpóna ò iwí nà ale, yà ɔsɔkpó dǎ pb̀̀ndà idza nasì bhěyi. 27 Igye níkó, idha rùtù nǎ. Ní igye-dha náakpà ndi idza-pfò, awe ràdù òpili òbi nyú nà ndi idza rǎ. Ní ndi idza náadrù ndi drùù!»

Idho rǎ ìndrǎ núkǎ Yěsù núdhe dhu tí fǎyò dhu dǎ dhu

(Mrk 1.22; Luk 4.32)

28 Yěsù níitdègu ihé-yà tò ndi ndùbhi ùdhenà rǎ, dhu t'údheta níto, ní idho núkò i ihé-yà kà rǎ dhu núdhe fǎyò tí dhu dǎ. 29 Obhó tí, kabhà dhu t'údheta ní'ì mbà àdhàdhì Músà bhà Ƴyátá tó màlímó tó dhu t'údheta bhěyi, ndirò kǎránà dhu núdhe rǎ àdr̀̀ngbǎnga tó òbi nyú nà.

8

Yěsù rǎ kíkí nà atdí ale nígǎ dhu

(Mrk 1.40-45; Luk 5.12-16)

1 Yěsù níitdègu àwù pb̀̀rì dò rò, ní ihé-yà adù òwu kǎwù ǎ. 2 Nírò ní ndi kíkí nà atdí ale níto ndi, ndìtsì ndòkò ɔtdyùna dǎ Yěsù-ònzì, ndàdù àtìná kà nǎ: «Àdr̀̀ngbǎlé, nyi nyòzè ka nǎ, dhu òfò nga nyigǎ ma.» 3 Ní Yěsù agba ɔtsúna ndàpbàlǎ kà-ngbò, ndàdù àtìná kà nǎ: «Ƴwà ma

mòzè wò nyi nyùnò dhu. Ní ógù!» Ní ányì rǒ rò tí, wòrí ale-rǒ kíkí náadù ògù. ⁴ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù àdù àtìna kà nǐ: «Íri dhu mběyi! Àpé nyuno wò dhu atdí ale tò màtí. Pbétù, àrà nyitè nyi nyìli nyi tí dhu pbàkùhání tò. Ndirò, nyádù nyabhù yà Músà bhà Ƴyátá núuno perè Kàgàwà tò, ndíní iwà nyi nyògù dhu navì tí kóró ale tò.»

Yěsù rǐ pbànowí dǒ ádrùngbǎle bhà kasutále nígǔ dhu

(Luk 7.1-10; Yùw 4.46-54)

⁵ Kàpèrnàwumù tò kigò ò Yěsù rǒtsù òná kàsùmì ǒ, Pbàró má tó pbìrì ǒ, atdí miyà pbànowí dǒ atdí ádrùngbǎle níra Yěsù-tí'ò. Kǎdù ndìtsò kà-rǒ, ndònzì mùdzùnà fóná, ⁶ ndàti: «Ádrùngbǎlé, pbàkà kasutále rǐ'ì ara dǒ ndì ndàyi idzá ró. Kà-ngbò núve wà, ní kà rǎndi atdí dǒ nyú.» ⁷ Ní Yěsù adù àtìna kà nǐ: «Àrà ma mǎrà pbùkù, madù kìgù.» ⁸ Pbétù, wò pbànowí tó ádrùngbǎle náadù dhu àdu Yěsù tò, ndàti: «Ádrùngbǎlé, dhu-àkǎ nzá nyarà àhù pbàkà, inzà ma mìli ma nyi nyádù òtsù pbì idza ale bhěyi nídhuní. Pbétù, òrì atdí dhù-ngba kèlě, ní pbàkà kasutále rǎdù ògù atdí dǒ. ⁹ Ima nyú, yà ma mí'ì iró rò, ma mí'ì inè dùdu-tsíró ádròdrǒ ale nà, ndirò ma mí'ì inè ma marúvina pbànowí nà. Ma mapé àtina atdí múnòwì nǐ: «Àrà ndǎlù!», ní kà rǎdù àrà ányì. Ma mapé àtina ngǎtsi múnòwì nǐ: «Ìrà àzú!» Ní kà rǎdù ìrà. Ndirò ma mapé àtina pbàkà kasutále nǐ: «Ƴnzi yà dhu!» Ní kà rǎdù ndi dhu ònzì.»

10 Ní wò pbànowí dǒ ádrùngbǎle núnò dhu ndì ndìrì rò, idho nùukò Yěsù atdíđ. Ní kǎdù àtìnà owùna ǒ rúbhi ìwu rǒ ale nǐ: «Ma mí obhó dhu núnò fùkà. Inzá ma mǎpè yà dhu bhěyi a'uta-tidò nà ale nálǎ atdí mǎtí Pbàisràyélí tò pbìrì ǒ. 11 Ní ma mǎtina kpangba nyǐ nǐ, ábhǒ ale nyú níiwúya adyifò náarí ndìto inǎ rò mǎtí ndìrò adyifò náarótsù inǎ rò mǎtí, àdù dhu ònyù atdíkpá Àbràhamù mà, Ìsakà mà, Yàkòbhò mà, òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ǒ. 12 Pbétù, wò ndì òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà bhà idzi ǒ àkǎnà 'òkò ale nyú ní ka kipfoya, kawà iri ínò ò. Ànyì ní'íya odzi mà, ale-kù t'átrita mà.»

13 Wò dhu-dzidǒ, Yěsù àdù àtìnà wò pbànowí dǒ ádrùngbǎle nǐ: «Árà pbùkù! Wò nyi nyà'ù ndònzì rádù dhu tí dhu, náká ndònzì ndì indù.» Ní wò dhu Yěsù núnò òná kàsùmì ǒ tí, wò pbànowí dǒ ádrùngbǎle bhà kasutále náadù ògù dòtsí.

*Yěsù rǐ ábhǒ ale nígǔ fǐyó andi ǒ rò dhu
(Mrk 1.29-34; Luk 4.38-41)*

14 Wò dhu-dzidǒ, Yěsù arà Péterù bhà. Ní idza ndì ndòtsù rò, kǎtù Péterù bhà aguna-àyi ara dǒ àyi ró, atdíđ andi àbhu kàzù rùtò ndì òna nǎ nídhunǐ. 15 Ní Yěsù apbálá kòtsú-ngbò, kà rádù ògù atdíđ. Ní kǎdù ndìvà, ndàdù ndòpè ndòbhòlò ònyù Yěsù tò.

16 Pbítsòngánǎ, ka kumba ábhǒ ale yà nzére-alafí nà arí'ì òyà, kiwù nà Yěsù-ti'ò. Ní Yěsù náaràná nzére-alafí nípfò rǒ abádhí ò rò òtèna nǐ tí, ndàdù andi nà ale nígù kóró. 17 Ndi dhu

bhěyi ní ndi, yà Kàgàwà bhà nabi Ìsayà núuno dhu náaká. Kǎti:
«Kítdu àlě tó ivívínga,
ndàdù àlě rǒ andi tó itũnga nánò*.»

Yěsù-owù nòzè 'ùngu ale
(Luk 9.57-62)

¹⁸ Yěsù níitdègu ihé-yà nálǎ ngbǒna nàkpòrò ró, ní kǎdù àtìna p̀b̀indà ábhàlǐ nǐ: «Kàda r̀er̀ù-adzè.» ¹⁹ Nírò ní ndi Músà bhà Ƴyátá tó atdí màlimò náandri Yěsù-tí'ò, ndàdù àtìna kà nǐ: «Màlimò, ma m̀ng̀o ùbhi owùnũ ǒ kóró ngari ǒ nyi nyúbhi i nanǎ.» ²⁰ Ní Yěsù adù dhu àdu kà tò ndàti: «Ayíwě mà náarí inè bhũya nà, ndirò yà ɔrú arángilì àrè mà náarí'ì inè idzàya nà. P̀b̀étù, Ìndrũ t'íd̀h̀unà r̀ĩ ndòkò, nd̀ilì d̀ona obvò r̀óǹga mà náarí'ì mbǎ.» ²¹ Ndirò, kàbhà ábhàlǐ nzínzì ǒ atdí ale náati kà nǐ: «Ádr̀ungbǎlé, itsè mara m̀otdú pé àbadu angyi.» ²² Ní Yěsù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Írà owù-du ǒ, úbhà kǒkò abvo r̀ùtdũ fiyó abvo.»

Yěsù r̀ĩ àp̀ùp̀ú nábhũ r̀idè dhu
(Mrk 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Yěsù níitdègu ùpo ibhú ò, ní kàbhà ábhàlǐ náadù ùpo átò kǒwù ǒ. ²⁴ Ní kòmbómbí tí, ádr̀ungbǎ àp̀ùp̀ú náapè ndòpìlì atdí d̀ǒ r̀er̀ù d̀ǒ, màkurà ràdù 'òpè 'àwà ì ibhú ò. P̀b̀étù, Yěsù náadù ì'ì òdhò ndì ndòdhò ró. ²⁵ Ní kàbhà ábhàlǐ náandri kà-tí'ò, 'ìnga ka idho ò r̀ò, 'àti: «Ádr̀ungbǎlé, ígũ àlě! Kànǐ àlě kúve!» ²⁶ Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ádhu nyǐ nyí odo

* 8:17 8.17 Ìsa 53.4

ònzi nǐ? Nyǐ ní ákě a'uta nà ale!» Nírò ní ndi Yěsù adù ndìvà ndidè, ndàdù òtè ɔrú tǔna nyú nà awe mà, rèrù ǒ idha mà nà nǐ, inga ràdù ìnè bhì. ²⁷ Idho núuko ábhàlǐ atdíǒ, ràdù 'òpè 'òtè nzínzi yà ǒ 'àmbe àtìnà dǒ: «Íngbàgà ale-tidò yà, awe mà, rèrù ǒ idha mà nà dhu náarí tsùnà dhu níri?»

Yěsù rǐ nzéɛ-alafí nà arí'ì òyà óyǒ ale nígǔ dhu (Mrk 5.1-20; Luk 6.26-39)

²⁸ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù nítdègu àrà àhù rèrù-adzè, Pbagèrasì tó pbìrì ò, ní óyǒ ale yà nzéɛ-alafí nà arí'ì òyà, núuvò yà ìndrù ùtdù ka karí ònà ngari ò rò, 'iwù Yěsù-tí'ò. Í ale ní'ì atdíǒ arí ɔrù ale, ìnzǐ atdí ale mà ràdù àrà ndòzè rǒ ndùdà ndi ngari ònà. ²⁹ Ní abádhí adù òkù, 'àti Yěsù nǐ: «Ádhu nyi nyòzè mǎ nà Kàgàwà t'Ídhùnà? Nyi nyìrà tí iró ndínǐ nyavù tí ròkà angyangyi, àdǐ ndi avuta-idhò nádi rórò?» ³⁰ Wò ndi kàsùmì ǒ, àdù tó ádrùngbǎ màhò ní'ì itseta abádhí tí rò, ànyǔ ì ànyɛ ró. ³¹ Ní kǒkò ale ò rí'ì nzéɛ-alafí níitsò ì Yěsù rǒ, 'àti: «Nyi nyapè nyoze nyipfo mǎ kǎkà ale ò rò, ní óvì mǎ mǒwù òtsù ndǎkà àdù tó màhò ò.» ³² Ní Yěsù adù àtìnà abádhí nǐ: «Nyòwu ànyì.» Ní nzéɛ-alafí núuvò kǒkò óyǒ ale ò rò, 'àdù òwu òtsù kǒkò àdù ò. Ànyìrǒ rò tí, kòrí àdù tó màhò náadrú pbìrì ɔngò rǒ rò, ì rùpbà ì rèrù ò, 'àdù ùve ànyì. ³³ Ndirò, ì àdù núndà rǒ rúbhi ale náatsè ɔyi nà kígò ò. Ànyì abádhí náawe wò ì nònzi dhu tó màkǔrù, kǒkò nzéɛ-alafí nà óyǒ ale-rǒ ndi nònzi dhu mà nà kóró. ³⁴ Ní kígò ǒ ale nívà ì kóró, ì rìwù Yěsù-tí'ò. Ní Yěsù ì

àla rò, abádhí náadù Yěsù nónzì rìvà ndì ndàrà fíyó p̀bìrì ǒ rò.

9

*Yěsù rĩ ngbǒna úve ale nígũ dhu
(Mrk 2.1-12; Luk 5.17-26)*

¹ Yěsù níitdègu ùpo ibhú ò, ní kǎdà r̀èr̀-
adzè, ndàdù àrà fíyó kigò nyú ò. ² Ní ányì kàrà
àhu rò, ka kiwú ngbǒna úve atdí ale nà kà-
tì'ò ótdù dǒ ka kànò r̀ór̀ò. Ní abádhí tó a'uta
ndì ndàla rò, Yěsù náati wò ngbǒna úve ale ní:
«Ótù affinũ pbànǹgbá! Pb̀k̀k̀ nzerenga núbà
wà ndì!» ³ Nírò ní ndi ányìr̀ò ì'ì Músà bhà
Hyátá tó ngúfe málímó náatè nzínziya ǒ, 'àti:
«Wòrí ale rĩ dhu núnò nzére nyú Kàgàwà nǹ!»
⁴ Yěsù níitdègu abádhí tó ir̀eta núnǹ, ní kǐvú dhu
abádhí-tsũ, ndàti: «Ádhu nyĩ nyí'ì kòrí nzére
ir̀eta nà afíkũ ò ní? ⁵ Isó ró'ò dhu ní ìngbǎgà?
Tí kati: <Pb̀k̀k̀ nzerenga núbà wà ndì>, ndirò,
tí kati: <Ívà nyi nyubhi?> ⁶ Ma mòzè nyũni dhu,
ìnè Ìndrũ t'ídhùnà r̀ar̀'ì ádr̀ngbǎnga tó obi nà
ndùbà ìndrũ bhà nzerenga yàrí adzi dǒ.» Ní Yěsù
adù àtìnà wò ngbǒna úve ale ní: «Ívà nyi, nyitdù
pb̀k̀k̀ ótdù, nyadù àrà pb̀k̀k̀.» ⁷ Ní wò ale adù
ndìvà ndidè, ndàdù àrà p̀b̀ndà. ⁸ Ní wòrí dhu ì
àla rò, ɔdò nísí uró ì'ì ihé-yà ò. Ní abádhí adù
Kàgàwà nífu wò dhu bhéyi ádr̀ngbǎnga tó obi
kǐbhò ìndrũ tò nídhunǹ.

*Yěsù rĩ Màtayò nánzi dhu
(Mrk 2.13-17; Luk 5.27-32)*

⁹ Yěsù níitdègu ndìvà wò ndì ndì'ì rórò, ní ùda ndì ndúda rórò, kála Màtayò tí kátina atdí ale pàratà nífó ka karí òná idza ǒ àdi ró. Ní Yěsù adù àtìnà kà nǐ: «Írà owùdu ǒ.» Ní Màtayò adù ndìvà ànyìǒ rò tí, ndàrà kǒwù ǒ.

¹⁰ Wò dhu lutinǎ, Yěsù adù àrà dhu ònyù Màtayò bhà idza. Ní Yěsù mà pbìndà ábhàlǐ mànà rǐ ònyù ònyu ànyì-dzá rò, ábhǒ ngǔkpà ale níiwú dhu ònyù atdíkpá abádhí mànà. I ale ní'ì pàratà t'úfótá tó pbàndómbé mà, nzére fíyó mǔtso nà ngǔkpà ale mànà. ¹¹ Ní Pbàfàrisáyó níitdègu wò dhu nálǎ, ní abádhí náadù dhu ìvu Yěsù bhà ábhàlǐ-tsǔ 'àti: «Ádhu fùkú màlimò rǐ dhu ònyu pàratà t'úfótá tó pbàndómbé mànà, ndìrò nzére fíyó mǔtso nà ale mànà nǐ?» ¹² Ní wò dhu ndì ndìrì rò, Yěsù adù dhu òvò k pangba abádhí tò ndàti: «Ìmbǎ rí'ì andi nà ale náarí nzǐ mǔngangà-atdyú nóho, pbétù andi nà rí'ì ale kélé ní ndì mǔngangà-atdyú nóho arí. ¹³ Nyòwu nyòme pé Kàgàwà bhà bhǔkù ò ka kandí dhu-tì. Ndi andítá rǎtina: «Ma mǒzè dhu ní ìndrǔ dǒ ka kí izu àbà dhu, ìnzǐ ní izǎ tó perè núbhǒ ka kí idù dhu*.» Obhó tí, ma mǐrà nzá obhónángatále ale núnzì, pbétù mà mǐrà nzérengatále núnzì.»

Yěsù bhà irèta ònyù t'ónyuta-tsù nǔtsi ka kí dhu dǒ

(Mrk 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ Wò dhu-dzidǒ, bàtizò nubhónà Yùwanì bhà ábhàlǐ níiwú Yěsù-tí'ò, 'adù dhu ìvu kà-tsǔ 'àti: «Ádhu mà'ì, Pbàfàrisáyó mànà, mà marí ònyù t'ónyuta-tsù nǔtsi bilínganà, ìnzǐ pbǔkù ábhàlǐ

---

* 9:13 9.13 Ǫse 6.6

ràdù kùtsì átò nǎ?» ¹⁵ Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò ndàtí: «Nyǎ nyǎrè tí inga, àd̀hngbǎ ka kùndà nǎ m̀hendù ò iwù ale r̀ràdù òko izùya ǒ, àzèmbè inè akpa-tsi rǎ'ì nzínziya ǒ r̀órò? Ìnzǎ akèkpá màtí. P̀bétù, atdí idhò nǎ'íya inè, yà akpa-tsi nódyì ka kí ònà kowù nà abádhí-nzínzi ǒ rò. Ndi idhò-ǒnga ní ndi abádhí adùya ònyù t'ónyuta-tsù nùtsì nǎ.

¹⁶ Ìnzǎ atdí ale mà r̀ràdù ngoyì-owùtá tó kèlèmù nápba mberù-ayí ǒ. Ndi dhu bhèyi kùpbǎ ka rò, ndi kèlèmù r̀ràdù ndi mberù-ayí-ǒnga ùdha r̀fà ndì, ndi ufàta-bhu r̀ràdù àhu ádr̀ngbǎ nyú. ¹⁷ Ndirò, ìnzǎ ka kádù òvayì-owùtá nùdhò kàmudzè-ayí ò. Ndi dhu bhèyi ka kùdhò ka rò, ndi òvayì-owùtá r̀ràdù ìvè kàmudzè-ayí ò, r̀ràdù ndi kàmudzè-ayí nùfà, òvayì r̀ràdù ndùfù obvò. Ní dhu àkǎ kùdhò òvayì-owùtá kàmudzè-owùtá ò, ìnzǎ ndi kàmudzè adù tí ndùfà, òvayì r̀ràdù ndùfù obvò.»

Yěsù rǎ atdí tsìbhále nígǎ ndàdù atdí tsìbhíngba níkye dhu

(Mrk 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yěsù rǎ dhu nóyo Yùwanì bhà ábhàlǎ tò ònà kàsùmì ǒ, P̀bàyàhúdì nzínzi ǒ atdí ádr̀ngbǎle níra àhu Yěsù-tí, ndìtsì ndòkò kònzǎ, ndàdù àtìnà kà nǎ: «M̀alimò, ma m̀bhà ìv̀dù-ngba kòmbí tí afína ìtdě ró. Ní ma mòzè nyirà, ndínǎ nyìlì tí otsúnù kà-dǒ, kà r̀ràdù ìkye.» ¹⁹ Ní Yěsù adù ndìv̀à, 'àdù òwu atdíkpá p̀bìndà ábhàlǎ mànà wò ádr̀ngbǎle-owù ǒ.

²⁰ Ní, otu ǒ abádhí r̀rowu r̀órò, atdí tsìbhále náandrì olùnǎ rò Yěsù-tí'ò, ndàp̀balǎ kà-rǒ

mùdzarù bidò-ngbò. Ndi tsibhále ní'ì yà vèbhále tó ogóbhà tó azu náarírà róná, ràrà àhụ atdí kumì dóná óyǒ nà ato tí. ²¹ Obhó tí, ka ní'ì afína ò rírà òte rǒ, ndàmbe àtìnà dǒ: «Kà-rǒ mùdzarù-ngbò kèlě ma mapbálána gukyè, ní ma móguè òguè.» ²² Ní Yěsù agéré ndì, ndàndà olùnga, ndàla wò tsibhále, ndàdù dhu òvò kpangba fíndà ndàti: «Ótù afínụ pbà nǐ tsibhíngbá! Pbùkù a'uta níguè wà nyi.» Ní ànyìrǒ rò tí, wò tsibhále náadù òguè atdíǒ.

²³ Yěsù níitdègu àrà àhụ wò Pbàyàhúdì tó ádrùngbǎle bhà, ní kǎtù rùgě ùmì rí ale mà* ihé-yà mànà atdíǒ tsìya náva ì ànyì-dzá ró. ²⁴ Ní kǎti: «Nyùvò àwú-dza rò! Wò tsibhíngba nówè nzá, pbétù kàyi àyǐ tí!» Ní kòrí ale náadù kà rǎnǒna dhu gàyà nónzì ònzì tí.

²⁵ Ní kòrí ale ndì ndàbhụ rùvò idza rò rò, Yěsù atsù, ndàlǔ tsibhíngba ọtsúna rǒ, kà ràdù ìkye.

²⁶ Yěsù ònzì dhu-òyǐ náadù ndùgà kóró wò ndì pbìrì ǒ.

Yěsù rǐ óyǒ ndùmùndúmú-nyìkpó núngbě dhu (Màt 20.29-34)

²⁷ Ɔró rò Yěsù ìvà ndì rò, óyǒ ndùmùndúmú adù òko, 'àmbe òwu dǒ kǒwù ǒ. Abádhí owúnà ùkǔ rǒ 'àmbe àtìnà dǒ: «Ábà izụ dòkà, Dàwudì t'Ídhùnǎ!» ²⁸ Ní idza Yěsù àrà àhụ rò, kòrí ndùmùndúmú náandri Yěsù ì. Ní Yěsù ivú dhu abádhí-tsǔ, ndàti: «Nyǐ nyà'ù tí wà dhu ùngbě ma ràràdù nyìkpóku núngbe?» Ní abádhí adù

* **9:23** 9.23 Pbàyàhúdì-bvǎ, ka kongónà rùgě ùmì arí ale mà, mběyi aródzi vèbhále mànà nósò òso tí ọdzi tò ìndrǔ òvè ró.

dhu àdu kà tò 'àti: «Ádrùngbǎlé, iwà mǎ mà'ù.»
²⁹ Ní Yěsù adù ɔtsúna núli abádhí-nyìkpó dǒ, ndàdù àtìnà: «Dhu àkǎ ndi dhu rònzì ndi fùkù yà nyí nyà'ù ka dhu bhéyi!»³⁰ Ní abádhí-nyìkpó náadù 'ùngbe ányìrǒ rò tí. Yěsù náadù dhu ùya ɔbi nyú nà abádhí tò, ndàti: «Nyìri yà ma mánɔna dhu mbéyi! Atdí ale mà nǎkǎ nzá ndùni wò rùkù ndi nònzì dhu!»³¹ Pbéù, abádhí níitdègu 'ìvǎ, 'òwù Yěsù-tí rò, ní abádhí adù 'òpè 'òwù yà Yěsù ònzì ròyá dhu náwe rǒ kóró ndi pbìrì ǒ ale tò.

*Yěsù rǐ atdí ìnzǐ arí ɔte ale nígǔ dhu
 (Màt 12.22-24; Luk 11.14-15)*

³² Abádhí rǔvò, àmbe òwu dǒ òná kàsùmì ǒ, ka kiwú atdí ale, yà òná rí'ì nzéɛ-alafí nùtsì tsùna, ìnzǐ ròngò ɔte nà Yěsù-tí'ò.³³ Ní Yěsù níitdègu nzéɛ-alafí nípfǒ wò ale ò rò, ní ndi ale náadù ndòpè ndòtè ányìrǒ rò tí. Ní idhɔ núukɔ ányìrǒ ì'ì ihé-yà atdí dǒ, ràdù àmbe àtìnà dǒ: «Ìnzǎ mǎ màpè yà dhu bhéyi dhu-tidò nǎlǎ atdíku màtí Pbàìsràyélí tó pbìrì ǒ.»³⁴ Pbéù, Pbàfàrìsáyó náadù àtìnà: «Sìtanì, nzéɛ-alafí ǒ ádrùngbǎle ní ndi arí ádrùngbǎnga tó ɔbi nábhǔ kà tò, kà ràmbe nzéɛ-alafí nódì dǒ nǐ.»

Yěsù rǐ ìzɛ àbà ihé-yà dǒ dhu

³⁵ Yěsù núubhì kígò òná, ndirò pbanga òná màtí kóró. Kǎránà dhu núdhe rǒ Pbàyàhúdì tó unduta-dzà ǒ rò. Ndirò kǎránà òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi tó Ídzi Màkǔrù núnò rǒ ìndrǔ tò, ndàdù àrà kóró andi nígu rǒ, ndàdù ale-ngbò tó kóró ivívinga nígu.

³⁶ Ní Yěsù níitdègu ihé-yà nùli ì tí dhu nálǎ, ní izu uka ka atdíidǒ, abádhí níngyě ì, 'àdù ìfàlà, ìmbǎ ùndana rí ale rǐ'ì tàmà bhěyi nídhuní.

³⁷ Nírò ní ndi kǎdù àtìnà pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Ònyù n'ò'ò wà, pbétù ndi ònyù-tsù nùndù rí ale rǐ ì ngúfe. ³⁸ Ní kìtsò ale inga-àbadhi rǒ ndíní kasutále-bvu nitró tí ònyù-tsù t'únduta tò.»

10

*Yěsù bhà atdí kumì dòná óyǒ nà uvitatále-ovò
(Mrk 3.13-19; Luk 6.12-26)*

¹ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù náanzi pbìndà atdí kumì dòná óyǒ nà ábhàlǐ, ndàdù nzéε-alafí nípfo abádhí rǎdù nǐ ìndrǔ ò rò, 'àdù kóró anditidò nígu nǐ kóró ivívinga mànà ádrùngbǎnga tó obi nábhε fíyò. ² Yàrí ní ndi ì atdí kumì dòná óyǒ nà uvitatále-ovò. Wemberè tí ní Sìmonì, Péterù tí kátina mà, adònà Àndèreyà mànà. Abádhí dzidǒ ní Zèbèdayò bhà óyǒ inzo, Yàkòbhò mà, adònà Yùwanì mànà, ³ Filipò mà, Bàrtòlòmàyò mànà, ndirò Tùmasì mà, Màtayò mànà. Angyi ndi Màtayò ni'ì pàratà t'úfótá tó ndombè. Ngǔkpà uvitatále ní Yàkòbhò, Àlùfayò t'ídhùnà mà, Tàdayò mànà. ⁴ Ndirò Sìmonì, yà atdíidǒ ndi nuyénà fíyó pbìrì dǒ ale mà, Yudhà Ìskàrìyotà, yà Yěsù nípfo ndàbhε òmvǔ-fó mànà.

*Yěsù rǐ pbìndà atdí kumì dòná óyǒ nà uvitatále
núvǐ dhu
(Mrk 6.7-13; Luk 9.1-60)*

⁵ Yěsù núuví kǒkò atdí kumì dòná óyǒ uvitatále, ndàdù dhu ùya fíyò ndàti: «Àpé nyòwu ìnzǐ ní

Pbàyàhúdí tó pbìrì ò, ndirò àpé nyòtsù Sàmàriyà tó pbìrì ǒ atdí kigò ò màtí. ⁶ Pbétù, nyòwu Ìsràyeli tó pbìrì ǒ bhà, yà ùwũwĩ tàrà bhěyi ì nùli bvù. ⁷ Ányì nyĩ nyòwu rò, nyĩ nyàkǎ nyũnò Kàgàwà bhà Ídzi Màkũrù ìndrũ tò, nyòwù àtìnà rǒ: <Ɔrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà bhà idzi-tsù nínù wà ndì.> ⁸ Nyĩ nyàkǎ nyòwù andítále nígu rǒ, ndirò nyĩ nyàkǎ nyòwù ùvǎve ale níkye rǒ. Nyĩ nyàkǎ nyòwù kíkítále nígu rǒ, ndirò nyĩ nyàkǎ nyòwù nzéere-alafí nípfò rǒ ìndrũ ò rò. Nyĩ nyàbà kǒkò dhu nónzi nyĩ nyĩ nì obi tírǒrò, ní nyĩ nyàkǎ nyòwù ì dhu nónzi rǒ tírǒrò. ⁹ Àpé nyùgu ɔrò mà, fùrangà màrà nyũfǒ ngbǒku ò. ¹⁰ Àpé nyùgu bhòlo abhi tò, ndirò àpé nyũfǒ mberù ɔyǒyǒ rùkú. Ndirò, àpé nyùgu kàyitò mà, mùgǒ màrà. Obhó tí, kasu ònzi rí ale nákǎ ndàbà ndì ndónyuna dhu pbìndà kasu ò rò.

¹¹ Ìngbǎ tí ìli ndì kigò mà, ndirò ìngbǎ tí ìli ndì pbanga ǒ màtí nyĩ nyòwu ùvò rò, nyĩ nyowuna nyàko rádù ale-tidò nómè rǒ. Ndi ale àko nyĩ rò, nyĩ nyowuna òko rǒ kàbhà idzá ràrà àhu ányì rǒ rò nyĩ nyúvò, nyòwù dhu ò. ¹² Atdí ale bhà idza nyĩ nyòtsù rò, nyĩ nyowuna ányì-dzá-bhà nátsè rǒ, nyàti: <Kàgàwà àkǎ ndàso nyĩ.> ¹³ Ányì-dzá-bhà náko nyĩ mběyi rò, Kàgàwà arana abádhí àso rǒ. Pbétù, ìnzá abádhí àko nyĩ mběyi rò, Kàgàwà arana nzĩ abádhí náso rǒ. ¹⁴ Atdí idza ǒ ale, ndirò atdí kigò ǒ ale mà nóowuna gukyè 'ùvo rǒ ìnzĩ 'àko nyĩ, ndirò ìnzĩ 'ìrì nyĩ nyúnɔna dhu, ní nyĩ nyowuna òwu rǒ ányìrǒ rò, nyàdù pfǒku-tsítsíró àhù nó'ò ányìrǒ. ¹⁵ Ma mí obhó dhu

núnò fùkù, Kàgàwà rǐ ìndrǔ-ànyǎ nítǔdì nínganí, i kigò ǒ ale dǒ ka kitǔdìya dhu ròsè yà Sòdomò mà Gòmòrà mànà tó kigò ǒ bhà dǒ ka kítǔdìna dhu dònǎ.»

Yèsù rǒte ìndrǔ rǒ ka kavùya, rǎdè àpè abà dhu dǒ dhu

(Mrk 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ Wò dhu-dzidǒ, Yèsù adù àtìnà pèìndà uvi-tatále nǐ: «Kòní ma mùvǐ nyǐ tàmà bhěyi atdíǒ arórù tsamangèrě nzínzì ò. Ní nyàbhu nyìkpòku ròtdyù osu-nyìkpó ótdyù dhu bhěyi, nyádù òko yorowà ǒ àmbò bhěyi. ¹⁷ Dhu àkǎ nyǒdò nyǐ mběyi! Ìndrǔ nóowuya nyǐpfo rǒ, 'àdù nyàbhu kítǔdì ànyǎku. Ndirò abádhí nóowuya nyǔvǐ rǒ asé nǐ unduta-dzà ǒ rò. ¹⁸ Ìndrǔ nóowuya òwu rǒ nyǐ nà lèwalì-ònzǐ, ndirò ádròdrǒ kámá mànà dhu-ònzǐ okúdu dò rò, ndínǐ nyǐ nyǐ'í tí pbàkà ngàm̀bì tí abádhí-ònzǐ, ndirò ngǔkpà ale, yà ìnzǐ ní Pbàyàhúdì-ònzǐ màtí. ¹⁹ Nyǐ nà ka kòwù ùvò ànyǎku nítǔdì ka kǐ i rò, àpé nyǒwuya afìku nítu rǒ nyǐ nyúnóna dhu nǐ, ndirò nyǐ nyǐ kùnò tí dhu nǐ. Nyǐ nyowuya nyǐ nyúnóna dhu nába rǒ ndi kàsùmì ǒ tí. ²⁰ Ìnzǐ ní nyǐ ndi nyǐ nyowuya ǒte rǒ, pbétù Àbaku Kàgàwà bhà Ìlǐlǎ-Alafí náaraya ndi ǒte rǒ ùku nǎ rò.

²¹ Ngàtsi ale náaraya adònà nípfo rǒ ndínǐ ka kohò tí. Ndirò nzónzo t'ábána nóowuya dhu ònzǐ rǒ ndi dhu bhěyi tí fǐyó inzo rǒ. Nzónzo níwàya dhu ì nódhì ale rǒ, 'àdù abádhí àbhu kòkyè. ²² Kóró ale nóondróya nyǐ okúdu dò rò. Pbétù, kǒkò dhu-dzi òndù rǐ kóró, ràrà àhu kóró dhu-tsù rǐ ndòdì dhu ò ale ní ndi ògù ogúya. ²³ Yà

nyí nyí'ì òná kigò ǒ ka kòpè kavu rùkù, nyámbe àpè àbà dǒ rò, nyí nyowuya òtse rǒ ngàtsi kigò ò. Ma mí obhó dhu núno fùkù, nyí nyasòya nǚ Ìsràyeli tó pbìrì ǒ kigò kóró, inzà Ìndrù t'ídhùnà níngò rórò.

²⁴ Dhu núdhě ka kí fíndà ale bhà irèta náarí nǚ òse pbìndà màlimò bhà irèta dònà, ndirò kasutále bhà ádrùngbǎnga náarí nǚ òse kasu ònzi kà rǚ fíndà ale bhà ádrùngbǎnga dònà. ²⁵ Ní, inga nòfò dhu ní, dhu ùdhě ka kí fíndà ale ròngò pbìndà màlimò bhěyi. Ndirò inga nòfò dhu ní, kasutále ròngò pbìndà kasu tó ádrùngbǎle bhěyi. Ìndrù apé idza-àbadhi nyú nánzi Bèlizèbuli tí, ní kàbhà idzá bhà dǒ abádhí tí nǚ àdù nzére ovo nyú nóvò!»

Ádhi ndi àkǎkǎ kǎnzì ǎdòna?
(Luk 12.2-7)

²⁶ Yèsù adù àtìnà tdítǒ ábhàlǚ nǚ: «Dhu àkǎ nzà nyǒnzì kǒkò dhu bhěyi ale-òdò. Kóró dhu-tsí yà ì nuru, núuvòya kpangba. Ndirò kóró dhu-tsí, yà òdhě ò aróko, núuvìya ì kpangba kóró ale tò. ²⁷ Yà ínò ǒ ma mènò fùkù dhu nákǎ nyòwù ìpfonà rǒ awáwù ò, ndirò yà bhèlù ǒ ka kúnona ró nyí nyìrì dhu nákǎ nyòwù ùnònà rǒ ikù ǒ idza dǒ rò.

²⁸ Ní dhu àkǎ nzà nyǒnzì ale-ngbò kèlě nóho rí, ìnzǚ ndàdù ale-afí nóhò átò ale-òdò. Pbétù, dhu àkǎ nyǒnzì Kàgàwà-òdò, yà ale-ngbò mà, ale-afí mànà nábhù rádù rògbè, yà ìnzǚ aráve dhòdhódhóngà nà kàzù ò. ²⁹ Jyǒ àrè-tútù-nzo nódzi ka ka tí obhó atdí fùrangà-kpǒ rǒ? Pbétù, atdí abádhí nzínzì ǒ mà náarí nǚ ìtsì obvò inzà

Àbaku Kàgàwà nózè rórò. ³⁰ Nírò nyí, Kàgàwà núnì wà ife màtí duku-ká-vé náarí ì'ì dhu. ³¹ Ní dhu àkà inzà nyònzì odo. Obhó tí, nyí nyùdà ábhǒ àrě-nzo itse nyá.»

*Yēsù Krístò bhà ale tí ka kóko dhu mà, kòdho ka kí dhu mànà dhu
(Luk 12.8-9)*

³² Wò dhu-dzidǒ, Yēsù adù àtìnà ábhàlǐ nǐ: «Ndi ale apé dhu òvo k pangba ibí ale-ònzí, ndàtì ndi rǎrǐ pbàkà ale, ní òrù-akpà ò arí'ì Àbadu Kàgàwà-ònzí màtí, ma madùya dhu núnò átò k pangba matì, ndi ale rǎrǐ pbàkà ale. ³³ Pbétù, ndi ale núnòya gukyè dhu k pangba ìndrù-ònzí, ndàtì inzà ndi rúnì ma, ní ma madùya dhu núnò átò k pangba òrù-akpà ò arí'ì Àbadu Kàgàwà-ònzí matì, inzà ma rúnì ka.»

*Ìndrù-ǒnga rǐ ndùndo Yēsù bhà ote-okú dò rò dhu
(Luk 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ Tdítdǒ Yēsù adù àtìnà ábhàlǐ nǐ: «Apé nyirè nga ma rírà yà adzi dǒ ale àbhu ròkò màrùngà ǒ. Ma mírà inzà màrùngà nà, pbétù ma mírà nà dhu ní ali. ³⁵ Ma mírà ingba mà ǒnga núnò àbanà nà, tsibhíngba mà ǒnga núnò ìyànà nà, ndirò àdhìngbǎ mà ǒnga núnò pbìndà aguna-àyì nà. ³⁶ Ìndrù rǒ òmvǔ naraya ì'ì rǒ ndi ale bhà idzá bhà kèlě.

³⁷ Atdí ale náapé àbanà mà, ndirò ìyànà mà nózè, ròsè dùdunǎ, ní ndi ale náká inzà ndàtì ndi owùdu núngru ale tí. Ndirò, atdí ale náapé idhùnà mà, ndirò ivànà mà nózè, ròsè dùdunǎ,

ní ndi ale náká inzà ndàtì ndì owùdu núngu ale tí*. 38 Inzì rí pbìndà mùsàlabhà nánò, ndàdù owùdu ùngu nà ale, náká inzà ndàtì ndì owùdu núngu ale tí. 39 Pbìndà ípìrǒnga nózè rí ndòdò fíndà ale níwíya ka, pbétù pbìndà ípìrǒnga níwí rí okúdu dò rò ale náadùya kàbà àbà tdítǒ.»

*Yèsù-owù núngu ale nàkò ale náabáya perè
(Mrk 9.41)*

40 Wò dhu-dzidǒ, Yèsù adù àtìná ábhàlǐ nǐ: «Atdí ale apé nyákǒ, ní iwà ma nàkò átò. Ndirò, ima nàkò ale ní iwà ma nivi ale nàkò. 41 Atdí ale náapé Kàgàwà bhà nabi nákǒ, Kàgàwà bhà nabi tí kà rǐ'ì dhu-okú dò rò, ní ndi ale náabáya Kàgàwà bhà nabi àkǎ ndàbà perè. Ndirò, atdí ale náapé obhónángatále nákǒ, obhónángatále tí kà rǐ'ì dhu-okú dò rò, ní ndi ale náabáya obhónángatále náká ndàbà perè.

42 Ma mí obhó dhu núnò fùkù: atdí ale náapé irǐre idha tó kópà-tsí dhu mà nábhǔ kǎkà owùdu núngu ale nzínzì ǒ atdí àkyǎkyè ale tò, owùdu kùngu dhu-okú dò rò, ní ndi ale náabáya àbà pbìndà perè.»

11

*Bàtizò nubhónà Yùwanì rǐ pbìndà ábhàlǐ nóvi
rǒwu dhu òngu Yèsù-tsǔ dhu
(Luk 7.18-35)*

¹ Yèsù nítdègu yà pbìndà atdí kumì dòná óyǒ nà ábhàlǐ tò ndì ndúbhi ùyanà rǒ dhu t'úyátá nító, ní kǎdù ndìvà, ndàrà ányìrǒ rò. Kǎrà dhu

* 10:37 10.37 Tòr 33.9

núdhe ìndrű tò, ndàdù àrà Kàgàwà bhà Ídzi Màkürű núnò rò abádhí tò Gàlilayà tó pbìrì ǒ kigò òna nǎ.

² Ndi kàsùmì ǒ, bàtizò nubhónà Yùwanì ní'ì imbi ò ka kósò ró. Ní imbi ò ndì ndí'ì rórò, kǎri Krístò rǎrà ònzìnà rǒ dhu-òyǐ. Ní kǎdù pbìndà ábhàlǐ nzínzì ǒ ngúfe ale nóvì, ròwù dhu ìvu Yèsù-tsǔ, 'àti: ³ «Nyì tí yà mǎ mǎródona ndíní ira tí ale, ndirò mǎ màkǎ tí mǒdò vurò ale?»

⁴ Ní Yèsù adù dhu àdu abádhí tò ndàti: «Nyòwu nyùnò yà nyǐ nyírìna dhu, ndirò yà nyǐ nyálǎna dhu Yùwanì tò. ⁵ Ì dhu ní: ndùmùndúmú-nyǐkpó rǒwu 'ùngbe rǒ, 'adù inga àla. Òtsótsù ale rǒwu ùbhi rǒ mběyi. Kíkí nà ale rǎrǒwu ùgu rǒ, ìwǐ rǎdù inga nírì. Ùvǎve ale rǒwu ìkye rǒ, ndirò nǎkùtǎle rǒwu Kàgàwà bhà Ídzi Màkürű nírì rǒ. ⁶ Hirò nonziya ale ní nzǐ yà ma múnona dhu rǎbhùna ròtsù nzérenga ò ale.»

⁷ Yùwanì bhà ábhàlǐ nívà ì, 'àmbe 'adu dǒ rò, Yèsù adù ndòpè ndàwe dhu ihé-yà tò Yùwanì dǒ. Kǎpè ndòngù dhu abádhí-tsǔ, ndàti: «Ádhu nyǐ nyówù àndànà rùngù ò? Tí awe rǐ ònángà nútɔyǎ ìzò? ⁸ Ádhi nyú nyǐ nyawù àndànà? Tí atdíđǒ áya mùdzarù nùfǒ ale? Pbétù, atdíđǒ àya mùdzarù nùfǒ ale náaróko ádròdrǒ kámá-idzà ǒ. ⁹ Ní ádhu nyú nyǐ nyówù àndànà? Tí Kàgàwà bhà nabì? Obhó tí, nyǐ nyówù Kàgàwà bhà nabì nándà. Pbétù ma mátina nyǐ nǐ, iwà kà ròsè Kàgàwà bhà ngǔkpà pbànábí dònǎ màtí. ¹⁰ Yùwanì ní ndi, yà Kàgàwà bhà Andítá rǐ dhu ùnò k pangba dòná ndàti:

«Kòní ma mí pbàkà mùkèngyè nóvì angyi indù,

ndíní pbùkù otu nòbholo tí indù*.>

¹¹ Ma mí obhó dhu núno fùkù, yà vèbhále úgù yà adzi dǒ ale nzínzi ǒ, Bàtizò nubhónà Yùwanì bhà ádrùngbǎnga dònǎ pbìndà ádrùngbǎnga ósè ale rǐ mbǎ ì'ì. Pbétù, yà ákě ale tí ka kálǎna òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ǒ ale, ní rǐ ádrùngbǎle nyú tí, ròsè Bàtizò ùbhǒ arí Yùwanì dònǎ. ¹² Ròpè ndì yà ndì Bàtizò ùbhǒ arí Yùwanì apèna ndònzì pbìndà kasu, rìrà àhù indo nga ò rò, òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi náarí ìnè obi nǐ ka karúgyena ró, ndirò òròrù ale náarí kàpà fíyò obi nǐ.

¹³ Músà bhà Ʋyátá mà, Kàgàwà bhà pbànábí màná kóró, rìrà àhù Yùwanì ò, náapè ùnò dhu angyangyi òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi dǒ. ¹⁴ Ndirò, ma múnona dhu ná'ù nyǐ nyádù nání, ma màmbènà àtina nyǐ nǐ, Yùwanì rǎrǐ ndì Èliyà, yà ìrà rìrà dhu tí ka kati. ¹⁵ Inga t'írìta tó bǐna nà rí ale níri yà dhu mběyi!

¹⁶ Yà indo arí ale núdhe mà mádù àdhà bhà rǒ? Abádhí ùlì ì yà pbanga-tsi dǒ ì nùndu nzónzo bhěyi. Atdídhena rádù òwu òdhíya núnzì rǒ ikù ǒ àtì:

¹⁷ <Mǎ mùmì mbǎ obé tó adyi rùgě ǒ màtí fùkù, ní nyǐ nyádù inzà òbè. Ndirò mǎ mùyù mbǎ izu tó adyi mà fùkù, ní izu àdù inzà nyǔka.>

¹⁸ Obhó tí, Yùwanì níira, ìnzǐ ndàdù àrà dhu ònyu rǒ, ndirò ìnzǐ ndàdù àrà dhu mà nómvu rǒ. Ní ìndrù adù àtina nzére-alafí rǎrǐ ì kà'ò. ¹⁹ Ndi dhu bhěyi tí, Ìndrù t'ídhùnà nírà ndàrà dhu ònyu rǒ,

* **11:10** 11.10 Mál 3.1; Mrk 1.2

ndàdù arà dhu nómuvù rǒ. Ní ìndrǔ arádù kàtì òna óvò ale tí, ndirò atdíđǒ arí ndòmuvù ale tí. Ndirò abádhí arádù kàtì pàratà tó pbàndómbé mà, yà nzére dhu ònzi arí ale mànà ì nózè ale tí. Pbétù, Kàgàwà arí dhu-ǒnga òvò tí dhu tó obhónga náarí ndàvǐ kpangba kà rǒnzina dhu-nyutsì.»

Yěsù rǒrǔ yà òyá ale núvǒ ì ìnzǐ ì a'ú tí ndì ndúnona dhu kigò dǒ dhu

(Luk 10.13-15)

²⁰ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù apè ndòrǔ atdíđǒ yà ábhǒ wíwí nyú ndì ndónzì òyá kigò dǒ, ìnzá ì kigò ǒ ale nùgèrè ì, 'ùbhà fíyó nzérenga dhu-okú dò rò. Kàtì: ²¹ «Kòràzinì mà, Bètèsàyidà mànà tó kigò, yà ùkú ndì nònzì wíwí ní'iyana gukyè Tirò mà, Sìdònà mànà tó kigò ǒ ndì nónzì dhu tí, ní ì kigò ǒ ale ní'iyana angyí ì úfǒ gòníyà mberù tí ròyá, 'àdù ohu nǔtrò dòya ò, ndínì ì ùgèrè ì, 'ùbhà fíyó nzérenga dhu navì tí ró. Ní ndì dhu-okú dò rò, nyi nyí'ì àpbè ǒ Kòràzinì, ndirò nyi nyí'ì àpbè ǒ Bètèsàyidǎ. ²² Wò dhu-okú dò rò ní ndì, ma mí dhu òvò kpangba fǔkù. Kàgàwà rǐ ìndrǔ-ànyǎ nítdì nínganí, kǐtdìya dhu dèkú abhàbhó nyú, ròsè Tirò mà, Sìdònà mànà tó kigò dǒ ndì ndítìdìna dhu dònǎ. ²³ Ndirò ìnyi, Kàpèrnàwumù tò kigò, yà ùnú ndì nónzì wíwí ní'iyana gukyè Sòdòmò tó kigò ǒ ndì nanzì dhu tí, ní Sòdòmò ní'iyana ìnè indo màtí. Ní ndì dhu-okú dò rò, ìnyi, Kàpèrnàwumù tò kigò, nyi nyà'ù tí dhu, ìdzì Kàgàwà ràràdù nyidzi òrǔ-akpà ò? Ìnzǐ rádù nyidzi, akèkpá màtí. Pbétù, kà rǐ nyifǒ obvò, ndàdù nyobvù ìnzǐ

aráve dhòdhódhónganà kàzɔ ò. ²⁴ Ndi dhu-okú dò rò ní ndi ma mí dhu òvɔ k pangba fùkù, Kàpèrnàwumù ǒ bhă, Kàgàwà rǐ ìndrǔ-ànyă nítdì nínganí, kǒtdíya dhu Kàpèrnàwumù tò kigò dǒ abhɔ nyú, ròsè Sòdomò tò kigò dǒ ndi ndótdìna dhu dònă.»

Yēsù rǐ màhetù àbhɔ afíya rìngyě ì ale núnzi tina ò dhu
(Luk 10.21-22)

²⁵ Tdítdǒ Yēsù adù àtìna: «Ǫ, Àba Kàgàwà, òrù-akpà mà, yà adzi màna ǒ Ádrùngbǎlé, ma màfɔ nyi atdítdǒ yà inga núnzi dhu tí ka kózùna ale-rǒ nyi nyarù dhu ní nyi nyábhɔ àkyăkyè ale nyú rùnzi nídhunǐ. ²⁶ Obhó tí Àbá, nyi nyazè ndi dhu rònzi ndi wò dhu bhěyi.»

²⁷ Wò dhu-dzidǒ, kǎdù àtìna: «Àbadu níibho wà kóró dhu tó ádrùngbǎnga fudú. Atdí ale mà núnzi nzá Kàgàwà t'ídhùnà, pbétù ka núnzi ní kà t'Ábanà kèlě. Ndirò atdí ale mà núnzi nzá kà t'Ábanà, pbétù ka núnzi ní ìma kà t'ídhùnà kèlě, yà ma mózè mɔvò ka fíyò ale màna.»

²⁸ Tdítdǒ kǎdù àtìna: «Nyìwǔ tidu ò, nyǐ kóró yà nyǐ nyìngyě nyǐ, nyǎdù ì'ì ì nà'ε ànò nà dükú rò. Ní ma mí asota nábhu fùkù. ²⁹ Nyòsò yà tudú rǐ'ì kòmò átò tukú, ndirò nyìri fùkù ma múyăna dhu. Obhó tí, ìma ní ndi ìyò arádi, ndirò yɔrɔwà tó afina nà ale. Ndirò ní ndi nyǐ nyǎdù asota nábà afíkɔ ò. ³⁰ Obhó tí, pbàkà kòmò ní isó ró'ɔ kòmò, ndirò pbàkà ànò ní isó inzá ndi nà'ε ànò*.»

* **11:30** 11.30 Kà-tì ní: ma mávina nyònzì dhu ní isó ró'ɔ dhu, ndirò ma mábhùna nyǎnò ànò ní isó ró'ɔ ànò.

12

Yěsù bhà irèta sàbatù-idhò dǒ
(Mrk 2.23-28; Luk 6.1-5)

¹ Wò dhu-dzidǒ, sàbatù-idhò ǒ, Yěsù mà pbìndà ábhàlǐ mànà náambénà ùda dǒ nghanù tó inga òna nǎ údà otu ǒ. Ndi kàsùmì ǒ, kàbhà ábhàlǐ ní'ì àwù nà atdídǒ. Ní i ábhàlǐ náadù 'òpè, 'òwù otu-igì dǒ rí'ì nghanù náfà rǒ, 'ùtsèrě kpǒna liya ò, 'adù ùkanà. ² Ní Pbàfàrisáyó níitdègu wò dhu nálǎ, ní abádhí adù àtìna Yěsù ní: «Ándà pé pbùkù ábhàlǐ rǐ inzà àkǎ kǒnzì sàbatù-idhò ǒ dhu nǒnzì.» ³ Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò ndàtì: «Nyǐ nyàpè tí obhó Dàwudì mà, róná ale mànà náanzì atdíku àwù nà ì í'ì rò dhu nózù*?» ⁴ Àbadhi náatsù Kàgàwà bhà idza, ndàdù perè tí ka kùbho Kàgàwà tò m̀gati nùgù, ì rǒnyù róná ale mànà. Wò ndi m̀gati ní'ì inzà àkǎ àbadhi mà, róná ale mànà rǒnyù m̀gati. Pbétù, kònyù rádù ale ní'ì pbàkùhání kèlě vǐya dǒ rò*. ⁵ Ndirò, nyǐ nyózù tí obhó Músà bhà Ƴyátá ò ka kándǐ dhu, kati: «Sàbatù-idhò ǒ arí kasu ònzi Kàgàwà bhà idzá, ìnzǐ 'ìfù ndi idho pbàkùhání, ní dǒ ka rǎrǐ nzǐ adù ndi dhu nózù afátá tí?» ⁶ Pbétù, ma mí dhu òvo kpangba fùkù: yà iró rí'ì dhu nósè iwà Kàgàwà bhà idza dònǎ màtí. ⁷ Dhu í'íná gukyè iwà nyǐ nyúni yà Kàgàwà bhà Andítá rǎnona dhu-tì dhu tí, yà ítí rátina: «Ma mózè dhu ní izu àbà ka kí ìndrù dǒ dhu, ìnzǐ ní izǎ tó perè nùbhǒ ka kí idù dhu kèlě*», ní nyǐ nyàmbènà nzǐ anya nítdì yà ìmbǎ rí'ì afátá nà ale

* 12:3 12.3 1Sà 21.3-7 * 12:4 12.4 Law 24.9 * 12:7 12.7 Ɔse 6.6

dǒ. ⁸ Obhó tí, Ìndrǔ t'ídhùnà ní ndi sàbatù-idhò dǒ Ádrùngbǎle.»

*Yēsù rǐ ɔtsúna ótsù ale nígǔ dhu
(Mrk 3.1-6; Luk 6.6-11)*

⁹ Ʋró rò Yēsù níivà ndì, ndàrà òtsù fíyó unduta-dzà ò. ¹⁰ Ní ɔtsúna ótsù atdí ale ní'ì ányì idza. Ányì rǒ ì'ì ale náazè 'òbhù Yēsù. Ní ndi dhu-okú dò rò, abádhí níivú dhu Yēsù-tǔ, 'àti: «Àlě tó Ʋyátá návi tí àvǐ ìndrǔ kíǔ sàbatù-idhò ǒ?» ¹¹ Ní Yēsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Nzínzìkǔ ǒ atdí ale náapé ì'ì atdí tàrà nà tí, ndi tàrà ràdù ìtsì ádzì ibhu-akpà ò sàbatù-idhò ǒ, ní ndi ale tí nzì àdù òfo ndi ibhu-akpà ò, ndàrà kídyì ányì rò? ¹² Ìndrǔ òsè tí nzá tàrà dònǎ! Nírò, Músà bhà Ʋyátá návi wà kǒnzì ídzìngà ìndrǔ tò sàbatù-idhò ǒ.» ¹³ Ní Yēsù adù àtìná wò ɔtsúna ótsù ale ní: «Ígba ɔtsúnǔ.» Ní ndi ale náadù ɔtsúna nígbà, ndi kǒtsú ràdù ògù, rǒngò yà ídzì rǒ rò rǐ'ì ngǎtsì kǒtsú bhěyi.

¹⁴ Ní Pbàfàrisáyó núuvò, 'òwù 'ùndu, ndínǐ ì iri tí ì ìngbǎ dhu bhěyi màtí ì í Yēsù nábhǔ kohò dhu dǒ.

Yēsù ní fǐndà Kàgàwà ɔpì kasútále dhu

¹⁵ Yēsù níitdègu wò dhu níri, ní kǎdù ndìvà ányì rǒ rò ndàrà. Ní ábhǒ alé-yà náadù òwu kǒwù ǒ, kà ràdù andi nà rǐ'ì ale nígu kóró. ¹⁶ Pbétù, kǔyá dhu ɔbi nyú nà abádhí tò, ìnzì àdhi màtí ndi ndí'ì dhu nǔnɔ tí ìndrǔ tò. ¹⁷ Wò dhu anzì ndi ndínǐ yà Kàgàwà nǔnɔ pbìndà nabi Ìsayà-otù ǒ dhu náaká tí. Kǎti:

¹⁸ «Kànǐ ma mópì pbàkà ìnɔ-akpà,

yà atdíídǒ ma mózè ale, ndirò afídu arí idha
nómuvè pbìndà dhu dǒ ale.

Ma mí kírǎ pbàkà Ìlǎ-Àlafí nǐ,
ndirò kà rǐ obhónánga òvo kóró pbìrì ǒ ale tò.

¹⁹ Kà rǐ nzǐ tsùna nálè atdí ale nà màtí, ndirò kà
rǐ nzǐ òte òrú tǔna nà. Atdí ale mà rǐ nzǐ
kà-tù ìri ngudhà ǒ róte ró.

²⁰ Kà rǐ nzǐ ndì nàtdo ízò nùkò,
ndirò kà rǐ nzǐ núnúnú rórù tarà nívě,
ràrà àhù màlèmà nábhǔ kà rǐ obhónánga tò dhu
ò.

²¹ Ní kóró pbìrì ǒ ale náapbáya afíya kà-rǒ tí*.»

*Yēsù rǐ òte nádǔ ndì nòbhè ale tò dhu
(Mrk 3.22-30; Luk 11.14-23)*

²² Nírò ní ndì ìndrǔ níiwú nzére-alafí arí ònà
atdí ale nà Yēsù-tí'ò. Ndi ale ní'ì ndùmùndúmú,
ndirò ìnzǐ aróte ale. Ní Yēsù igú ka, ràdù ndòpè
ndòtè, ndàdù inga àla. ²³ Ní idho nùuko kóró
ányìrǒ ì'ì ale, abádhí ràdù àtìna: «Tí nzǐ Dàwudi
t'ídhùnà yà?» ²⁴ Pbétù, abádhí rǎnɔna dhu nìrì
Pbàfàrisáyó náadù àtìna: «Yàrí ale náarí nzére-
alafí nódì Bèlìzèbulì tí kátina pfòmvo ǒ kamà bhà
ádrùngbǎnga tó obi nǐ.»

²⁵ Pbétù Yēsù núnuni abádhí rǐrèna dhu, ní
kǎdù àtìna abádhí nǐ: «Atdí ádrùngbǎ kamà bhà
pbìrì ǒ ale náapè ambe 'ùgyè dǒ nzínziya ǒ,
ní ndì ádrùngbǎ kamà bhà idzi-tsù ràdù ndòdì
òdì tí. Atdí kigò ǒ ale mà, ndirò atdí odhi mà
náapè àmbe anya nónzì dǒ nzínziya ǒ, ní ì kigò
náarí nzǐ àpere, ndirò ì ale tó odhi-tì náarí nzǐ
ide. ²⁶ Ní pfòmvo Sìtanì náapè àdù ndòpè ndòdì

* **12:21** 12.21 Ìsa 42.1-4

pfòmvo, ní ka nádù ì'ì ndùgye rí ndítírò ale. Ní kàbhà ádrùngbǎnga tó idzi rǎdù àpèrè ìngbǎ dhu bhéyi? ²⁷ Ndirò, ma mapé ì'ì Bèlizèbuli bhà obi nǐ ma mǎrí nzéε-alafí nódì dhu tí, ní fùkú inzo náarádù kòdì àdhi bhà obi nǐ? Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, abádhí nítìyia ndi ànyákù. ²⁸ Pbéù, dhu apé ì'ì Kàgàwà bhà Ìlǎ-Alafí bhà obi nǐ ma mǎrí nzéε-alafí nódì dhu tí, ní òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nírà wà àhù byùkù. ²⁹ Ìnzǐ atdí ale mà rǎdù òtsù obi nǐ ìdzǐdzò ale bhà idza, ndádù kàbhà idzá dhu nùmbà, ìnzá ndì ndùtsì ndi ìdzǐdzò ale angyi rórò. Pbéù ka ndì ndùtsì dhu-dzidǒ nga ní ndi kà rǎdù kóró kàbhà ìdzá dhu nùmbà nǐ. ³⁰ Ìmbǎ rí'ì tidu ònǎ rò ale ní pbàkà òmvù. Ndirò ìnzǐ rí dhu-tsù ùndǔ* atdíkpá ma mànà ale, ní rí dhu ìnda ìnda tí rùdú rò. ³¹ Ndi dhu-okú dò rò ní ndi ma mí kùno kpangba fùkù: ìndrù náabáya àbà kóró fíyó nzéεnga mà, Kàgàwà nǐ ì arí dhu ùno nzéε dhu mànà dhu tó ubàta. Pbéù, Kàgàwà bhà Ìlǎ-Alafí nǐ rí dhu ùno nzéε ale, náabáya nǐ ubàta akekpa màtí. ³² Ìndrù t'ídhùnà nǐ rí nzéε dhu ùno ale náabáya àbà ubàta. Pbéù, Kàgàwà bhà Ìlǎ-Alafí nǐ rí nzéε dhu ùno ale náabáya nǐ ubàta, yà kombí rí'ì kàsùmì ǒ màtí, ndirò olù rírà kàsùmì ǒ màtí.»

Itsu núnǐ ka karí kpǒna rǒ
(Luk 6.43-45)

³³ Wò dhu-dzidǒ, Yèsù adù àtìnà: «Atdí itsu náapé ì'ì ìdzì itsu-tidò tí, ní ndi itsu rǎdù ì'ònà

* **12:30** 12.30 Iró dhu-tsù ùndǔ ka kí dhu-tì rǎdù ì'ì tàrà-tsù ùndǔ ka kí dhu tí, ndirò ngàtsi nǐ onzi-bvǔ ònyù-tsù ùndǔ ka kí dhu tí.

ní ídzi itsu-kpǒ-tidò. Ndirò itsu náapé ì'ì nzéɛ itsu-tidò tí, ní ndi itsu rǎdù ì'ónà ní nzéɛ itsu-kpǒ-tidò. Obhó tí, itsu núnǎ ka karí kpǒna rǒ. ³⁴ Nyǐ, ámvò tó osu tó rùgànda tírò, ídzi ɔɛ rǎdù àhɔ ìngbǎ dhu bhěyi likɔ ò rò, àzèmbè nyǐ nongó ì'ì nzéɛ ale nyú? Obhó tí, ale-tsù arórìna dhu ní ale-afí àlè nǐ irèta. ³⁵ Ídzi afína nà ale-afí ò rò aráhɔ dhu ní ídzi dhu, ndirò nzéɛ afína nà ale-afí ò rò aráhɔ dhu ní nzéɛ dhu. ³⁶ Ma mí obhó dhu núnɔ fúkù, Kàgàwà rǐ ìndrù-ànyǎ ìtdì nínganí, kàraya ìndrù návi rǒ ràwe yà ì ɔnɔ ìmbǎ tǐna nà dhu mà kóró. ³⁷ Obhó tí, tsùnɔ-bvɔ rǒ ní ndi ka kɔzúya nyi obhónángatále tí, ndirò tsùnɔ-bvɔ rǒ ní ndi ka kɔtdíya anya dùnú.»

*Yēsù àvǐ ka kí rǒnzì wíwì dhu
(Mrk 8.11-12; Luk 11.29-32)*

³⁸ Wò dhu-dzidǒ, Músà bhà Ʋyátá tó ngúfe málímó mà, ngúfe Pbàfàrisáyó mà nà náati Yēsù nǐ: «Màlimò, mà mòzè nyɔnzì wíwì ndínǐ mà mala tí.» ³⁹ Ní Yēsù adù dhu àdu abádhí tò ndàti: «Ìndo arí'ì ale narí nzéɛ ale, ndirò abádhí náari nzi Kàgàwà ózè dhu ònzi. Abádhí òzè kɔnzì wíwì kèlě fíyò, ní ka kí nzi atdí wíwì mà nónzi abádhí tò. Pbétù, abádhí tò ka kávina dhu ní nabi Yǒnà rǒ ndi nanzì wíwì kèlě. ⁴⁰ Àdhàdhì nabi Yǒnà náadhò ìbhɔ idhɔ ádrùngbǎ ìbhě-yà-ba ò dhu bhěyi tí, ní ndi dhu bhěyi tí, Ìndrù t'ídhùnà nóodhóya ìbhɔ idhɔ adzi ò. ⁴¹ Nabi Yǒnà rúnɔna Kàgàwà bhà Ídzi Màkürù ì ìrì rò, Nínawè tó kigò ò bhà núugèrè ì, 'ùbhà fíyó nzéɛnga. Ní ndi dhu-okú dò rò, Kàgàwà rǐ ìndrù-ànyǎ nítì nínganí, Nínawè ò bhà níivàya ì 'ìkò indo arí ale-nyíkpa

rõ, 'àdù abádhí-ànyã nítìdì. Ndirò yà onzìkú idè ale nòsè wà Yõnà dònã. ⁴² Músùngú dònã rò arí'ì Sabà tí kátina pbìrì ò tsìbhá ádrùngbã kamà níira yà adzi-tsù ódì ndì i rò, ndìrà yà dhu-õnga t'òvòta nuni ádrùngbã kamà Sòlòmònì rùnona ote nírì. Ní ndi dhu-okú dò rò, Kàgàwà rĩ indrũ-ànyã nítìdì nínganí, íyàdhíyà níivàya ndì, ndidè indo arí ale-nyìkpa rõ, ndàdù abádhí-ànyã nítìdì. Pbétù, yà onzìkú idè ale nòsè wà Sòlòmònì dònã màtí.»

Nzére-alafí rĩ ndàdù tdítdõ yà ndì ndáhù ònà rò ale ò dhu
(Luk 11.24-26)

⁴³ Yèsù adù àtìnà tdítdõ: «Nzére-alafí náapé àhù atdí ale ò rò, ní kà rãdù àrà, ndùbhi rùngù ònã, ndàmbe ndì ndàrà ndàso róngà nómè dõ, ìnzì ndàdù àbànà. ⁴⁴ Ní kà rãdù àtìnà afina ò: <Ma mí madù yà ma mahù ònà rò pbàkà idza ò.> Ányì kàdu ndì rò, kà rĩ ndi idza nótù tírõrò, iwà ka kàtsù ònànga, kadù òbhòlònà mbèyi nyú ró. ⁴⁵ Nírò ní ndi kà rãdù àrà àrùbhù ngùkpa nzére-alafí, yà atdítdõ òrù ròsè dònà nã núnzì, 'ìwũ òtsù mànà atdíkpá ndi ale ò. Ní wò dhu-dzidõ, ndi ale bhà ófò rãdù 'ì'ì nzére nyú ròsè yà angyi 'ì'ì kàbhà ófò dònã. Ní ndi dhu ní'íya ndi dhu bhèyi tí yà indo arí nzére ale tò.»

Yèsù tsánà mà kà t'ádóna mànà
(Mrk 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Yèsù rĩ dhu òvò indrũ tò ònà kàsùmì ò, kà-tsánà mà kà t'ádóna mànà níiwú ùvò kà rĩ'ì ònà idza-lí. Ní abádhí níitsi iko irinã rò, 'àdù 'òzè ndínì ì ote tí Yèsù nà. ⁴⁷ Ní atdí ale náadù

àtìna Yěsù nǎ: «Íyànu mà adónu màna rǐ'ì irí, ní abádhí òzè 'òtè inyi nà.» ⁴⁸ Ní Yěsù adù dhu ìvu ndi ale-tsǔ ndàti: «Íyàdu ní àdhi, ndirò adódu ní àdhi mà?» ⁴⁹ Tdítdǔ kǎdù pbìndà ábhàlǐ nítè ɔtsúna nǎ, ndàdù àtìna: «Kàní íyàdu mà, adódu màna. ⁵⁰ Obhó tí, adòdu, awèdu, ndirò íyàdu ní yà òrù-akpà ò arí'ì Àbadu Kàgàwà ózè dhu ònzi arí ale.»

13

Ɔnyù-tse òre rí ale tó mbólí (Mrk 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Ndi nínganí tí, Yěsù náahù idza rò, ndàdù àrà àdi rèrù-bidǔ. ² Ní, ádrùngbǎ ihé-yà nyú núundu ì, ì ràkpòrò kà-ngbò. Ní ndi dhu-okú dò rò, kǎdù ùpo, ndàdi ibhú ò. Ihé-yà náadù òko rèrù-bidǔ. ³ Yěsù núunɔ ábhó dhu nyú abádhí tò mbólí ǔ, ndàti: «Atdí ale náahù ndàmbe ònyù-tse nórè dǔ. ⁴ Ní yà ònyù-tse nóre kà rǐ pbìndà inga ǔ òná kàsùmì ǔ, atdídhená itse náawà ì otu-gì dǔ. Ní àrè náadù iwu, 'ùbhǐ ì itse otu-gì dǔ rò. ⁵ Ngǔkpà-tsí náadù 'àwà ìmbǎ adzi rǐ'ì abho dóná odu-kengerè dǔ. I itse níngà kòmbómbí, ìmbǎ adzi rǐ'ì abho tsiyà nídhunǐ. ⁶ Pbétù, adyifò níitdègu ìka, ní kǎdù wò ìngingà ònyù-nzo núbì, ràdù òtdyù, inzà ivéya nótsù ádzàdzǐ adzi ò nídhunǐ. ⁷ Atdí dhená itse náawà ì okpèya nà itsukpó-nzo nzínzì ǔ. I okpèya nà itsukpó-nzo náadù òvi kòmbómbí, 'àdù wò ìngingà ídzì ònyù nútsì. ⁸ Pbétù ngǔkpà itse náawà ì ídzì adzi ǔ. Ní ì itse-tsí náa'ò, atdí dhená ròdhì atdátdí miyà

itse, ngǔkpà ròdhì azàzá kumì itse, ndirò ngǔkpà rǎdù ìbhìbhù kumì itse nódhì.»

⁹ Yěsù adù àtìnà tdítđǒ ihé-yà nǐ: «Inga t'írìta tó bǐna nà rí'ì ale náká ndìrì yà ma múnɔna dhu mběyi!»

*Ádhu Yěsù náaràná òte rǒ mbólí ǒ ní?
(Mrk 4.10-12; Luk 8.9-10)*

¹⁰ Wò dhu-dzidǒ ní ndì, Yěsù bhà ábhàlì náandrì kà-tí'ò, 'àdù dhu nívu kà-tsǔ 'àti: «Ádhu nyì nyarí dhu múnɔ ihé-yà tò mbólí ǒ tí nǐ?» ¹¹ Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Kàgàwà nábhù wà nyǐ nyǔni òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà bhà idzi-nyutsi ndì nórù dhu, pbétù abádhí núnì nzá ka. ¹² Obhó tí, dhu nà arí'ì ale tò, ka kabhùya dhu abhɔ, rǎdù ì'ì dhu nà abhɔ nyú ròsè. Pbetù, akèkpá arí'ì dhu nà ale, ní-fó rò ka kakòya ndì ákě fénángba mà kóró. ¹³ Ndi dhu-okú dò rò ní ndì ma mǎrì dhu múnɔ abádhí tò mbólí ǒ, ndínǐ abádhí nóowu tí inga nándà rò, ìnzǐ 'àdù dhu nála. Abádhí nóowu tí bǐya níkpèlè rǒ, ìnzǐ 'àdù dhu níri, ndirò ìnzǐ ndi dhu rǎdù dɔya nála.

¹⁴ Ndi dhu bhěyi ní ndì, nabì Ìsayà múnɔ dhu rǎdù àká. Kǎti:

Kàgàwà rǎtina: «Nyǐ nyí inga níri ìri mběyi nyú, pbétù ìnzǐ yà nyǐ nyìrì dhu rǎdù dũku àlu akèkpá màtí.

Nyǐ nyí inga nándà àndà mběyi nyú, pbetù ìnzǐ nyǎdù atdí dhu mà nála.

¹⁵ Obhó tí, atdí dhu mà náarí nzǐ kàrí ale-afì-ngbò núbèlè.

Abádhí núrǐ bǐya,
ndirò abádhí nùpbǐ nyìkpóya,

akye ì alana nga nǎ,
 akye ì irina nga nǎ,
 ndirò akye dhu alúna dòya,
 'àdù 'ùgèrè 'ùbhà fíyó nzérenga,
 madù ì nígu nǎ*.>

¹⁶ Pbéù, nyǎ ní ndi hirò nyǎ nyónzì, yà nyìkpóku náarí inga nálǎ, ndirò bíku ràdù inga níri rò. ¹⁷ Ma mí obhó dhu núno fùkù, ibí pbànábí mà, obhónánga ònzi arí ale màná, náazè 'àla yà kombí nyǎ nyálǎna dhu, pbéù abádhí náadù nzá kàla. Abádhí náazè 'irì yà nyǎ nyírìna kòmbí dhu, pbéù abádhí náadù nzá kírì.»

*Ɔnyù-tse Ɔre rí ale tó mbólí-tì
 (Mrk 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ Yèsù adù àtìná tdítǎ p̀b̀ndà ábhàlǎ nǎ:
 «Nyírì pé yà Ɔnyù-tse nóre rí ale tó mbólí-tì.
¹⁹ Ɔrù-akpà Ɔ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà rǎ idzi Ɔnyù ìndrù dǎ dhu dǎ ka kúnona dhu níri rí ale, ìnzǎ ndi dhu ràdù dòya àlù, núli ì yà itse náawà ì òyá otu-gì-dò bhèyi. P̀f̀m̀v̀o rǎdù ìrà, ndàdù yà abádhí-afí ò ka kòzò Ɔte núwa abádhí-afí ò rò.

²⁰ Ngǎkpà ale núli ì yà itse náawà ì òyá, ìmbǎ ábhó adzi nà dóná odu-kengerè-dò bhèyi. Abádhí rǎ Kàgàwà bhà Ɔte níri, 'àdù àkónà dhèdhe nyú nà ányìǎ rò tí. ²¹ Abádhí rǎ nzǎ àdù kàbhù ivéna ròdì ndi afíya ò. P̀b̀éù, abádhí rǎdù ì àpba ndi Ɔte rǎ ákě kàsùmì kèlè tí. Ní yà àpbe mà, avuta màná nópè ì Kàgàwà bhà Ɔte-okú dò rò rò, abádhí rǎdù fíyó a'uta nùbhà ányìǎ rò tí.

* **13:15** 13.15 Ìsa 6.9-10

²² Ngǔkpà ale-tsí tdítǔ, núli ì yà itse náawà ì nzínziya ǔ okpèya nà itsukpó-nzo bhěyi. Abádhí rǐ Kàgàwà bhà ɔte níri, pbétù yà adzi ǔ irèta mà, yà adzi dǔ ònzì náarábhùna tìtò tò dhèdhe màná dhu ràdù ndi ɔte nùtsì ìnzǐ ròdhì itse. ²³ Ndirò, ngǔkpà ale núli ì yà itse náawà ì òná ídzi adzi bhěyi. ǐ ale náarí Kàgàwà bhà ɔte níri, 'àdù à'unà. Ndirò abádhí ní ì itse ɔdhì ràdù: atdídhená ròdhì ka atdátǔ miyà, ngǔkpà ròdhì ka azàzá kumì, ndirò ngǔkpà-tsí ràdù ibhìbhù kumì nódhì.»

Nganù nzínzi ǔ ìngà nzéɛ irí-tidò tó mbólí

²⁴ Wò dhu-dzidǔ, Yèsù náawe ngàtsi mbólí ihé-ya tò ndàti: «Kànǐ òrù-akpà ǔ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nófò ndì nà dhu: Atdí ale náazò ídzi nganù-tse pbìndà inga ǔ. ²⁵ Ní atdíku kúbhingánǎ, idho ò kóró ale rǐ'ì rórò, òmvù níra, ndòzò nzéɛ irí-tidò tó itse ndi nganù nzínzi ǔ, ndàdù àrà. ²⁶ Wò nganù níitdègu inga, ndòvi, ndàdù nditù, ní wò nzéɛ irí-tidò náadù ìnga, ndòvi átò. ²⁷ Ní wò inga-àbadhi bhà kasutále níiwú kà-tí'ò, 'ìvù dhu kà-tsù, 'àti: <Ádrùngbǎlé, nyi nyazò inga ǔ dhu ní'ì tí obhó ídzi nganù-tse? Olu, wò nzéɛ irí-tidò nádù ìrà àdhà rò?> ²⁸ Wò inga-àbadhi náadù dhu àdu kasutále tò ndàti: <Òmvù ní ndi wò dhu nónzì.> Kǔkò kasutále náadù dhu ìvu tdítǔ kà-tsù 'àti: <Nyi nyòzè tí nzá mǔwù ì nzéɛ irí nódrù?> ²⁹ Ní inga-àbadhi náadù dhu àdu abádhí tò, ndàti: <Ìnzá ma mòzè nyǔwù kòdrù, akye nyǐ nyadùna nganù nókpò átò kòdrù nyǐ nyǐ rò nǐ. ³⁰ Nyitse pé abádhí rovi atdíkpá, ràrà àhu nganù nótsè ka kowuya òná

idho ò. Ndi nínganí ní ndi ma matiya nganù nótse rí ale nǎ: Nyòdrù pé wò nzéere irí nyùtsì dòná tí, ndínǎ kùbì tí kàzù ò. Ndirò, nyàdù nyòtse nganù, nyàdù ùndunà nyùli óngòlì ò.»

Hàràdalì-kpǎ tó mbólí
(Mrk 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Tdítdǎ, Yèsù adù ngàtsi mbólí náwe ihé-yà tò, ndàti: «Òrù-akpà ǎ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nǎli ndì p̀b̀ndà inga ǎ atdí ale níidyì ndòzò hàràdalì-kpǎ bhěyi. ³² Ndi hàràdalì-kpǎ ní ákěkpá dhu-tútù-ngba nyú kóró itse nzínzi ǎ. P̀b̀étù kǎpé inga, ndàdù òvi, ní kǎràdù òse yà inga ǎ ka karí òzòna kóró itsukpó dònǎ. Ndirò, kǎràdù òngò itsú-yà-ba tí, àrè mà ràdù òwu idzàya nòsì rǎ ɔ̀p̀b̀ina nzínzi ǎ.»

Afi tó mbólí
(Luk 13.20-21)

³³ Yèsù adù yàrí ngàtsi mbólí náwe tdítǎ abádhí tò, ndàti: «Òrù-akpà ǎ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nǎli ndì yà tsìbhále rǎdyina ndàngbǎ nganù-ra tó óyǎ kumì dòná imbò nà kilo ò afi bhěyi. Ní ndi dhu ràdù ndi idyi nábhu rìvù kóró.»

Ádhu Yèsù náaràná òte rǎ mbólí ǎ nǎ?
(Mrk 4.33-34)

³⁴ Yèsù náawe kóró kòrí dhu mbólí ǎ ihé-yà tò. Kǎràná nǎ atdí dhu mà núnò rǎ abádhí tò inzà ndì ndàwe mbólí ǎ rórò, ³⁵ ndínǎ Kàgàwà bhà nabì núnò dhu náaká tí. Kǎti:
«Ma m̀nɔ̀ya dhu abádhí tò mbólí ǎ,

ndirò ma maweya yà òdhù ò aróko yà Kàgàwà anzina yà adzi òná idho ò rò kóró dhu abádhí tò.»

Nzére irí-tidò tó mbólí-tì

³⁶ Wò dhu-dzidò, Yèsù núubhà wòrí ihé-yà, ndàdù òtsù idza. Ní kàbhà ábhàlì náadù òtsù kà-tì'ò, 'adù àtìnà kà nì: «Áwě pé wò inga ò inga nzére irí-tidò tó mbólí-tì fàkà.» ³⁷ Ní Yèsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàtì: «Yà ídzi itse òzò rí ale ní Ìndrù t'ídhùnà. ³⁸ Itse òzò ka kí òná inga ní yà adzi. Ndi ídzi itse ní òrù-akpà ò Ádrùngbá kamà Kàgàwà rí idzi ònyà dòyá ale. Nzére irí-tidò ní Nzére ale, Pfòmvo bhà inzo. ³⁹ Yà ndi nzére irí-tidò nózò òmvù ní Pfòmvo. Nganù nótse ka kí inga ò rò dhu ní yà adzi ò dhu-tsù rí ndòdì òná idho. Ndirò, nganù òtse rí ale ní Kàgàwà bhà màlàyíkà. ⁴⁰ Ní àdhàdhì ka karí nzére irí nùndù inga ò rò kùbì kàzù ò dhu bhèyi, ndi dhu onziya ndi dhu bhèyi tí, yà adzi ò dhu-tsù rìtsi ndòdì nínganí. ⁴¹ Ní, Ìndrù t'ídhùnà náaviya pbìndà màlàyíkà rìwù yà ngùkpà ale nábhù arí rònzi nzérenga ale mà, yà nzérenga nónzi arí ale mànà nípfo pbìndà ádrùngbànga tó idzi ò rò. ⁴² I màlàyíkà náadùya abádhí nàwà yà ìnzì aráve dhòdhòdhóngà nà kàzù ò. Ànyì ní'íya odzi mà, ale-kù t'átrita mànà. ⁴³ Ní, obhónángatále náambèya ùmbìlì dǒ adyifò bhèyi òrù-akpà ò arí'ì Àbayà Kàgàwà bhà ádrùngbànga tó idzi ò. Inga t'írìta tó bina nà rí'ì ale, nàkà ndìrì yà ma múnona dhu.»

Inga ò ka kórù ábhò odzina nà dhu tó mbólí

44 Tdítdǒ Yēsù ati: «Òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nǎli ndì inga ò ndì nórù ábhǒ odzina nà dhu bhěyi. Atdí ale náapé kàbà, ní ndì ale rǎdù kidyì, ndòrù tdítdǒ ndì inga ǒ tí. Wò dhu-dzidǒ, ábhǒ dhèdhe-okú dò rò, kà rǎdù àrà, ndùdzǐ kóró foná arí'ì dhu-tsí, ndàdù ìrà ndì inga nódzì fíndà.»

Ábhǒ odzina nà yòkpó tó mbólí

45 Wò dhu-dzidǒ, Yēsù ati ihé-yà nǎ: «Òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nǎli ndì ùyǔya yòkpó nóme rí ndòdzì dhu t'údzítátále bhěyi. 46 Òrú odzina rǎ'ì atdí yòkpó ndì ndàbà rò, ní kà rǎdù àrà, ndùdzǐ kóró foná arí'ì dhu, ndàdù ndì yòkpó nódzì.»

Ìbhè-mbǐ tó mbólí

47 Yēsù adù àtìnà tdítdǒ abádhí nǎ: «Òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nǎli ndì rèrù ò ka kùpe ìbhè t'óhota tó imbi bhěyi. Ndi imbi rǎdù kóró ìbhe-tidò nótì. 48 Kǎpé àle ìbhè nǎ, ní ka nùpenà ale rǎdù kàdhà, 'ípfo idha-bidò, 'àdù òko obvò ìbhè-ǒngà t'óvòta tó. Abádhí rǎdù idzi ìbhè nùdò fǐyó sǎngè ò, 'àdù nzére-tsí nàwà.

49 Dhu onziya ndì ndì dhu bhěyi tí yà adzi ǒ dhu-tsù rǎ ndòdì nǎnganí. Kàgàwà bhà màlàyíkà níwúya, 'àdù nzérenga onzi arí ale nípfo obhónángatále nzínzì ǒ rò. 50 Abádhí náadùya ì nzérengatále nàwà ìnzǐ aráve dhòdhòdhónganà kàzù ò. Ányì ní'íya odzi mà, ale-kù t'átrita mànà.»

Dhu-owútá mà, dhu-ayí mànà tó mbólí

51 Wò dhu-dzidǒ, Yěsù adù dhu ìvu p̀b̀indà ábhàlǐ-tšǔ, ndàti: «Yà ma màwe kóró dhu nálǔ tí wà d̀̀ku?» Ní abádhí adù dhu àdu kà tò, 'àti: «Ɔwà d̀̀ka nálǔ.» 52 Ní Yěsù adù atìnà abádhí ní: «Ndi dhu-okú d̀̀ rò ní ndi, òr̀̀-akpà ò Ádr̀̀ngbà kamà Kàgàwà bhà idzi d̀̀ ka kúde dhu f̀̀ndà Músà bhà Ɔyátá tó atdí màlimò, r̀̀d̀̀ nd̀̀li atdí idza-àbadhi, yà p̀b̀indà ongyéngá nódo ndi ndarí ònà dhu ò rò arí dhu-owátá mà, dhu-ayí mànà nípf̀ò bhèyi.»

*Nàzàretì tó kigò ǒ bhà ná'ù nzá Yěsù dhu
(Mrk 6.1-6; Luk 4.16-30)*

53 Yěsù níitdègu k̀̀k̀ò mbóli t'áweta níto, ní k̀̀d̀̀ ndìv̀̀à ndàrà ànyìr̀̀ò rò. 54 K̀̀d̀̀ àrà yà ndi ndavì ònà kigò ò. K̀̀d̀̀ ndòp̀̀è ndàrà dhu nùdhe r̀̀ ìndr̀̀ tò f̀̀yó unduta-dzà ǒ rò. Ní yà kà r̀̀ǹona dhu níri rí ale idhò nùuko atdíidǒ. Abádhí náambénà atìnà d̀̀: «Wò inga t'únita-tidò mà wìwì t'ónzita tó obi mànà ní k̀̀bà àdhà? 55 Ka tí obhó sàpàti t'ídhùnà? Kà-tsánà-owò tí obhó Màriyà? Ndirò, kà t'ádóna tí obhó Yàkòbhò mà, Yòzefù mà, Sìmonì mà, Yudhà mànà? 56 Ndirò kóró kà t'áwéna náti obhó òko irò àlè-nzínzi ǒ? Ní kóró k̀̀k̀ò dhu k̀̀bà àdhà?» 57 Ní wò dhu-okú d̀̀ rò, abádhí nóowúnà nzí kà r̀̀ǹona dhu ná'ù r̀̀. Níró ní ndi Yěsù adù atìnà abádhí ní: «Nabì nífù ka karí kóró ngari ǒ. P̀̀b̀ètù, ndi nyú ka kadhì ònà kigò ǒ, ndirò f̀̀-dzà bhà nzínzi ǒ, k̀̀r̀̀ì mbà ifuta nà.» 58 Ní wò ìmbà abádhí r̀̀ì a'uta nà dhu-okú d̀̀ rò, Yěsù adù nzá ábhò wìwì nónzi ànyìr̀̀ò.

14

Bàtizò nubhónà Yùwanì bhà ove (Mrk 6.14-29; Luk 9.7-9)

¹ Hèròdè ní'ì Gàlìlayà tó pbìrì ǒ lèwalì tí òná kàsùmì ǒ, kírì Yèsù dǒ ka kúnṛna dhu. ² Ní kǎdù àtìná pbìndà kasutále nì: «Bàtizò nubhónà Yùwanì ní wò ndì nìngbè ove-bvù rò. Ndi dhu-okú dò rò ní ndì, kà rǐ'ì wiwì t'ónzita tó obi nà.»

³ Wò ndì Hèròdè ní ndì uyátá nabhù kosò Yùwanì, kadù ùtsìnà kidò imbi ò. Kǎnzì ndì dhu, adòná Filipò-ve, Hèròdiyà-okú dò rò.

⁴ Obhó tí, Yùwanì ongónà àtìná inzà dhu rākă Hèròdè rìdyì Hèròdiyà venà tí. ⁵ Ní wò dhu-okú dò rò, Hèròdè nóongónà ndòzè ndàbhu Yùwanì kohò. Pbétù, kǒngónà ihé-yà odò nónzì, kóró ale núuni dhu Yùwanì rǎrǐ Kàgàwà bhà nabi nìdhunǐ.

⁶ Ní atdiku, Hèròdè rǐ ndì ka kadhì òná idho nírè nínganí, Hèròdiyà bhà tsìbhíngba náabè yà Hèròdè núnzìnà ale-onzǐ, ndì obé ràdù Hèròdè-nyìkpó nófò atdídó. ⁷ Ní ndì dhu-okú dò rò, kǎdù dhu otsò ndàti, ndì rǎrǐ kóró dhu-tsí yà ndì tsìbhíngba rǒnzina-foná nábhù kà tò. ⁸ Ní íyànà òvò fìndà dhu-okú dò rò, ndì tsìbhíngba náadù àtìná Hèròdè nì: «Íbhò bàtizò ùbhǒ arí Yùwanì-dò fudú iró tsàlìtsalì dǒ!» ⁹ Ní izu núuka ádrungbá kamà Hèròdè atdídó wò dhu-okú dò rò. Pbétù, angyangyi ndì ndòtsònà dhu yà ndì ndùnzìnà ale-onzǐ rò dhu-okú dò rò, kǎdù dhu ùya ndínǐ kabhù tí Yùwanì-dò kà tò. ¹⁰ Ní kǎdù atdí ale návi rǎrà Yùwanì-dò nókèrè imbi ò rò. ¹¹ Wò ale adù irà Yùwanì-dò nà tsàlìtsalì dǒ rò, ndàdù àbhànà wò tsìbhíngba-fó, kà ràdù àrà

àbhunà íyànà-fó. ¹² Yùwanì bhà ábhàlǐ náadù iwu kǎ-bvò nídyì, 'òwù òtdùnà. Abádhí adù òwu wò ndì nònzì dhu òyǐ nà Yèsù tò.

Yèsù rǐ imbò lufù ale nóngù dhu

(Mrk 6.30-44; Luk 9.10-17; Yùw 6.1-14)

¹³ Bàtizò nubhónà Yùwanì nóyè dhu ndì ndìrì rò, Yèsù níivà ndì uró rò ibhú ǒ, ndàrà atdí rò atdí rùngù tí rǐ'ì ngari ò. Pbétù, kà rǎrà dhu nìrì ihé-yà náadù ùvò fǐyó kigò ǒ rò, 'òwù kǒwù ǒ pfǒya dǒ, idha-gì dònǎ.

¹⁴ Ibhú ò rò ndì ndàhù rò, Yèsù náala ádrùngbǎ ihé-yà, ndàdù izu nába atdí dǒ abádhí dǒ. Ní kǎdù ndòpè ndìgǔ abádhí iwù nà anditále.

¹⁵ Pbítsòngǎnǎ, Yèsù bhà ábhàlǐ níiwú kà-tǐ'ò, 'àdù àtìnà kà nǐ: «Inga náti iwà, ndirò iró nga rǐ'ì igi. Ní áví kǒkò ale ràdù ì pbanga-tsidò, ndínǐ ì udzǐ tí ònyù fǐyò.» ¹⁶ Ní Yèsù adù dhu àdu pbìndà ábhàlǐ tò ndàti: «Inzá dhu àkǎ abádhí ròwù pbanga-tsidò! Nyàbhù ònyù nyǐ-tírò abádhí tò.» ¹⁷ Pbétù, abádhí náadù dhu àdu Yèsù tò, 'àti: «Ònyù tí mǎ mí'ì nà iró dhu ní imbò mùgatì mà, óyǒ ìbhè mànà kèlě.» ¹⁸ Yèsù adù àtìnà abádhí nǐ: «Nyìwǔ ì dhu nà àzú fudu ò.»

¹⁹ Nírò ní ndì Yèsù náadù kòrí alé-yà návi ròkò obvò irí dǒ. Kǎdù kǒkò imbò mùgatì nùgù, óyǒ ìbhè mànà ndùlǔ fóná. Tdítdǒ kǎdù òrù-akpà ò nga nándà, ndàdù Kàgàwà nónzì ràso ì dhu. Wò dhu-dzidǒ, kǎdù mùgatì-ǒnga núkò, ndùbho pbìndà ábhàlǐ-fó, abádhí ràdù ùndònà ihé-yà-fó.

²⁰ Kóró ale náanyù dhu, ì rùlè nǐ àkǎkǎ dhu-bvǔ. Wò dhu-dzidǒ, Yèsù bhà ábhàlǐ núundu òdòdì ònyù-go-tsà, ì rìrǎ idre dòná óyǒ nà sǐngè

nǎ. 21 Dhu nanyè ale-bvè ní'ì mbèmbè imbò lufù kpabhále, inzá ka kòzè vèbhále mà, nzónzo màrà rórò.

Yèsù rǔbhi rèrù dǔ dhu
(Mrk 6.45-52; Yùw 6.15-21)

22 Ányìrǒ rò tí, Yèsù náavi pbìndà ábhàlǐ rùpò ibhú ò, ndínǎ ada tí angyi fìndà rèrù-adzè, ihéyà návǐ ndì ndí ràdu ì ibha òna nǎ. 23 Abádhí ndì ndàdu dhu lutǎnǎ, kǎdù ùpo pbìrì dò, ndàrà ndìtsò. Ní inga náti rò, kǎtù ndì atdíró ányì. 24 Ibhú náadù ì'ì iwà ndì ndàrà itse nyú idhabidǒ rò ró. Mùkurà núubhínà ndùpbì rǒ ibhú rǒ, awe rǒpili tùm̀bà tí abádhí-nyìkpa rǒ nídhunǎ.

25 Ní à'ǔ-akpà-òngǒ ǒ, Yèsù adì ndàmbe ìrà dǒ pbìndà ábhàlǐ-tí'ò idha dǒ ndì ndúbhi rórò. 26 Ní, idha dǒ kà rǔbhi dhu ì àla rò, ɔɔɔ nǎsǐ atdíǒ abádhí ò, 'àdù àtìna: «Mìgìngò ní yà!» Ní abádhí náapè 'àmbe ùkù dǒ ɔɔɔ rǐ 'ònzì dhu-okú dò rò. 27 Nírò ní ndì Yèsù náadù tǔna nápfò abádhí tò ndàti: «Nyòtù afíkù! Ima ní yà, ìnzǐ nyònzì ɔɔɔ!»

28 Ní Péterù adù àtìna kà nǎ: «Ádràngbǎlé, inyì tí kǎpé ì'ì, ní ávǐ ma marà tinu ò idha dǒ.» 29 Ní Yèsù adù àtìna kà nǎ: «Írà nà!» Ní Péterù ifo ibhú ò rò, ndàmbe ùbhi dǒ idha dǒ Yèsù-tí'ò ndì ndàrà rò. 30 Pbétù, awe rǒpili ɔbi nà dhu ndì ndàla rò, ɔɔɔ nǎsǐ àbadhi ò. Ní idha ò ndì ndòpè ndòsù rò, kǎkù: «Ádràngbǎlé ígǔ ma!» 31 Ányìrǒ rò tí, Yèsù adù ɔtsúna nágbà, ndàlǔ ka, ndàdù àtìna kà nǎ: «Ínyì, áké a'uta nà ale, ádhu afínu rǔguru nǎ?» 32 Ní abádhí náadù ùpo óyǒ rò kóró ibhú ò, awe ràdù opilita núbhà. 33 Nírò ní ndì ibhú ò ì'ìnà

Yěsù bhà ábhàlǐ núuko ì kònzǐ, ì rífú ka, 'àdù àtìna: «Obhó nyí, nyí ní Kàgàwà t'ídhùnà.»

Yěsù rǐ Gènèzàretì tó mùlengù ǒ anditále nígǔ dhu

(Mrk 6.53-56)

³⁴ Yěsù mà pbìndà ábhàlǐ mànà níitdègu rèrù náda, ní abádhí awù ùvo Gènèzàretì tó pbìrì ò. ³⁵ Ndi pbìrì ǒ bhà núuni Yěsù. Ní abádhí náadù ìndrǔ núvi ròwù dhu nóvò kóró kyèròkyèrò rí'ì pbanga òna nǎ. Ní ìndrǔ náadù andi nà rí'ì kóró ale númbà Yěsù-ti'ò. ³⁶ Abádhí náadúnà Yěsù nítdè itdè tí rùbhà ì anditále rùpbàlǎ róná mùdzarù-bidò-ngbò kèlě. Ní ka nùpbàlǎ ale nóowúnà ùgu rǒ dòtsí.

15

Pbàyàhúdí t'ábhúya nóongónà ùdhenà màndu

(Mrk 7.1-13)

¹ Wò dhu-dzidǒ, Pbàfàrisáyó mà Músà bhà Hyátá tó màlímó mànà níiwú Yèrùsalemà tó kigò ò rò, 'iwù ùvò Yěsù-ti'ò, 'àdù dhu ìvu kà-tsǔ, 'àti: ² «Ádhu pbùkù ábhàlǐ náarí nzǐ àlě t'ábhúna tó màndu nífǔ nǐ? Obhó tí, abádhí náarí nzǐ otsúya nú'ò tdǔ ì onyù dhu rò.» ³ Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tó, ndàti: «Olu nyǐ, ádhu nyǐ nyarí nzǐ Kàgàwà bhà Hyátá nífǔ, pbétù nyádù abhúku tó màndu kèlě nífu nǐ? ⁴ Obhó tí, Kàgàwà náati: <Ífǔ àbanu mà íyànù mànà.> Ndirò kǎti: <Àbanà nǐ ndirò íyànà nǐ màtí dhu nùnò ale, náká kohò, ròvè.> ⁵ Pbétù nyǐ, nyǐ nyarí àtina, atdí ale rapé dhu òvo k pangba àbanà tò, ndirò íyànà tò màtí,

ndàti: <Dzùnànu nónzi ma màmbènà nǐ fudú rí'ì dhu, ní ma mùtri wà perè tí Kàgàwà tò.> ⁶ Ní ndi ale rǐ mbǎ àbanà mà íyànà mànà dzùnà ònzi ndì ndí dhu-atdyú nà. Ní ndi dhu bhěyi, nyǐ nyóhò wà Kàgàwà bhà Ɔte fùkú màndu-okú dò rò. ⁷ Nyǐ, ɔyɔyɔ idàya nà alé! Nabì Ìsayà núuno obhó dhu nyú dèkú, ndàti:

⁸ <Kàrí ale náarí mifǔ tsùya-kpò dǔ tí, afíya ràdù ì'ì itse nyú rùdú rò.

⁹ Yà abádhí arí mǎlě nǐ ɔlétá ní kòkórò nga tó. Abádhí náarúdhèna ìndrǔ tò ní ìndrǔ tó ɔyátá*.>»

*Ìndrǔ nábhu rádù ròtì Kàgàwà-nyìkpó ǔ dhu
(Mrk 7.14-23)*

¹⁰ Wò dhu-dzidǔ, Yèsù anzi ihé-yà, ndàdù àtìnà abádhí nǐ: «Nyǐri yà ma múnɔna dhu, nyǎdù àlunà mběyi dèku ò. ¹¹ Ìnzǐ ní ale-lí òtsù dhu ndi ìndrǔ nábhu rádù ròtì Kàgàwà-nyìkpó ǔ. Pbétù, ìndrǔ nábhu rádù ròtì Kàgàwà-nyìkpó ǔ dhu ní ndi ale-li'ò rò àhu dhu.»

¹² Ní Yèsù bhà ábhàlǐ náadù ìndri kà-ti'ò, 'àdù àtìnà kà nǐ: «Nyǐ nyùnì tí wà Pbàfàrìsáyó-ǒnga níwà ndì tí, wò nyǐ nyúnɔna dhu níri ì í rò dhu?» ¹³ Ní Yèsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Kóró itsukpó, yà inzà òrù-akpà ò arí'ì Àbadu Kàgàwà náazò ní ka kɔngbéya kóró ivéya mànà.

¹⁴ Nyùbhà abádhí. Ndùmùndúmú ní kòkò rí ndùmùndúmú núnda. Ndirò, atdí ndùmùndúmú náapé àmbe ngàtsi ndùmùndúmú núnda dǔ, ní abádhí rádù 'àwà óyǔ kóró ibhu ò.»

* 15:9 15.9 Ìsa 29.13

15 Ní Péterù adù àtìnà kà nǎ: «Áwě pé wòrì mbólí-tì fǎkà.» 16 Ní Yěsù adù àtìnà kà nǎ: «Nyǐ nyú mà, kàlǔ tí obhó dùkù átò? 17 Nyǐ nyùni tí nzá dhu kóró dhu-tsí yà ale-lí rótsù, ràràdù ùda ale ò, ndàdù àhù ale ò rò otsó dò ka kòwù rò? 18 Pbétù, ale-tsù arórìna dhu ní ale-afí ò rò àhù dhu. Ndirò ndi dhu ní ndi arádù ìndrù àbhù ròtì Kàgàwà-nyìkpó ǒ. 19 Obhó tí, ìndrù-afí ò rò nga ní ndi nzére dhu náarúvò nǎ. I dhu ní: nzére irèta, abvo òho ka kí dhu, m̀nyòni ònzi ka kí dhu, màkuni ònzi ka kí dhu, ogbo ònzi ka kí dhu, tìtò núno ka kí ale t'ódhína dǒ dhu, ndirò ìndrù nǎ kà kí dhu ùno nzére dhu mànà. 20 Kòrì ní ìndrù àbhù rádù ròtì Kàgàwà-nyìkpó ǒ. Pbétù, ònyù nónyù ka kí ìnzá ka kù'ò ale-otsú rórò dhu, ní rǐ nǐ àdù ìndrù nábhù ròtì Kàgàwà-nyìkpó ǒ.»

*Atdí ìnzǐ ní M̀yàhudì-àyi rǐ Yěsù ná'u dhu
(Mrk 7.24-30)*

21 Wò dhu-dzidǒ, Yěsù níivà ndi uró rò, ndàrà Tirò mà, Sìdonà mànà tó pbìrì ò. 22 Ní ndi pbìrì ǒ arádi Kànanà tó pbìrì ǒ atdí tsìbhále níira àhù Yěsù-tì'ò, ndàdù ndòpè ndùkù, ndàmbe àtìnà dǒ: «Ádr̀ngbǎle, Dàwudì t'Ídhùnǎ, ábà izu dùdú! Nzére-alafí rávu atdí dǒ ìvádù-ngba rǒ.» 23 Pbétù Yěsù adù nzá atdí dhu mà nádu kà tò. Ní Yěsù bhà ábhàlǐ náandri Yěsù-tì'ò, 'adù àtìnà kà nǎ: «Ávǐ wò tsìbhále ràdu ndi àlě-owù ǒ rò, ikù nà kà rùbhi àlě-owù ǒ nídhunǐ.» 24 Ní Yěsù adù dhu àdu ábhàlǐ tó, ndàti: «Kàgàwà ìvi ma Ìsràyelì tó pbìrì ǒ bhà-okú dò rò, kǎkà ùwùwǐ tàrà bhèyi ì núli ale.» 25 Pbétù, wò tsìbhále náadù ìrà, ndòkò ndi otdỳna dǒ Yěsù-ònzǐ, ndàdù àtìnà kà nǎ:

«Ádrùngbǎlé, ónzi dzùnàdu!» ²⁶ Ní Yěsù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Ínzá dhu òfò nga kidyì nzónzo tó ònyè, kadù òbvùnà itsě-nzo tò.» ²⁷ Wò tsìbhále adù dhu àdu Yěsù tò, ndàti: «Wò nyi nyùnò dhu ní obhó dhu nyú, Ádrùngbǎlé. Pbétù, itsě-nzo mà náarí abáya rí dhu ònyè dóná rò mizà dǒ rò ì nàwà ònyè-ú'ù nónyè.» ²⁸ Nírò ní ndi Yěsù adù dhu àdu kà tò ndàti: «Ìgyò! Yà tsìbhále, pbùkù a'uta rí ì ádrùngbǎ nyú. Wò nyi nyòzè dhu náká ndònzì ndi indù yà nyi nyú nyi nyòzè ka dhu bhěyi.» Ní, wò tsìbhále t'ívànǎ-ngba náadù ògù ànyirǒ rò tí.

*Yěsù rí ábhǒ ale nígǔ fíyó andi ò rò dhu
(Mrk 7.31-37)*

²⁹ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù níivà ndi uró rò, ndàrà Gálilayà tó rèrù-bidò. Ní ànyì kǎdù ùpo atdí pbìrì dò, ndàdù àdi obvò. ³⁰ Nírò ní ndi abhàbhó ale nà òyá ihé níiwú ngbǒya úve kóró ale mà, ndùmùndúmú mà, otsutále mà, iwí mà, ndirò ábhǒ ngǔkpà andítále mànà nà 'iwù ùlinà Yěsù-ònzì, kà ràdù abádhí ìgù. ³¹ Ní idhò nùukò ihé-yà atdíidǒ nyú iwí rǒte dhu, ngbǒya úve ale-ngbò rǔgù dhu, otsutále rǔbhi dhu, ndirò ndùmùndúmú mà rí inga àlǎ dhu ì àla rò. Ní abádhí náadù 'òpè ì rífù Pbàìsràyélí tó Kàgàwà atdíidǒ nyú.

*Yěsù rí ìfò lufù ale nóngù dhu
(Mrk 8.1-10)*

³² Wò dhu-dzi dǒ, Yěsù náanzi pbìndà ábhàlǐ, ndàdù àtìnà abádhí nǐ: «Ma mí kǎkàrí ale-izù ònzì atdíidǒ. Kònzì mà mòkò ìbhuku abádhí mànà

mbàlìmbàlì, ndirò abádhí rǒnyuna dhu rǐ'ì mbă. Ní ma mòzè nzá mabhũ abádhí ròwù inzá dhu nǒnyù rórò, akye sàzì arana abádhí àbhũ ràwà ì otu ǒ nǐ.» ³³ Ní Yēsù bhà ábhàlǐ náadù dhu ìvu Yēsù-tsǔ, 'àti: «Yàrí rùngù ǒ, àlě kówu yà dhu bvǔ tí ihé-yà nóngù àlě kí nǐ ònyù nábà àdhà?» ³⁴ Ní Yēsù adù dhu ìvu abádhí-tsǔ, ndàti: «Nyǐ nyí'ì mǔgati nà ìfe?» Ní abádhí adù dhu àdu kà tò 'àti: «Àrùbhù, ndirò ngúfe ìbhè nzo mànà.» ³⁵ Nírò ní ndi Yēsù adù ihé-yà návi ròkò obvò.

³⁶ Wò dhu-dzidǒ, kǎdù kǒkò àrùbhù mǔgati mà, kǒkò ìbhè mànà nùgù ndùlǔ fóná, ndàdù òtsò nábhũ Kàgàwà tò. Tdítdǒ, kǎdù kǒkò mǔgati-ǒnga núko, ndùbho pbìndà ábhàlǐ-fó, abádhí ràdù àndòna ihé-yà tò. ³⁷ Kóró ale náanyù dhu 'ulè nǐ àkǎká dhu bvǔ. Ní Yēsù bhà ábhàlǐ náadù òdòdì ònyù-go-tsù núndu, rùlè àrùbhù sǔngè ǒ. ³⁸ Dhu nanyù ale-bvũ ní'ì ìfo lufù kpabhále, inzá ka kòzù vèbhále mà nzónzo mànà rórò. ³⁹ Kòrí ihé-yà ndì ndàvi ràdu ì ìbha dhu-dzidǒ, Yēsù adù ùpo ìbhú ò, ndàdù àrà Màngàdani tí kátina pbìrì ò.

16

Pbàfàrisáyó mà, Pbàsàdùkáyó mànà rǐ Yēsù nǎvǐ rònzì wǐwǐ dhu
(Mrk 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Pbàfàrisáyó mà, Pbàsàdùkáyó mànà náawù ùvò Yēsù-tí'ò. Ní kà-afí ì omvú tí nǐ, abádhí nǎavi ka rìtè òrù-akpà ò rò ìrà atdí ize fǐyò. ² Pbétù, Yēsù adù dhu àdu abádhí tò ndàti: «Ìnga rǎti rò,

nyĩ nyáróngo àtìnà: <Igye rĩ nzi ìkǒ, òrù-akpà-nyì-rǒnga nílilu tí nídhunǐ.> ³ Ndirò bhǒtsungá, nyĩ nyarádù àtìnà: <Indo igye rǒgye ògye, òrù-akpà-nyì-rǒnga níti ìti tí nídhunǐ.> Nyĩ nyúni dhu ní òrù-akpà-nyì rǒ nyĩ nyàla dhu rǐtèna dhu kèlě, ìnzǐ nyǎdù ìrà rírà kàsùmì ǒ rí ndònzì dhu núnì. ⁴ Indo arí ale ní nzére ale, ndirò abádhí náarí nzi Kágawá ózè dhu ònzì. Abádhí ózè kònzì wiwì fíyò. Pbétù ka kí nzi atdí wiwì mà nónzi abádhí tò. Abádhí tò ka kávína dhu ní nabì Yǒnà rǒ ndì nanzì wiwì kèlě.» Wò dhu-dzidǒ, Yèsù adù abádhí núbhà, ndàdù àrà fíndá dhu nǐ.

*Pbàfàrisáyó mà, Pbàsàdùkáyó mà nà tó afi
(Mrk 8.14-21)*

⁵ Yèsù mà, pbìndà ábhàlǐ mà nà níitdègu ada rèrù-adzè, ní m̀gati nídyì ì í dhu náadzò Yèsù bhà ábhàlǐ ònǎ rò. ⁶ Ní Yèsù adù àtìnà abádhí nǐ: «Ò! Nyàndà nga mběyi! Nyòdo nyĩ Pbàfàrisáyó mà, Pbàsàdùkáyó mà nà tó afi rǒ rò.» ⁷ Ní Yèsù bhà ábhàlǐ náadù 'òpè 'òtè nzínziya ǒ, 'àmbe àtìnà dǒ: «Ka rǒte wò dhu bhěyi ìnzá àlě kidyì m̀gati dhu-okú dò rò.» ⁸ Ní Yèsù náasù abádhí rǎnǒna dhu, ndàdù dhu ìvu abádhí-tsù ndàti: «Ádhu nyĩ nyátina nzínziku ǒ, ìmbǎ àlě kí'ì m̀gati nà dhu-okú dò rò dhu rǎrǐ ndì nǐ? Nyĩ ní ákě a'uta nà ale! ⁹ Kàpè tí obhó d̀ku àlǔ? Nyĩ nyàpè tí nzá ìmbò m̀gati-ǒnga ma m̀ko, ìmbò lufù ale ràdù ònyùnà dhu ìrè? Ndirò nyĩ nyìrè tí ìnzá yà nyĩ nyadù òwunà òdòdì m̀gati-go tó s̀ngè-bvu? ¹⁰ Nyĩ nyìrè tí ìnzá àrùbhù m̀gati-ǒnga ma m̀ko, ìfo lufù ale r̀nyù dhu? Ndirò nyĩ

nyirè tí inzá yà nyí nyadù òwunà òdòdì m̀̀gati-go tò s̀̀ngè-bv̀̀? ¹¹ Ìngbà dhu bh̀̀yì dhu, inzá nyí nyadù dhu ù̀ni, ìnzì r̀̀rì m̀̀gati ma m̀̀te dòná, yà ma mí dhu ò̀vo f̀̀k̀k̀ matì, nyí r̀̀òdo nyí Pbàfàrisáyó mà, Pbàsàdùkáyó mà nà tó afi r̀̀ò r̀̀ò.» ¹² Nírò ní ndi Yèsù bhà ábhàlì nádù dhu ù̀ni, Yèsù r̀̀òte dòná dhu r̀̀rì nzi m̀̀gati nónzi ka karì nì afi. Pbétù, kà r̀̀òte dòná dhu r̀̀rì Pbàfàrisáyó mà Pbàsàdùkáyó mà nà náarúdhèna ìndr̀̀ tò dhu.

*Péterù r̀̀ Yèsù náti Krístò tí dhu
(Mrk 8.27-30; Luk 9.18-21)*

¹³ Wò dhu-dzidò, Yèsù mà pb̀̀ndà ábhàlì mà nà náawù Kàyisàriyà-Fìlipì tó kigò-bidò r̀̀ì p̀̀biri ò. Ní k̀̀vù dhu pb̀̀ndà ábhàlì-tsù, ndàti: «Ádhu ìndr̀̀ náarúnona Ìndr̀̀ t'ídhùnà d̀̀?» ¹⁴ Ní abádhí adù dhu àdu kà tò, 'àti: «Atdídhena ale náarátina nyi r̀̀rì Bàtizò nubhónà Yùwanì. Ngùkpà ale náarádù àtì nà nyi r̀̀rì nabì Èliyà. Ndirò ngùkpà ale-tsi náarádù àtì nà nyi r̀̀rì nabì Yèrèmiyà, ndirò ngàtsi nì nyi r̀̀rì Kàgàwà bhà pbànábí nzínzi ò atdí nabì.» ¹⁵ Ní Yèsù adù dhu ìvu abádhí-tsù ndàti: «Olu nyí, nyí nyarátina ma r̀̀rì àdhi?» ¹⁶ Ní Sìmonì Péterù náadù dhu àdu kà tò, ndàti: «Nyi ní Krístò, ìnzì aróvè Kàgàwà t'ídhùnà.» ¹⁷ Nírò ní ndi Yèsù adù atì nà Péterù nì: «Nyi nyònzì wà hirò, Sìmonì, Yùwanì t'ídhùnà! Ìnzì ní ìndr̀̀ ndi wò dhu nàbh̀̀ nyùnì. Pbétù ka nàbh̀̀ nyùnì ní òr̀̀-akpà ò arí'ì Àbadu Kàgàwà. ¹⁸ Ní, ma mátina nyi nì: Nyi ní Péterù, bhalabhala tó odu. Ndi bhalabhala tó odu d̀̀ ní ndi ma m̀̀síya pbàkà Kànìsà. Òve-bv̀̀ ka kòtsù

òná tsàtsù nónziya nǚ atdí dhu mà ndì Kànìsà rǒ. ¹⁹ Ma mabhùya òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ò ka kótsù nǚ fùngulà funú. Kóró dhu-tsí yà adzi dǒ nyi nyùtsì, nóngo ì'ì iwà ndì nùtsì òrù-akpà ò màtí. Ndirò kóró dhu-tsí yà adzi dǒ nyi nyùnga, nóngo ì'ì iwà ndì nùnga òrù-akpà ò màtí.» ²⁰ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù adù dhu nùya pbìndà ábhàlǐ tò ìnzǐ dhu nùno tí atdí ale tò màtí ndì rǎrǐ Krístò.

Yěsù rǐ ndì ndóvè, kòtdù ndì, ndàdù ndìngbè dhu nóvo dhu

(Mrk 8.31-9.1; Luk 9.22-27)

²¹ Ròpè ndì ányìrǒ rò, Yěsù apè ndòvò dhu kpanjangba pbìndà ábhàlǐ tò ndàtì, dhu rǎkǎ wà ndàrà Yērùsàlemà tó kigò ò, ndínǐ pbàkùrǔ mà, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, ndirò Músà bhà Ʋyátá tó màlímó mànà náabhù tí ndì ndàbà àpbè abho ányì. Abádhí rǎrǐ ndàbhǔ kohò ndì, kadù ndòtdù, ndirò ìbhù idho dzidǒ, ndì radùya ndìngbè òve-bvù rò. ²² Ní Péterù adù kidyì ndàrà nà igi, ndàdù ndòpè ndòrù kà-dǒ, ndàtì: «Ádrùngbǎlé, Kàgàwà àkǎ ndòdò ngbǒnu! Ìnzá dhu àkǎ wò dhu rònzì ndì rùnù.» ²³ Pbétù, Yěsù adù ndàgere, ndàtì Péterù nǐ: «Índrǐ nyi itse tidú rò pfòmvo Sitaní! Nyi nyí dhu ònzi nyitsu ma nzérenga ò. Obhó tí, nyi nyí nǚ inga nírè Kàgàwà náarí inga ìrè dhu bhéyi, pbétù nyi nyí inga nírè ìndrǔ náarí inga ìrè dhu bhéyi.»

²⁴ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù adù àtìnà pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Ndi ale náapé ndòzè ndùbhi owùdu ǒ, ní kǎkǎ ndàdzo róná rò, ndàdù ndà'ù

ndànò p̀b̀ìndà mùsàlabhà, ndàdù ùbhi owùdu ǒ. ²⁵ P̀b̀ìndà ípìrǒngà nòzè ndìgù ale níwíyà ka. P̀b̀étù okúdu dò rò rí p̀b̀ìndà ípìrǒngà níwí ale, náadùya kàbà àbà tdítǒ. ²⁶ Ìndrù rǐ yà adzi ǒ dhu nóngyè kóró, p̀b̀ìndà ípìrǒngà ràdù àwí dhu tó idzìngà ní àdhu? Atdí dhu mà tí inè, yà ìndrù ràdù àbhùnà p̀b̀ìndà ípìrǒngà nùwù tí? ²⁷ Obhó tí, Ìndrù t'ídhùnà níraya Àbanà Kàgàwà bhà ádrùngbǎngà tó awáwù ǒ p̀b̀ìndà màlàyíkà mànà. Nírò ní ndi kǎdùya ìngbàtí ìlì ndì ale mà núbho ndi ale bhà kasu-bvu rǒ. ²⁸ Ma mí obhó dhu nùnc fùkù: ngùkpà ale kǎkà iró rí'ì ale nzínzì ǒ, nùwèyà nǐ inzà ì àla Ìndrù t'ídhùnà rìrà p̀b̀ìndà idzi tó ádrùngbǎngà ǒ dhu rórò.»

17

Yēsù-wòyǒ rǐ ndùgèrè dhu (Mrk 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Azà idhò dzidǒ, Yēsù núugu Péterù mà, Yàkòbhò mà, ndirò Yàkòbhò t'ádònà Yùwanì mànà, 'àdù òwu nà lèngèlèngè ádzí p̀b̀ìrì-akpà dò.

² Ní Yēsù-wòyǒ nùugèrè ndì abádhí-nyìkpó ǒ rò. Kà-nyì náadù ndòpè ndùmbìlì adyifò bhèyi, kà-rǒ mùdzarù ràdù òwu tdyé awáwù bhèyi.

³ Nírò ní ndi Músà mà Èliyà mànà nùuto ì, 'àdù àmbè òte dǒ Yēsù mànà. ⁴ Ní Péterù adù àtìnà Yēsù nǐ: «Ádrùngbǎlé, dhu ǒfò nga àlě ròkò iró. Ní nyi nyòzè ka nǐ, ma mí ìbhù hemě-dzà núpé iró, atdí ní p̀b̀ùkù, ngǎtsi ní Músà bhà, ndirò ngǎtsi ní Èliyà bhà.»

⁵ Wò dhu núno Péterù rí rórò ní ndi, inga àwù rí ádrùngbã àpbù níbvú ndì, ndàtsì abádhí sisìna nǐ. Ndirò ndi àpbù ò rò, atdí ale-tù náadù ndìri, ndàti: «Yàrí ní Idhùdu, atdíđǒ ma mózè ale. Kǎrí nyìkpódu nòfò dhu ònzi. Ní, nyìri kà-tsǔ dhu.»

⁶ Yèsù bhà ábhàlǐ níitdègu wòrí ale-tù níri, ní ɔɔo nǐsì atdíđǒ abádhí ò. Abádhí adù 'àwà obvò, ì rùpbã nyíya adzikpa nyú ró.

⁷ Ní Yèsù náandri abádhí-ti'ò, ndàpbàlǎ abádhí-ngbò, ndàdù àtìna: «Nyìvà nyǐ, Inzǐ nyònzi ɔɔo!»

⁸ Ní kǒkò ábhàlǐ níivà ì 'àndà nga, 'adù Yèsù kèlè nála atdíró.

⁹ Pbirì dò rò abádhí rǎwǔ òná kàsùmì ǒ, Yèsù adù dhu núya abádhí tò ndàti: «Àpé nyàwe yà nyǐ nyàla dhu atdí ale tò màtí, rǎrà àhɛ Ìndrǔ t'ídhùnà rǐ ndìngbè ɔve-bvù rò dhu ò.» ¹⁰ Wò dhu-dzidǒ, Yèsù bhà ábhàlǐ náadù dhu ìvu Yèsù-tsǔ 'àti: «Ádhu Músà bhà Ʋyátá tó màlímó náarátina Èliyà rǎkǎ pé ndìrà angyi nǐ?»

¹¹ Ní Yèsù adù dhu àdu abádhí tò ndàti: «Obhó tí, Èliyà nǎkǎ wà ndìrà, kóró dhu nyìtì ndì ndohú tí. ¹² Pbéttè, ma mátina Èliyà nírà wà àhɛ, ìnzǐ ìndrǔ ràdù Èliyà tí kà rǐ'ì dhu núni. Ndirò abádhí náadù àvu kà-rǒ afíya nózè dhu bhěyi. Ní ndi dhu bhěyi tí, abádhí náavùya Ìndrǔ t'ídhùnà rǒ.»

¹³ Nírò ní ndi Yèsù bhà ábhàlǐ náadù dhu ùni, yà Yèsù rǔbhi òte ró dòná fǐyò ale rǎrǐ Bàtizò nubhónà Yùwanì.

*Yèsù rǐ símvò nà ngbángba nígǔ dhu
(Mrk 9.14-29; Luk 9.37-43a)*

14 Yěsù mà, pbìndà ìbhù ábhàlǐ mànà níitdègu ìwu ùvò ihé-yà rǐ'ì ró, ní atdí ale níindri Yěsù-ti'ò, ndòkò ndì ɔtdyàna dǒ kònzǐ, ¹⁵ ndàdù àtìna kànǐ: «Ádrùngbǎlé, ábà izu idhùdu dǒ. Kà rǐ'ì símvɔ nà, ndirò kǎrí àndi atdí dǒ. Bìlǐnganà kǎrí ndàwà kàzù ò, ndirò idha ò màtí. ¹⁶ Ma mìrà kà nà ndínǐ pbùkù ábhàlǐ níngú tí, ní abádhí àdù nzá kìgù.» ¹⁷ Ní Yěsù adù àtìna: «Hàkà! Nyǐ, ìmbǎ a'uta nà ale tó rùgànda, ndirò nzéɛ ale! Àlé kokoya nyǐ mànà ìfe kàsùmì tí? Ndirò fùkú dhu-dzi ma mondúya ràrà àhù ìfe idhɔ tí? Nyìwǔ ndì ngbángba nà àzú fudu ò!» ¹⁸ Yěsù adù òte ɔrú tǔna nyú nà wò ngbángba ò rǐ'ì nzéɛ-alafí dǒ, ndi nzéɛ-alafí ràdù àhù ndi ngbángba ò rò. Ní ndi ngbángba náadù ògù ànyìrǒ rò tí.

¹⁹ Ní Yěsù bhà ábhàlǐ náadù òndri Yěsù-ti'ò atdí rǒ kà rǐ'ì rórò, 'àdù dhu ìvu kà-tsù, 'àti: «Ádhu ìnzá mǎ mìpfo wò nzéɛ-alafí nǐ?» ²⁰ Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Nyǐ nyìpfo nzá ka fùkú ákě a'uta-okú dò rò. Ma mí obhó dhu núnɔ fùkù: fùkú a'uta ní'íná gukyè hàràdàlǐ-kpǒ náarí'ì dhu bvùtí màtí, ní nyǐ nyambènà àtina yàrí pbìrì nǐ: <Ìngbè nyì iró rò nyarà ndǎlù,> ní ndi pbìrì àmbènà àdù ndìngbè ànyìrǒ rò. Ndirò, lèmakù nónzǐ rí atdí dhu mà námbènà ì'ì mbǎ. [²¹ Pbétù, wòrí nzéɛ-alafí-tidò nábhù ràdù ràhù dhu ní itsòta mà, ònyù t'ónyuta-tsù t'útsita mànà kèlé.»]

*Yěsù rǐ ndì ndóvè, kòtdù ndì, ndàdù ndìngbè
dhu nóvɔ tǎtdǒ dhu
(Mrk 9.30-32; Luk 9.43b-45)*

²² Yěsù mà pbìndà ábhàlǐ mànà níitdègu 'òtù atdíkpá Gálìlayà tó pbìrì ò, ní Yěsù adù dhu òvò abádhí tò, ndàti: «Ka kí Ìndrǔ t'ídhùnà nípfǒ, kabhũ ìndrǔ-fó. ²³ Ní i ale rǐ kòho, kadù òtdùnà. Pbétù ìbhũ idho dzidǒ, kǎdùya ndìngbè òve-bvù rò.» Ní wò dhu ì ìrì rò, izu náadù Yěsù bhà ábhàlǐ núka atdídǒ.

Yěsù mà Péterù nà rǐ Kàgàwà bhà idza-dò tó pàratà núfǒ dhu

²⁴ Yěsù mà, pbìndà ábhàlǐ mànà níitdègu owu ùvò Kàpèrnàwumù tó kigò ò, ní Kàgàwà bhà idza-dò tó pàratà t'úfótá tó pbàndómbé níindri Péterù-ti'ò, 'adù dhu ìvu kà-tsǔ, 'àti: «Fùkú màlimò náatí Kàgàwà bhà idza-dò tó pàratà núfǒ ùfǒ?» ²⁵ Ní Péterù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «'Úfǒ arúfǒna.» Ní idza Péterù òtsù rò, Yěsù náapè òte angyi, ndivǔ dhu kà-tsǔ ndàti: «Ádhu nyi nyàrè wò dhu dǒ, Sìmonì? Ádhi ndi yà adzi ò ádròdrǒ kámá tó pàratà núfǒ rádù? Ndirò, ádhi ndi ùdzina ndi ndí dhu-dò nátsà rádù abádhí tò? Tí abádhí tó pbìrì ò ale nyú? Ndirò ngàtsi ní, tí iwǔ tí iwǔ ndi pbìrì ò ale?» ²⁶ Ní Péterù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Ìwǔ tí iwǔ ndi pbìrì ò ale.» Ní Yěsù adù àtìnà kànǐ: «Wòrí ní ití ka kátina, ndi pbìrì ò ale nyú rǎrǐ nzǐ àdù kùfó. ²⁷ Pbétù, dhu àkǎ nzá àlě ràbhũ abádhí ròtsù nzérenga ò. Ní, ndi dhu bhěyi kà rǐ'ì rò, ára rèrù ò, nyadù ínè nóbvù idha ò. Ní angyi nyi nyíbvùna ìbhè-li'ò nga nyángbě, nyadù fùrangà-kpǒ nídyi lina ò rò. Ndi fùrangà ní ndi nyi nyádù pàratà náfó nǐ àlě tò, óyǒ kóró.»

18

Ádrùngbǎ ale nyú ròsè ní àdhi?
(Mrk 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Ndi kàsùmì ǒ, Yěsù bhà ábhàlǐ níndri Yěsù-tí'ò, 'àdù dhu ìvu kà-tsǔ, 'àti: «Òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ǒ, ádrùngbǎ ale nyú ròsè ní àdhi?» ² Ní Yěsù adù atdí ákě ngbángba nánzì, ndìli rìdè abádhí-ònzǐ. ³ Kǎdù àtìná: «Ma mí obhó dhu núnɔ fùkù: ìnzǐ nyí nyapé nyǔgèrè, nyǔli nyí nìní nzónzo bhěyi, ní nyí nyotsúya nzǐ òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ò akekpá màtí. ⁴ Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, ndìfǒ rí obvò ndìtírò, ndìli ndì yàrí ngbángba bhěyi ale, ní'iya ndi òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ǒ ádrùngbǎ ale. ⁵ Ndirò, yà dhu bhěyi ngbángba náko rí okúdu dò rò ale, ní iwà ima nàko ima nyú tíró ale.»

Ìndrǔ àbhǔ ka kí ròtsù nzérenga ò dhu-rǒ rò dhu àkǎ kodò ale dhu
(Mrk 9.42-48; Luk 17.1-2)

⁶ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù adù àtìná ábhàlǐ nǐ: «Yà ma ná'ù nzónzo nzínzì ǒ, atdí ngbángba mà nábhǔ rí ròtsù nzérenga ò ale, ní dhu òfò nga mběyi nyú kosò ádrùngbǎ odu-ba ndi ale-tú, kadù ndi ale nídò ádrùngbǎ rèrù tó lùlù ò. ⁷ Àpbè ní ndi yàrí adzi tò, ìndrǔ àbhǔ kǎrí ròtsù nzérenga ò dhu-okú dò rò. Obhó tí, ìndrǔ rǎdù òtsù òtsù nzérenga ò. Pbéù, ìndrǔ nábhǔ rí ròtsù nzérenga ò ale rǐ'ì àpbè ǒ. ⁸ Dhu apé ì'ì ɔtsúnɔ mà, ndirò pfǒnɔ mà náarí nyabhǔ nyotsù

nzéřęnga ò dhu tí, ní ótdì ndi ɔtsúnę mà ndi p̄fõnę mànà, nyadù àwànà itse nyú rùnú rò. Dhu òfò nga mběyi nyú, nyotsù atdí ɔtsúnę nà, ndirò atdí p̄fõnę nà dhòdhódhónga tó ípirõnga ò, ròsè óyõ ɔtsúnę mà, óyõ p̄fõnę mà nódo nyi nyí indù, kadù nyobvù nà ìnzí aráve dhòdhódhónganà kàzụ ò dhu dònǎ. ⁹ Ndirò, dhu apé ì'ì nyìkpónę náarí nyabhǔ nyotsù nzéřęnga ò dhu tí, ní ítǎ ka, nyadù ìwànà nyobvù itse rùnú rò. Dhu òfò nga mběyi nyú, nyotsù dhòdhódhónga tó ípirõnga ò atdí nyìkpónę nà, ròsè óyõ nyìkpónę nódo nyi nyí indù, kadù nyobvù ìnzí aráve dhòdhódhónganà kàzụ ò dhu dònǎ.»

*Àwǎwí, ndàdù ndàbà tàrà tó mbólí
(Luk 15.3-7)*

¹⁰ Tdítdǒ, Yěsù adù àtìná ábhàlǐ nǐ: «Nyòdo nyí mběyi, ìnzí nyõnzí kǎkàrí nzónzo nzínzì ò atdí ngbángba mà gàyà. Ma mí obhó dhu núno fúkù: òrù-akpà ò arí'ì abádhí tó màlàyíká náaróko bilínganà, 'àmbe òrù-akpà ò arí'ì Ábadu Kàgàwà-nyìkpa nándà dǒ. [¹¹ Obhó tí, Ìndrǔ t'ídùnà nǐra àwǎwí ale nígụ.]

¹² Ní, ádhu nyí nyírèna yà dhu dǒ? Atdí ale náapé ì'ì atdí miyà tàrà nà, atdí ràdù àwí abádhí nzínzì ò rò, ní ndi ale tí nzí àdù kǒkò àrùgyètdí kumì dòná àrùgyètdí nà ngǔkpà tàrà núbhà p̄birì dǒ rányę ró, ndàdù àrà yà àwǎwínà tsí nó mè? ¹³ Kǎpé kàbà, ní ma mátina nyí nǐ: kà ràdù ì'ì ádrùngbǎ dhèdhe nyú nà ndi tàrà-okú dò rò, ròsè yà àrùgyètdí kumì dòná àrùgyètdí nà ngǔkpà tàrà, yà ìnzá ùwínà dònǎ. ¹⁴ Ní ndi dhu

bhěyi tí, òrù-akpà ò arí'ì Àbaku Kàgàwà nózè nzá atdí ngbángba mà rǎwǐ kǎkàrí nzónzo nzínzì ò rò dhu.»

Dhu nǎfǎ nyi nǐ ɔdhìnu nónzì nyi nyádù tí dhu

¹⁵ Yèsù adù àtìna tdítdǒ ábhàlǐ nǐ: «Odhìnu náapé dhu àfǎ nyi nǐ, ní dhu àkǎ nyarà kòtù, nyadù kàbhà afátá nówò kà tò óyǒ rò nyǐ nyí'ì kà mànà rórò. Kǎpé nyi nyùnò dhu níri, ní nyi nyìgǔ wà ndi ɔdhìnu. ¹⁶ Pbéù, kǎpé ndùvǒ ìnzǐ ndìrì tsùnù dhu, ní ádù nyidyì atdí ale mà, ndìrò ngǎtsi nǐ óyǒ ale mà, nyǒwù mànà kà-tì'ò, ndínǐ óyǒ, ndìrò ngǎtsi nǐ ìbhù ngàmbì mà núnò dhu-bvu rǒ ka kadù tí ndi dhu nóbhòlò. ¹⁷ Pbéù, kǎpé ndùvǒ ìnzǐ ndìrì abádhí-tsǔ dhu, ní ádù nyipfo ndi dhu Kàgàwà ná'ù ale tó mùtù nzínzì ò. Ndirò kǎpé ndùvǒ ìnzǐ ndìrì ì ale mà, ní ádù nyozú ka inzà Kàgàwà ná'ù ale tí, ndìrò ádù nyozú ka pàratà t'úfótá tó atdí ndombè bhěyi.»

Dhu ùtsi ka kí dhu mà, dhu ùngǎ ka kí dhu mànà

¹⁸ Wò dhu-dzidǒ, Yèsù adù àtìna ábhàlǐ nǐ: «Ma mí obhó dhu núno fǔkù: Kóró dhu-tsí yà adzi dǒ nyǐ nyùtsì, nóngo ì'ì iwà ndì nùtsì òrù-akpà ò màtí. Ndirò kóró dhu-tsí yà adzi dǒ nyǐ nyùnga, nóngo ì'ì iwà ndì nùnga òrù-akpà ò màtí. ¹⁹ Ma mí obhó dhu núno tdítdǒ fǔkù: nzínzìku ò óyǒ ale mà náapé 'ìri yà adzi dǒ, 'ònzì yà ì òzè kóró dhu-tsí, ní òrù-akpà ò arí'ì Àbadu Kàgàwà rǎdù ndi dhu nábhù àbhǔ abádhí tò. ²⁰ Obhó tí, óyǒ ale mà, ngǎtsi nǐ ìbhù ale mà núndu ì ɔvòdu rǒ ró, ní ma mí'ì ìnè abádhí nzínzì ò.»

Dhu àkǎ kùbà dhu ale t'ódhìnà tò dhu

²¹ Wò dhu-dzidǒ, Péterù náandri Yěsù-ti'ò ndàdù dhu ìvu kà-tsǔ, ndàti: «Ádrùngbǎlé, ma mádù dhu ùbà ife-gùna dhu nǎfǎ ɔnzidú ɔdhìdu tò? Ma tí àdù dhu ùbà kà tò àrùbhù-gùna?» ²² Ní Yěsù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Ma mí nǚ atina nyi rǎràdù dhu ùbà kà tò àrùbhù-gùna. Pbétù, dhu àkǎ nyabà dhu kà tò àrùbhù kumi, àrùbhù-rǎdǒ-gùna.

²³ Wò dhu-okú dò rò ní ndi ma mátina, òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ríli ndi atdí ádrùngbǎ kamà yà pbìndà wǎnzá nà arí'ì pbìndà kasutále nazè rùbho i wǎnzá bhěyi. ²⁴ Ní, kǐtdègu i wǎnzá nà arí'ì ale-ɔvò nópè ndùnzi, ní ka kiwú atdí kasutále, yà fùrangà tó lufù-tsù tó wǎnzá nà rí'ì nà kà-ti'ò. ²⁵ Wò ndi ale rǐ ndi wǎnzá núbhǒ ní atdí dhu mà ní'ì mbá kà-fó. Ní kǎbhà ádrùngbǎlé náadù dhu ùya, ndíni ka kudzí tí ndi ale mà, pbìndà tsibhále mà, pbìndà nzónzo mà, kóró fóná arí'ì dhu mànà, ndíni ka kubhò tí ndi wǎnzá nǚ. ²⁶ Ní wò kasutále náakò ndi ɔtdyùna dǒ pbìndà ádrùngbǎlé-ɔnzǐ, ndàdù ndìtsò kà-rǒ ndàti: «Ádrùngbǎlé, ùbà dhu idù, nyadù nga ɔdò ake. Úbhǒ ma mí wò wǎnzá núbhǒ kóró indù.» ²⁷ Ní wò ádrùngbǎlé náadù izu àbà atdí dǒ kà dǒ, ndàdù àtìna ìnzǐ kà rǎrǐ atdí dhu mà núbhǒ fǐndà. Ní kǎdù kùbhà rǎrà. ²⁸ Ní uró rò ndìvà ndi rò, wò kasutále náatù yà ì arí kasu ɔnzǐ mànà ale nzínzi ǒ atdí ale. Ndi ale ní'ì mbèmbè atdí miyà dǎnarì tó kǎbhà wǎnzá nà. Ní, kǎkò wò ale dàna-tsi rǒ, ndi ripbǒ dàna-tsi, ihèna ròrì, ndàdù àtìna nǚ: «Úbhǒ pbàkà wǎnzá!» ²⁹ Ní wò kà t'ódhìnà náakò ndi ɔtdyùna dǒ kà-

pfò rǒ, ndàdù ndìtsò kà-rǒ, ndàti: «Ɖbà dhu idù, nyadù nga òdò ake. Ùbhǒ ma mí pbùkù wànzá núbhǒ.» ³⁰ Pbétù, wòrí ale náazè nzá ndìrì kà rǔnǒna dhu. Ní, kǎdù kàbhù kosò imbi ò, kòdò ndì ndí rùbho pbìndà wànzá dhu òna nǎ.

³¹ Ní, yà abádhí arí kasù nónzì mànà atdíkpá ngǔkpá kà t'ódhína, níitdègu wò ndì nònzì dhu nálǎ, ní izù núuka abádhí atdídǒ. Ní abádhí adù òwu wò ndì nònzì dhu náwe kóró fíyó ádrùngbǎle tò. ³² Nírò ní ndi wò ádrùngbǎle náavi kanzì ndi kasutále, ndàdù àtìna nǎ: «Nyi ní nzére kasutále nyú! Nyi nyìtsò nyi rùdú dhu-okú dò rò, ma màti ìnzǎ nyi rǎrǎ atdí dhu mà núbhǒ idù. ³³ Ní nyi nyàmbènà àdù dhu ùbà átò odhìnu tò, àdhàdhì ma mùbà dhu indù dhu bhèyi.» ³⁴ Ní wò ádrùngbǎle náakó atdídǒ, ndàdù wò kasutále nábhù kosò imbi ò, kòdò ndì ndí ndínǎ kóró pbìndà wànzá nubhò tí dhu ònǎ.»

³⁵ Yèsù adù àtìna tdítdǒ ábhàlǎ nǎ: «Ndi dhu bhèyi tí ní ndi, òrù-akpà ò arí'ì Ábadu Kàgàwà rǎdù dhu ònzì rùkú, ìnzá ìngbàtí ìli ndì ale mà nzínzìkù ò núbà dhu atdí afína nyú nà adòna tò rò.»

19

Yèsù rǎ dhu núdhě kpatsìbhále mà rǎ 'ùbhǎ pbìndà tsìbhále nà dhu dǎ dhu

(Mrk 10.1-12)

¹ Yèsù níitdègu yà ndì ndúbhi ùdhenà rǒ dhu t'údheta nító, ní kǐvǎ ndì Gálìlayà tó pbìrì ò rò, ndàrà Yùdèyà tó pbìrì-alàdò, yà Yòròdanì tó idha-apkà-adzèná rò arí'ì ò. ² Ní abhàbhó ale

nà òyá ihé náadù òwu kǒwu ǒ, kà ràdù abádhí nzínzì ǒ andi nà ale nígu ányì.

³ Ní ngúfe Pbàfàrìsáyó níiwú Yèsù-tí'ò ndíní ì omvú tí kà-afí. Ní, abádhí níiwú dhu kà-tsǔ 'àti: «Àě tó Ʋyátá návi tí wà atdí kpatsìbhále mà ròdhò pbìndà tsìbhále ìngbá tí ìlì ndì afátá-okú dò rò màtí?» ⁴ Ní Yèsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Nyí nyàpè tí obhó Kàgàwà bhà Andítá náarúnona kpangba dhu nózù? Kǎrátina: <Mùhàngú ò rò, Kàgàwà náanzì kpatsìbhále mà, tsìbhále nà.> ⁵ Ndirò kǎrátina: <Ndi dhu-okú dò rò, kpatsìbhále ràdù àbanà mà, íyànà mà nà núbhà, 'àdù 'ùngbò pbìndà tsìbhále nà. Ndirò, abádhí óyǒ rò ràdù òngò atdí ale-ngbò tí.> ⁶ Ní ndi dhu bhěyi tí, abádhí ní nzì àdù ì'ì óyǒ ale tdítǒ, pbétù abádhí nóngò wà atdí ale-ngbò tí. Ní dhu àkǎ nzá atdí ale mà rùtu Kàgàwà ùngbò ale-ǒnga.»

⁷ Ní Pbàfàrìsáyó adù dhu ìvu tdítǒ kà-tsǔ, 'àti: «Olu, ádhu Músà núuyá dhu ndàti, dhu ràràdù àkǎ kandì ubhátá tó bhàruwà kabhu tsìbhále-fó, ndi tsìbhále òdì ka kí rò ní*?» ⁸ Ní Yèsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Músà náabhù nyí nyǒngò fùkú vèbhále nódì odú afíkù náaró'ò dhu-okú dò rò. Pbétù mùhàngú ò rò, ndi dhu ní'ì mbá wò dhu bhěyi. ⁹ Ma mí obhó dhu núno fùkù: atdí kpatsìbhále náapé pbìndà tsìbhále nódhò, ndàdù òdìnà, inzá ní m̀nyòni kèlě ǹnzì ngàtsi kpatsìbhále nà dhu-okú dò rò rò, ní ngàtsi tsìbhále ndì ndàmbà rò, ka nádù ì'ì iwà m̀nyòni ǹnzì.»

---

* **19:7** 19.7 Tòr 24.1-4

10 Ní Yěsù bhà ábhàlǐ náadù àtìná Yěsù nǐ: «Wò dhu bhěyi kpatsìbhále mà nzínzì ǒ dhu rǐ'ì tsìbhále màná rò, ìndrǔ rǐ 'ùmbǎ dhu tó ídzìngá rǐ'ì mbǎ.» 11 Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàtì: «Ìnzǐ ní kóró ale wòrí Ǫte náarí dòya àlǔ, pbétù kǎrí dòya àlǔ ale ní kǎkǎ Kàgàwà ábhù kà rǎlǔ dòya ale kèlě. 12 Kpabhále-tsù àtò rádù ìnzǐ rùmbǎ vèbhále dhu-tsù rǐ'ì ibí. Obhó tí, atdídhená kpabhále náarí nzǐ vèbhále ùmbǎ ùdhi tí ka kudhí ì àmǎ tíró dhu-okú dò rò. Ngǔkpà kpabhále náarí nzǐ vèbhále nùmbǎ, ǒbì nǐ ka ka kúgèrè ì, 'òngò àmǎ tí dhu-okú dò rò. Ndirò ngǔkpà-tsí náaróko àmǎ bhěyi, ìnzǐ 'ùmbǎ vèbhále òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi-okú dò rò. Yà ma mùnò dhu rǐ dóna àlǔ ale náká kà rǎlǔ dóna!»

*Yěsù rǐ nìní nzónzo násǒ dhu
(Mrk 10.13-16; Luk 18.15-17)*

13 Wò dhu-dzidǒ, ìndrǔ níwú nìní nzónzo nà Yěsù-tì'ò, ndíní kǔlì tí ǒtsúna dòyá, ndàdù ndìtsò dòyá. Pbetù, Yěsù bhà ábhàlǐ náadù òko 'àmbe òrù dǒ ì ale dǒ. 14 Ní Yěsù adù àtìná pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Nyùbhà nzónzo rìwǔ tidu ò, ndirò ìnzǐ nyàtò abádhí-tsù, òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ní abádhí bhěyi ì nǔlì ale tó nídhunǐ.» 15 Ní Yěsù adù ǒtsúna nǔlì ì nzónzo dǒ, ndi dhu-dzidǒ, ndàdù ndìvǎ ndàrà ányìrǒ rò.

*Yěsù mà rǒte atdí ònzitále nà dhu
(Mrk 10.17-31; Luk 18.18-30)*

16 Wò dhu-dzidǒ, atdí ale níra Yěsù-tì'ò, ndàdù dhu ìvu kà-tsù ndàtì: «Màlimǒ, àdhu ndi ídzi dhu tí ma màká mǒnzì, ndínǐ ma mabá tí

dhòdhóhóngà tó ípìrǒngà?» ¹⁷ Ní Yěsù adù dhu ìvu kà-tsǔ, ndàti: «Ádhu nyi nyí dhu ìvǔ tsùdú ídzì dhu tí rí'ì dhu dǒ nǐ? Atdí ale kèlě ní ndi ídzì ale tí rí'ì. Nyi nyapé nyoze nyotsù dhòdhóhóngà tó ípìrǒngà ò, ní dhu àkǎ nyifù Músà bhà Ʋyátá.» ¹⁸ Ní wò ale adù dhu ìvu Yěsù-tsǔ, ndàti: «Íngbǎgà Ʋyátá i?» Ní Yěsù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Dhu àkǎ nzá nyohò abvo, dhu àkǎ nzá nyonzi m̀nyoǹni, dhu àkǎ nzá nyonzi ogbo, ndirò dhu àkǎ nzá nyoǹnò tìtò ɔdhinɔ dǒ. ¹⁹ Dhu àkǎ nyifù àbanɔ mà íyànɔ mànà, ndirò dhu àkǎ nyoze ɔdhinɔ yà nyi nyú nyi nyóze nyi nyi-tírò dhu bhěyi*.»

²⁰ Ní wòrí kpatsìbhíngba náadù àtìnà Yěsù nǐ: «Ma mífù wà kǒkòrí Ʋyátá kóró, ní ádhu ndi àkǎkǎ m̀onzi tdítǒ?» ²¹ Ní Yěsù adù àtìnà kà nǐ: «Nyi nyapé nyoze nyi'ì àkǎkǎ ale tí, ní árá, nyadù kóró nyi nyarí'ì nà dhu núdzi, nyadù i dhu ò rò nyi nyongyè fùrangà núndò nǎkùtále tò. Ndi dhu bhěyi ní ndi nyi nyadùya ònzi nábà òrù-akpà ò. Wò dhu-dzidǒ, nyádù nyira, nyadù owùdu núngɔ.» ²² Pbéti, wò kpatsìbhíngba níitdègu wò ɔte níri, ní kǎdù àrà ányirǒ rò atdíǒ izu núka ndi rórò, atdíǒ ndi ndónzi nídhunǐ.

²³ Nírò ní ndi Yěsù adù àtìnà pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Ma mí obhó dhu núno fùkù: ònzitále rǒtsù òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ò dhu ní odú dhu nyú. ²⁴ Ndirò, ma mí obhó dhu núno fùkù tdítǒ: ngàmiyà rǒtsù, ndùdà sindanì-bhu ǒ dhu rí'ì isó. Pbéti, ònzitále rǒtsù òrù-akpà ǒ

* **19:19** 19.19 Uvt 20.12-16; Law 19.18; Tòr 5.16-20

Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ò dhu rǐ'ì odú nyú ròsè.»

²⁵ Ní wòrí ote ì ìrì rò, idho núuko Yèsù bhà ábhàlǐ atdíđ. Ní abádhí ambénà dhu òngù dǔ tsùyá nzínziya ō, 'àmbe àtìnà dǔ: «Wò dhu bhěyi kà rǐ'ì rò, ádhi pbá ale ndi ògù rádù ògù?»

²⁶ Ní Yèsù andà abádhí, ndàdù àtìnà abádhí nǐ: «Ìndrǔ tò ndi dhu rǐ nzi àkǎ, pbétù Kàgàwà tò kà rǐ àkǎ àkǎ.»

²⁷ Nírò ní ndi Péterù adù ote òpè, ndàti: «Íri, mǎ múbhà kóró dhu mǎdù owùnɔ núngu, ní ádhu ndi mǎ mabáya?» ²⁸ Ní Yèsù adù àtìnà abádhí nǐ: «Ma mí obhó dhu núno fǔkù: yà adzi dǔ kóró dhu rǐ 'ùwǎ, 'òngò owútána tí rò, Ìndrǔ t'ídhùnà náadiya pbìndà ádrùngbǎnga tó awáwù tó tombi dǔ. Ndi nínganí, nyǐ, yà owùdu nyǐ nyúngu rò, nyǐ nyokoya átò atdí kumì dòná óyǔ nà tombi dǔ, nyǎmbe atdí kumì dòná óyǔ nà Pbàisràyélí tó rùgànda-tsù-ànyǎ nítdì dǔ. ²⁹ Ndirò ìngbàtí íli ndi ale mà, yà okúdu dò rò rí pbìndà idza, adóna, awéna, àbanà, íyànà, pbìndà inzo, ndirò pbìndà onzibvu mà núbha, náabáya i dhu atdí miyà-gùna ròsè. Ndirò, kǎdùya dhòdhódhóna tó ípìrǒnga nába. ³⁰ Pbétù, ábhǒ ale yà kòmbí arí'ì wemberè tí nóongoya olù ale tí, ndirò yà olù ale tí arí'ì kòmbí ale náadùya òngo wemberè tí.»

20

Vĩnyò tó ìnga ō kasu nanzì kasutále tó mbólí

1 Tdítdǒ Yěsù adù àtìna p̀bìndà ábhàlǐ ní: «Obhó tí, yàrí ní ndi Ɔrù-akpà ǒ Ádr̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nófò ndì nà dhu: Atdí idza-àbadhi náahù bhòtsungánǎ idza rò, ndàmbe kasutále nóme dǒ, ndínǐ owu tí kasu ònzì p̀bìndà v̀nyò tó inga ò. 2 Abádhí níri ì i kasutále mànà atdí ònari-kpǒ dǒ atdíku idho tó kasu tó mùkimbà tí. Kǎdù i ale nóvì ròwù v̀nyò tó p̀bìndà inga-bvù.

3 Tdítdǒ, kǎhù ìbhu adyifò-sisì kútsingá nga tó ǒ, ndàdù ngǔkpà ale nála pbanga-tsidǒ róko ìmbǎ kasúna ró. 4 Ní kǎdù àtìna i ale ní: <Nyǐ mà átò, nyòwu nyònzì kasu v̀nyò tó pbàkà inga ò, tdǔ ma mádù fùkú mùkimbà núbho àkǎkǎ dhu bhèyi.> 5 Ní i ale náadù òwu ndi v̀nyò tó inga ò. Wò idza-àbadhi náahù tdítdǒ azà adyifò-sisì adyíbhengá nga tó ǒ, ndirò àr̀gyètdí adyifò-sisì adyídǒ nga tó ǒ, ndàdù dhu ònzì ndi dhu bhèyi tí. 6 Kà r̀iku ònǎ rò ní, kǎhù atdí kumì ònǎ atdí nà adyifò-sisì pbítsòngǎ nga tó ǒ, ndàdù ngǔkpà ale nála pbanga-tsidǒ òkò, ìnzǐ ì í atdí dhu mà nónzi rórò ró. Ní kǎdù dhu ìvu abádhí-tsǔ, ndàti: <Ádhu, ròpè ndì kútsingánǎ rò r̀irà àhu kòmbí, nyǐ nyòkò irò ìnzǐ nyǐ nyí atdí dhu mà nónzi rórò ní?>

7 Ní abádhí adù dhu àdu kà tò, 'àti: <Inzá ní atdí ale mà nǎpè m̀tsǔ p̀bìndà kasu ò.> Ní kǎdù àtìna i ale ní: <Olu nyǐ mà átò, nyòwu nà nyònzì kasu pbàkà v̀nyò tó inga ò.> 8 Ní pbítsòngánǎ, wò inga-àbadhi náati p̀bìndà kasutále tó ádr̀ngbǎle ní: <Únzi kasutále, nyadù f̀iyó mùkimbà núbho. Nyi nyí kòpè yà olù kasu nòpè ale rǒ rò, nyadù

àrà kùtsà yà angyi kasu nòpèná ale rǒ.» ⁹ Ní yà atdí kumì dòná atdí nà adyifò-sisì pbītsòngǎ nga tó ǒ kasu nòpè ale níiwú, kadù ngǎtsi ale bhà atdí ònari nábhu ndi ale tò. ¹⁰ Yà angyi kasu nòpèná ale níiwú ùvò átò. Abádhí níirè nga fíyò ka kúbhǒna mùkimbà rǎrǒse òse yà olù kasu nòpèná ale tó mùkimbà dòná. Pbéttù, abádhí mà átò náadù atdátdí ònari kèlè nába. ¹¹ Ní kǎkǒ ì ì rǒ, kǒkǒ ale náapè 'ámbe ònu dǒ inga-àbadhi nǐ. ¹² Abádhí ati kà nǐ: «Kǎkà kasutále níwú ùvò olù, 'adù kasu nónzì atdí adyifò-sisì kèlè tí. Ní nyi nyadù tí mùkimbà núbho abádhí tò àdhàdhì mà màná, àzembè mà'ì ní ndi bilí mà mònzì kasu, adyifò ràdù mǒbì rǒ?» ¹³ Ní wò ale adù dhu àdu atdí abádhí nzínzì ǒ ale tò, ndàti: «Pbálé ma mònzì nzá nyi nzére. Nyi nyà'ùnà tí nzá atdí ònari rǒ nyi nyi kasu nónzì atdí idho ǒ dhu?» ¹⁴ Nírò, ákǒ indú mùkimbà, nyadù àrà indú dhu nǐ. Ma mòzè mabhù ka wò olù ìràná ale tò àdhàdhì indù ma màbhù ka dhu bvù tí. ¹⁵ Ma màdù pbàkà fùrangà nùndò ma mòzè ka dhu bhèyi. Tí nzì obhó? Ndirò yà ma mònzì idzì dhu nyi nyàla tí nzére dhu ma mònzì dhu tí?»»

¹⁶ Ní Yèsù adù àtìná tdítǒ: «Yà kòmbí arí'ì olù ale tí ale nóongoya wemberè tí, ndirò yà kòmbí arí'ì wemberè tí ale náadùya òngo olù ale tí.»

Ibhu rí kisě nǐ Yèsù rǐ ndì ndóvè kǒtdù ndì, ndàdù ndìngbè dhu nóvo dhu

(Mrk 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yèrùsàlemà tó kigò ò ndì ndùpo rórò, Yèsù náanzi pbīndà atdí kumì dòná óyǒ nà ábhàlǐ igi. Ní otu ǒ ì ówu rórò, kǎdù àtìná abádhí nǐ:

18 «Kànĩ àlě kúpo Yèrùsàlemà tó kigò ò, ní ànyì ka kí Ìndrũ t'ídhùnà nípfõ kabhũ pbàkùhání tó ádròdrõ ale mà, Músà bhà Ɖyátá tó màlímó mànà fó. Abádhí rĩ anya nótdì kà-dõ ndínĩ ka koho tí ka, ¹⁹ 'àdù kàbhũ ìnzĩ ní Pbàyàhúdí-fó. Ɖ ale rĩ kòzù àkyàkyè ale tí, 'àdù kùvi asé nĩ. Ndirò abádhí rĩ kùtõ mùsàlabhà dõ, ròvè, kadù òtdùnà. Pbétù, ìbhũ idhò dzidõ, kádùya ndìngbè òvè-bvù rò.»

Zèbèdayò bhà ingba-tsánà rĩ ádrùngbǎnga nónzi
Yèsù-fó pbìndà óyǎ inzo tò dhu
(Mrk 10.35-45)

²⁰ Wò dhu-dzidõ, Zèbèdayò bhà ingba-tsánà mà, pbìndà óyǎ inzo mànà náandrì Yèsù-tì'ò. Ní ndì ingba-tsánà náakò ndì òtdyùna dõ Yèsù-ònzĩ, ndínĩ ndì ndonzì tí dhu kà-fó. ²¹ Ní Yèsù ivú dhu kà-tsũ ndàti: «Ádhu nyi nyòzè?» Ní kádù dhu àdu Yèsù tò, ndàti: «Pbùkù ádrùngbǎnga tó idzi ò, ábhũ kákà pbàkà óyǎ inzo ròkò tinú, atdí ràdi indú fangà dònǎ rò, ngǎtsi ràdù àdi ígù dònǎ rò.»

²² Ní Yèsù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Nyĩ nyùnì nzá wò nyĩ nyónzina fudú dhu. Nyĩ tí àdù yà ma mómuvàna àpbè tó kópà-tsù nómuvè òmvù?» Ní wò ingba-tsánà mà náadù dhu àdu Yèsù tò, àti: «Òmvù mà mádù òmvùnà.» ²³ Ní Yèsù adù àtìnà abádhí nĩ: «Obhó tí, òmvù nyĩ nyòmuvàya ma mómuvàna kópà-tsù. Pbétù ìndrũ nílĩ ka kí ràdi idú fangà dònǎ rò, ndirò idú ígù dònǎ rò dhu ní nzĩ òtèdu. Ɖ ngari ní yà Àbadu náabhòlò ka fíyò ale tó.»

24 Wò dhu ì ìrì rò, atdí kumì ngǔkpà ábhàlì náadù àkò àkò tí kǒkò óyǒ atdí iya bhà ale rǒ. 25 Ní Yèsù adù pbìndà ábhàlì nánzì tina ò, ndàdù àtìnà abádhí nǎ: «Nyǎ nyúni wà yà ìndrǔ dǒ ádròdrǒ ale tí ka kátina ale náarádù ì ale núlì fíyó ino tí, 'àmbe avu dǒ ròyá dhu. Ndirò, nyǎ nyúni wà yà ádròdrǒ ale náarádù obìya à'è ìndrǔ dǒ tí dhu. 26 Pbétù, dhu àkǎ nzá ndònzì ndì ndì dhu bhèyi nzínzìkù ǒ. Atdí nzínzìkù ǒ ale náapé ndòzè ndàdi ádrùngbǎle tí, ní kà rǎdù àkǎ ndì'ì fùkù kasutále tí. 27 Ndirò atdí nzínzìkù ǒ ale náapé ndòzè ndàdi wemberè tí, ní ndì ale rǎdù àkǎ ndì'ì fùkù ino tí. 28 Ndi dhu bhèyi ní ndi, Ìndrǔ t'ídhùnà nírà nzá ndínì ka konzi tí kasu findà. Pbétù kǐrà ndínì ndònzì tí kasu ngǔkpà ale tò, ndàdù pbìndà ípìrǒnga nábhù ábhǒ ale nuwù tí.»

*Yèsù rǎ óyǒ ndùmùndùmú nígǔ dhu
(Mrk 10.46-52; Luk 18.35-43)*

29 Yèsù mà rǔvò pbìndà ábhàlì mànà Yèrikò tó kigò ò rò ònà kàsùmì ǒ, ábhǒ ihé-yà náadù òwu Yèsù-owù ǒ. 30 Ní yà otu-gì dǒ ì òkò ró ì'ì óyǒ ndùmùndùmú níri Yèsù rǔda dhu. Ní abádhí adù 'òpè 'ùkù, 'àmbe àtìnà dǒ: «Ádrùngbǎle, Dàwudi-dhú bvǔ alé, ábà izu dòká!» 31 Ihé-yà náadù òko 'àmbe òrù dǒ abádhí dǒ, 'adù abádhí návi rìnè. Pbétù kǒkòrí ndùmùndùmú náadù ùkù orú túya nyú nà tdítǒ, 'àti: «Ádrùngbǎlé, Dàwudi t'ídhùnǎ, ábà izu dòká!» 32 Ní Yèsù adù ide, ndànzì abádhí, ndàdù dhu ìvu tsùyá, ndàti: «Ádhu nyǎ nyòzè mǒnzì fùkù?» 33 Ní abádhí adù dhu àdu kà tò, 'àti: «Ádrùngbǎlé, ábhǔ nyǎkpóka

ràla inga.» ³⁴ Ní Yěsù adù izu nába abádhí dǒ, ndàdù abádhí-nyìkpó-ngbò nùpbala. Ní ányìrǒ rò tí, kòrí óyǒ ale náadù 'òpè 'àla inga, 'àdù owu Yěsù-owù ǒ.

21

Yěsù rǒtsù Yèrùsàlemà tó kigò ò dhu

(Mrk 11.1-11; Luk 19.28-40; Yùw 12.12-19)

¹ fkyèrǒ Yěsù mà, pbìndà ábhàlǐ mànà nókò Yèrùsàlemà tó kigò ò ì owu tí ùvò rórò, ní abádhí núuto ì Bètèfagè tí kátina pbanga ò. Ndi pbanga ní'ì mìzèyìtunì tí kátina itsu náarí'ì dòná pbìrì-ongò rǒ. Ní Yěsù náavi óyǒ pbìndà ábhàlǐ ròwù angyi, ² ndàdù àtìna abádhí nǐ: «Nyòwu wò angyi rí'ì fùkù pbanga ò. Ní ndi pbanga ò nyǐ nyòtsù rórò, nyǐ nyǐ kayinǒ-yà nótù òsò ka kòsò ró, pbìndà ingba ràdù ì'ì tiná. Ní, nyànga ka, nyàdù iwu abádhí nà kóró tidu ò. ³ Ní atdí ale mà núunona gukyè dhu abádhí dǒ, ní nyǐ nyadùna àtìna: <Ádrùngbǎle rǐ'ì abádhí-atdyú nà.> Ní ányìrǒ rò tí, ka kadùna abádhí nùbhà nyíwù nà.»

⁴ Wòrí dhu náanzì ndì ndínǐ angyi nabi Zàkàriyà núunò dhu náaká tí. Kǎti:

⁵ «Nyàti Sàyunì tó kigò ǒ tsìbhíngba nǐ:

<Ándà! Kànǐ pbùkù kamà rǐrà tinu ò!

Kà rǐrà iyònga nyú ǒ, kayinǒ-yà dǒ ndì ndàdi rórò,

kayinǒ-yà bhà ingba dǒ ndì ndàdi rórò*.>»

⁶ Ní ábhàlǐ náawù, 'àdù yà Yěsù àvinà fíyò dhu nónzì. ⁷ Abádhí níwú kayinǒ-yà nà pbìndà ingba

* 21:5 21.5 Zàk 9.9

mànà, 'àdù ròyá orú m̀dzarè núhu d̀yá, Yěsù r̀dù àdì d̀nà. ⁸ Ábhõ ihé-yà núuhu ròyá mberù otu ǎ. Ngǎkpà ale náadù itsu-d̀kà nókò, 'àdù ùhunà otu ǎ. ⁹ Ní yà angyi rówu Yěsù-ònzǐ ale mà, k̀wù ǎ ríwu ale mànà náambénà ùkù d̀, 'àti: «Hòsanà! Ilèta náká kabhu D̀awudì-dhú bvù ale tò! K̀gàwà náká ndàso Ádr̀ngb̀ale-òvò r̀ r̀rà ale! Hòsanà! Ilèta náká kabhu òr̀-akpà ò arí'ì K̀gàwà tò!»

¹⁰ Ní Yěsù r̀tsù Yèr̀sàlemà tó kigò ò r̀, kóró ale-tsi náava ndì, 'àmbe àtìna d̀: «Wòrí ale tí àdhi?» ¹¹ Ní ihé-yà noowúnà dhu àdu r̀ abádhi tò, 'àti: «Nabì Yěsù ní yà, Nàzàretì-ale, G̀lilayà tó pbìrì ǎ.»

Yěsù r̀ K̀gàwà bhà idzá r̀ r̀ dhu ǹdzǐ ale nòdì dhu

(Mrk 11.15-19; Luk 19.45-48; Ỳw 2.13-22)

¹² Wò dhu-dzidõ, Yěsù náatsù K̀gàwà bhà-dza ò, ndàdù ànyì-dzá r̀ r̀ dhu òdzi ale mà, ànyì-dzá r̀ r̀ dhu ùdzǐ ale mànà dhu nòdì kóró. K̀dù f̀rangà-ònga núwù r̀ ale r̀ f̀rangà núwù d̀nà r̀ mizà mà, àmbò ǹdzǐ r̀ ale nókò d̀yá tombi mànà dhu ǹtdì.

¹³ Wò dhu-dzidõ, k̀dù àtìna ì ale ǹ: «K̀gàwà bhà bh̀kù ò Andítá r̀tina: <Pb̀kà idza ní ka kanziya itsòta-dzà tí, pb̀tù nyí, nyí nyàdù k̀gèrè r̀ngò ogbotále náarí 'ùru ònà ngari tí.»

¹⁴ Wò dhu-dzidõ, ndùmùndùmú mà, otsutále mànà níwú Yěsù-tì'ò K̀gàwà bhà idza ǎ, ka r̀dù ì nigù. ¹⁵ Ní pb̀kùhánì tó ádr̀dr̀ ale mà, Músà bhà Hyátá tó màlímó mànà náakó yà Yěsù r̀nzina wìwì ì àla r̀, ndìr̀ò nzónzo r̀kù

Kàgàwà bhà idzá dhu ì ìrì rò. Í nzónzo ambénà àtìnà dǒ: «Hòsanà! Ilèta náká kabhɛ Dàwudì dhú-bvǔ ale tò.» ¹⁶ Abádhí adù dhu ìvu Yèsù-tsǔ, 'àti: «Nyí tí kǒkò nzónzo rǔnɔna dhu níri ìrì?» Ní Yèsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ìrì ma mírina! Nyí nyàpè tí nzá Kàgàwà bhà bhǔkù ò ka kándí dhu nózù? Ndi Andítá rǎtina: <Nyí nyábhɛ nzónzo mà, ndirò iré-nzo màna dhu ràmbe nyifɛ dǒ.» ¹⁷ Wò dhu-dzidǒ, Yèsù adù ndìvǎ pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Músà bhà Ʋyátá tó màlímó màna tí rò, ndàdù àhɛ kigò ò rò, ndàrà Bètàniyà tí kátina pbanga ò. Ányì ní ndi kǎdù àrà òdhò.

*Yèsù rǐ mùtini tí kátina itsu nófù dhu
(Mrk 11.12-14,20-25)*

¹⁸ Tsútsǎ nínganí kútsingánǎ Yèsù rǐngo Yèrùsalemà tó kigò ò òná kàsúmì ǒ, kǐ'ì àwù nà. ¹⁹ Ní kǎla mùtini tí kátina atdí itsu otu-gì dǒ, ndàdù òndri tina ò. Pbétù kǎdù ndi itsu-bǐ kèlě nótù. Ní kǎdù ndi itsu nófù ndàti: «Ròpè ndì indo, atdí itsu-kpǒ mà náká nzá ndò'ò dùnú tdítǒ.» Ní ányìrǒ rò tí wò itsu náadù òtdyù atdíǒ.

²⁰ Yèsù bhà ábhǎlǐ náala wò dhu, idhɔ ràdù ǔkò atdíǒ. Ní abádhí adù dhu ìvu Yèsù-tsǔ, 'àti: «Wòrí mùtini nóttyù atdíǒ kòmbómbí tí ìngbà-dhu bhěyi?» ²¹ Ní Yèsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ma mí obhó dhu núnɔ fǔkù, nyí nyapé ì'ì a'uta nà ìnzǐ afíkɛ ràdù ùguru, ní nyí nyí nzǐ àdù wò itsu rǒ ma mònzǐ dhu kèlě nónzǐ. Pbétù, nyí nyádù àtìnà yà pbìrì nǐ màtí: <ìngbè nyí uró rò, nyadù àrà ìtsǐ ádràngbǎ rèrù ò!> Ní ndi dhu

rǎdù ndònzì yà nyǎ nyùnò ka dhu bhěyi tí. ²² Nyǎ nyapé ì'ì a'uta nà, ní nyǎ nyádù fùkú itsòta ǒ nyǎ nyònzì kóró dhu-tsí nábà àbà.»

Yěsù bhà ádrùngbǎnga nírà àdhà rò?

(Mrk 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù atsù Kàgàwà bhà idza, ndàdù ndòpè ndùdhe dhu ìndrǔ tò. Ní pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Pbàyàhúdì-bvǔ pbàkùrǔ mànà náandri Yěsù-tì'ò, 'àdù dhu ìvu kà-tsǔ 'àti: «Ádhi nyǎ návi nyongò kóró kòrí dhu nónzi? Ádhi ádrùngbǎnga tó ǒbi nábhu indù nyongò i dhu nónzi nǎ?» ²⁴ Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ma mí atdí dhu kèlě nívǔ tsùkú. Nyǎ nyapé ndi dhu nádù idù, ní ma mádù ma mǎrí i dhu nónzi pbìndà ǒbi nǎ ale núnò fùkù.

²⁵ Ádhi Yùwanì nivi rìrǎ bàtìzò núbhò ìndrǔ tò? Tí Kàgàwà, ndirò ngátsi nǎ tí ìndrǔ?» Pbétù abádhí náadù 'òpè 'ìrè nga nzínziya ǒ, 'àmbe àtìna dǒ: «Àlě kapé dhu àdù Kàgàwà rǎrǎ ndi ka nivi, ní kǎdùna dhu ìvu àlě-tsǔ ndàti: <Olu, ádhu ìnzá nyǎ nyadù Yùwanì núnò dhu ná'ù nǎ?>

²⁶ Ndirò àlě kapé àtìna, ìndrǔ rǎrǎ ndi ka nivi, ní àlě kí ihé-yà-òdò nónzi, kóró ale náarí Yùwanì nózù Kàgàwà bhà nabì tí nídhunǎ.» ²⁷ Nírò ní ndi abádhí adù dhu àdu Yěsù tò, 'àti: «Ìnzá mǎ mǎni.» Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ìma nyú mà átò, ma mí nzǎ i dhu nónzi ma mǎrí nǎ ǒbi núnò fùkù.»

Atdí àba bhà ǒyǒ kpabhínzo tó mbóli

²⁸ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù adù dhu ìvu tdítǒ abádhí-tsǔ, ndàti: «Ádhu nyǎ nyìrè yà ma

máwěna mbólí dǒ? Atdí ale ní'ì óyǒ p̄bìndà kpabhínzo nà. Ní kǔno dhu atdí ingba tó ndàti: <Pbàńgbá, àrà nyonzi kasu v̄inyò tó inga ò indo.> ²⁹ Wò ingba náadù dhu àdu àbanà tò, ndàti: <Inzǐ ma mǎrà àwólò!> Pbétù olù nyú, kǔgèrè p̄bìndà irèta, ndàdù ndìvà, ndàrà v̄inyò tó inga-bvù. ³⁰ Tdítdǒ wò ale núnno àdhàdhì dhu kèlě ngǎtsi p̄bìndà ingba tò. Ní ndi-tsí náadù dhu àdu àbanà tò, ndàti: <Àrà ma mǎrà àbá.> Pbétù kǎdù nzá àrà ndi inga-bvù.» ³¹ Ní Yěsù adù dhu ìvu p̄bàkùhání tó ádròdrǒ ale mà Pbàyàhúdì ǒ p̄bàkùrǔ mànà-tsǔ ndàti: «Ádhi ndi kǒkò óyǒ kpabhínzo nzínzi ǒ, àbanà òzè dhu nanzì?» Ní abádhí adù dhu àdu Yěsù tò, 'àti: «Yà angyi àbanà àvinà rǎrà kasu ònzì ingba.» Nírò ní ndi Yěsù adù àtìnà abádhí nǐ: «Ma mí obhó dhu núnno fùkù, pàratà t'úfótá tó p̄bàndómbé mà, m̀nyònì tó vèbhále mànà nóowuya ùvò angyi rùkú Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ò. ³² Obhó tí, bàtizò nubhónà Yùwanì níira bvùkù, ndàdù obhónánga tó otu nítè fùkù, ní nyǐ nyadù nzá kà rǔnɔna dhu ná'ù. Pbétù pàratà t'úfótá tó p̄bàndómbé mà, m̀nyònì tó vèbhále mànà ní ì kà rǔnɔna dhu na'ù. Ndirò wò ndi dhu mà nyǐ nyàla rò, nyǐ nyadù nzá nyǔgèrè, nyǔbhà fùkú nzérénga, nyǎdù Yùwanì rǔnɔna dhu ná'ù.»

V̄inyò tó inga ǒ rí kasu ònzì òrǒrù kasutále tó mbólí

(Mrk 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù adù àtìnà p̄bàkùhání tó ádròdrǒ ale mà Pbàyàhúdì ǒ p̄bàkùrǔ mànà nǐ:

«Nyìrì ngätsi mbólí. Atdí ale náazò pbìndà v̄nyò tó inga, ndàdù ngbõna nákpòrò korowà n̄. Kädù ndi v̄nyo-kpõ náhà ka kóngo òná ibhu nógyè, ndàdù ini nósì ndi inga ǒ ǒdótále tò. Wò dhu-dzidõ, àbadhi mà náadù 'ìrì ndi inga-kàsũ nónzì róngo ale mànà, ndínì ì owu tí ndi inga ǒ ò'ò dhu-õnga núndò rõ ì ale mànà. Wò dhu-dzidõ, kädù ndivà ndàrà abhi ò. ³⁴ Ní ndi v̄nyò-kpõ nópè ka kí òná kàsùmì ǒ, kãvì ngúfe ale pbìndà kasutále nzínzì ǒ ròwù fìndà ka kútù v̄nyò-kpõ-tsí náko, ndi inga-kàsũ nónzì arí ale-fó. ³⁵ Pbétù, kòrí ale náadù kǒkò ùvì ka kùvì ale núlu ùlù tí. Abádhí náavì atdí, 'adù atdí nóhò, ndirò 'adù ìbhu rí kisë-tsí núbvù odu n̄. ³⁶ Tdítdõ wò inga-àbadhi náavì ibí ngũkpà kasutále, ròsè yà angyi í'ì dóna n̄. Ní kǒkò v̄nyò tó inga-kàsũ nónzì arí ale náadù ì ale nónzì yà angyi í'ì ale ì anzì dhu bhèyi tí. ³⁷ Ní kà riku dóná rò n̄, wò inga-àbadhi náavì idhùnà nyú ràrà kǒkò pbìndà inga-kàsũ nónzì arí ale-ti'ò. Kädù inga ìrè afína ò ndati: <Ìfũ abádhí r̄ idhùdu nyú nífũ.> ³⁸ Pbétù, wò v̄nyò tó inga kàsũ nónzì arí ale níitdègu wò inga-àbadhi t'ídhùnà nálã, ní abádhí atè nzínziya ǒ 'àti: <Kòñì, inga-àbadhi tí ongoya olù ale nyú ní wò. Kòwu kòho ka, ndínì inga adù tí àdi àlè tò.> ³⁹ Ní abádhí náalú inga àbadhi t'ídhùnà, 'ìpfo inga ò rò, 'adù òhònà!»

⁴⁰ Ní Yèsù adù dhu ìvu pbàkùhání tó ádròdrõ ale mà, Pbàyàhúdì ǒ pbàkùrũ mànà-tsũ, ndati: «Nyí nyèni rò, wò inga-àbadhi r̄rà àhù nínganí, kǒnziya wò v̄nyò tó inga-kàsũ nónzì arí ale ingbà dhu bhèyi?» ⁴¹ Ní abádhí adù dhu àdu Yèsù tò,

'àti: «Kōkyeya kōkò nzére ale ìmbà izú na, ndàdù ndi vinyò tó inga-kàsù nábhù ngùkpà ale-fó. I ale ní i, kà tò róngo àdù owu yà kà tò ì utù vinyò-kpò-tsí nábhù rò, ndi vinyò-kpò ì òpè òná kàsùmì ǒ.»

⁴² Tdítdǒ Yēsù adù dhu ìvu abádhí-tsù, ndàti: «Nyǐ nyàpè tí obhó Kàgàwà bhà bhùkù ò ka kándí dhu òzù? Ndi Andítá rätina: <Yà odu-dzà nòsì arí ale náabvù igi odu, ní ndi adù òngò idza-pbidò nódò rí ádrùngbǎ odu tí.

Ádrùngbǎle Kàgàwà ní ndi ndi dhu nanzì, ndirò ndi dhu ní idhò rǐ àlě núkǒ nǐ.>

⁴³ Ndi dhu-okú dǒ rò ní ndi, ma mátina nyǐ nǐ: ka kakòya Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi fukú rò, kadù àbhùnà yà ndi idzi-ǒnga nà àkǎ itse nódhì rádù ale tò. ⁴⁴ [Yà ndi òbvù ka kabvù odu dǒ rǐtsì ale ní ǒnga níkòya ndi ìkò tí, ndirò ndi odu rǐtsì dóná ale ní ǒnga kǐnyiriya ìnyiri tí.]

⁴⁵ Ní, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Pbàfàrisáyó mànà níitdègu kōkò Yēsù àwe mbólí níri, ní abádhí adù dhu nòsù ì rǎrǐ ndi Yēsù rǒte dòyá. ⁴⁶ Ní abádhí adù 'òpè 'òmè Yēsù nálǔ ì'í òná otu. Pbétù, abádhí náadù ihé-yà-òdò nónzì, kóró ale núuni dhu Yēsù rǎrǐ Kàgàwà bhà nabi nídhunǐ.

22

*Àdhìngbǎ ka kùndà nǐ m̀h̀endù tó mbólí
(Luk 14.15-24)*

¹ Wò dhu-dzidǒ, Yēsù náapè ndòvò dhu tdítdǒ ihé-yà tò mbólí ǒ, ndàti: ² «Kànǐ òrù-akpà

ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nófò ndì
 nà dhu: <Atdí ádrùngbǎ kamà náahù ndònzì
 m̀hèndù idhùnà bhà ndrũ-àyi ka kùndà rò. ³ Ní
 kǔví pb̀indà kasutále ròwù ndì m̀hèndù ò iwú
 tí ndì ndúnzì ale návi rìwũ. Pb̀étù, i ale náadù
 nzá 'òzè 'iwũ m̀hèndù ò.> ⁴ Ní kǎdù ngǔkpà
 kasutále núvi tdítǎ ròwù, ndàdù dhu núya f̄yò,
 ndàti: <Nyàti, yà m̀hèndù ò iwú tí ma múnzi
 ale ní: m̀hèndù tó ònyè níye wà, pb̀akà ik̀yì-
 akpá mà, ivu nà ìzǎ mànà ní ka kàzè wà. Kóró
 dhu-tsi àkǎ wà, ní nyìwũ àdhìngbǎ ka kùndà n̄
 m̀hèndù ò.> ⁵ Pb̀étù, wò ka kùnò dhu náatdú
 nzá kǒkò ùnzi ka kùnzi ale-afí mà. Abádhí adù
 òwu ì òzè dhu nyú nónzi. Atdí ale náarà pb̀i
 inga-bvù, ngǎtsi ale adù àrà pb̀indà udzítá tó
 dhu-otù ǒ, ⁶ ngǔkpà ale-tsi náadù wò ádrùngbǎ
 kamà bhà kasutále núlu, ì ràvu ròyá nzére nyú,
 'adù òkyènà. ⁷ Ní wò ádrùngbǎ kamà náakó
 atdídǒ. Kǎdù pb̀indà pb̀anówí nóvi ròwù kǒkò
 pb̀indà kasutále nòkyè ale nókyè, ndirò ràdù i ale
 tó kigò núbì. ⁸ Wò dhu-dzidǒ, kǎdù àtìnà òdòdì
 kasutále n̄: <Àdhìngbǎ ka kùndà n̄ m̀hèndù
 tó ònyè níye wà. Pb̀étù, ndì ònyè n̄nyu tí
 ma múnzi ale náká nzá 'òtsù m̀hèndù-idzà
 ò. ⁹ Ní nyòwu otu-yàgá ònǎ, nyǎdù ànyì nyì
 nyótùna ale núnzi kóró, rìwũ m̀hèndù ò.> ¹⁰ Ní
 kǒkò kasutále náawù ádròdrǒ ngudhà ò, ì rùndu
 kóró ànyì ì otù ale, nzére dhu ònzi arí ale mà,
 idzìnga ònzi arí ale mànà, m̀hèndù-idzà-ònga
 ràlè indrũ n̄. ¹¹ Nírò ní ndì ádrùngbǎ kamà
 náaròtsù m̀hèndù-dzà ò, ndàhu kǒkò ka kùnzi
 ale nándà. Ní kǎla atdí ale ìnzá m̀hèndù tó

mberù nàfǒ ró. ¹² Ní kǐvú dhu wò ale-tsǔ ndàti: <Pbǎlé, nyi nyitsù ìngbǎ dhu bhěyi àzú-dza, ìmbǎ nyi nyí'ì m̀hèndù tó m̀dzarù nà rórò?> Pbétù, wò ale rǎdùna dhu ní'ì mbǎ atdí m̀ati. ¹³ Ní kamà adù àtìna pb̀indà kasutále nǐ: <Nyùtsi wò ale-pfò, kǒtsú m̀anà, nyǎdù k̀tdù, nyòbvù iri ìnò ò. Ányì ní ɔdzi mà, ale-kù t'átrita m̀anà tó ngari.>» ¹⁴ Yèsù adù àtìna t̀dítdǒ ihé-yà nǐ: «Ûnzi ka kúnzi ale rǐ'ì abhɔ, pbétù òvò ka kóvò ale rǐ'ì ngúfe.»

Ìndrù rǐ dhu òngù Yèsù-tsǔ pàratà t'áfótá dǒ dhu

(Mrk 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Wò dhu-dzidǒ, Pbàfàrisáyó náawù m̀hanarà nónzi, 'adù 'irì ìngbǎ dhu bhěyi ì'í dhu ìvù Yèsù-tsǔ, ndínì ì omvú tí kà-afí nǐ dhu dǒ. ¹⁶ Ní abádhí adù ngúfe f̀yó ábhàlǐ mà, Hèrɔdè bhà ale m̀anà nóvì r̀wù àtìna Yèsù nǐ: «M̀alimò, mà m̀uni wà dhu nyi rarí obhó dhu núno. Nyi nyarí obhó dhu núdhě Kàgàwà òzè ìndrù ròkò tí dhu dǒ. Ndirò nyi nyarí nǐ ìndrù rǎdù ìrènà dhu ɔdò nónzi, ìnzì nyi nyarí ìndrù bhà ádr̀ngbǎnga nándà nídhunǐ. ¹⁷ Ní, ádù pé dhu f̀kà yà mà mívùna tsùnù dhu dǒ. Àlě tó Ʋyátá návi tí àvì àlě r̀fǒ ádr̀drǒ kámá dǒ kamà Kàyìsarà bhà pàratà?»

¹⁸ Pbétù Yèsù núuni abádhí r̀r̀ena nzére dhu angyangyi. Ní kǎdù àtìna abádhí nǐ: «Nyí ɔyɔyɔ idaya nà alé, ádhu nyí nyí afídu númvù nǐ? ¹⁹ Nyìtè pé ndi pàratà núfǒ ka kárì nǐ f̀rangà-kpǒ mandà.» Ní abádhí adù atdí f̀rangà-kpǒ

nábhu Yěsù-fó. ²⁰ Ní Yěsù adù dhu ìvu abádhí-tsǔ, ndàti: «Yà ka kòbhòlò nyina-wòyǒ, kadù òvòna nándi iró ale ní àdhi?» ²¹ Ní abádhí adù dhu àdu kà tò, 'àti: «Ádròdrǒ kámá dǒ kamà Kàyìsarà.» Nírò ní ndi Yěsù adù àtìná abádhí nǐ: «Nyùbho Kàyìsarà bhà dhu-tsí Kàyìsarà-fó'ò, nyádù Kàgàwà bhà dhu-tsí nùbho Kàgàwà-fó'ò.»

²² Wò dhu bhěyi Yěsù àdu fíyò dhu ì ìrì rò, idho náadù abádhí nùkò atdíđ. Ní abádhí náadù Yěsù nùbhà, àdù òwu fíyó dhu nǐ.

*Pbàsàdùkáyó rǐ dhu òngù Yěsù-tsǔ
 ùvǔvè ale rǐ 'ùngbě òve-bvù rò dhu dǒ dhu
 (Mrk 12.18-27; Luk 20.27-40)*

²³ Ndi nínganí tí ngúfe Pbàsàdùkáyó níiwú Yěsù-tí'ò. Abádhí ní ì arátina ìnzǐ ùvǔve ale rungbeya ì òve-bvù rò. Ní abádhí níiwú dhu Yěsù-tsǔ, 'àti: ²⁴ «Màlimǒ, Músà náati atdí ale rapé tsìbhále námba, ndàdù òvè ìnzá ì òdhì atdí ngbángba mà rórò, ní dhu rākǎ ndi ale t'ádòná rùndu yà p̀b̀ndà kpatsìbhále óvè tsìbhále-tsù. Ndi dhu bhěyi ní ndi abádhí rǎdù nzónzo nódhì wò àvǎvè adòná-òvò dǒ*. ²⁵ Ní ndi dhu bhěyi tí, fàrábvǔ atdí ale ní'ì kpabhínzo nà àrùbhù. Ní sengba náambà tsìbhále, ndàdù òvè ìnzá ì òdhì atdí ngbángba mà rórò. Kǎdù venà nùbhà lunatìná adòná-fó. ²⁶ Dhu adù ndònzì ndi dhu bhěyi tí kà-dzidǒ kà t'ádòná rǒ, ndirò ìbhu rí kisé kpatsìbhíngba rǒ màtí, ràrà àhu kóró kǒkò àrùbhù kpabhínzo rǐku dhu ò. ²⁷ Kóró kǒkò kpabhínzo núve dhu lutìná, wò ndi tsìbhále

* 22:24 22.24 Opt 38.8; Tòr 25.5-8

náadù òvè átò. ²⁸ Ní ùvǔvè ale rǐ 'ùngbě ɔve-bvù rò nínɡaní, wòrí tsìbhále ní'íya àdhi-ve, kóró kǒkò àrùbhù ale núumbá ka nídhuní?» ²⁹ Ní Yèsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Nyǐ nyùwí itse nyú fùkú irèta ǒ, inzá nyǐ nyùni Kàgàwà bhà Andítá rǔnɔna dhu mà, ndirò Kàgàwà bhà ádrùngbǎnga tó ɔbi mà dhu-okú dò rò. ³⁰ Obhó tí, ùvǔvè ale rǐ 'ùngbě ɔve-bvù rò nínɡaní, kpabhále mà vèbhále màná núumbáya nǐ ì. Pbéttù abádhí nókoya Kàgàwà bhà màlàyíká náaróko òrù-akpà ò dhu bhěyi. ³¹ Ndirò, yà ùvǔvè ale rǐ 'ùngbě ɔve-bvù rò dhu dǒ, nyǐ nyàpè tí nzá Kàgàwà núunɔ kpangba fùkú dhu nózù? Kǎti: ³² ‹Ima ní Àbràhamù bhà Kàgàwà, Ìsakà bhà Kàgàwà, ndirò Yàkòbhò bhà Kàgàwà.› Kàgàwà ní ípiròrò arí'í ale tó Kàgàwà, inzǐ ní ùvǔve ale tó Kàgàwà.»

³³ Wò Yèsù ùnò dhu ì ìrì rò, idho núuko ihé-yà atdíǒ kà rǔdhèna dhu dǒ.

*Ádrùngbǎ Ʋyátá ròsè kóró Ʋyátá dònǎ
(Mrk 12.28-34; Luk 10.25-28)*

³⁴ Pbàfàrisáyó níitdègu Yèsù àdu Pbàsàdùkáyó tò dhu nábhù abádhí rìnè dhu ìri, ní abádhí náadù 'àndu 'òtè. ³⁵ Nírò ní ndi abádhí nzínzì ǒ atdí ale, Músà bhà Ʋyátá tó màlimò, náazè ndòmvù Yèsù-afí. Ní kǐvú dhu Yèsù-tsǔ ndàti: ³⁶ «Màlimò, ádrùngbǎ Ʋyátá ròsè kóró Músà bhà Ʋyátá dònǎ nǐ ìngbǎ Ʋyátá?» ³⁷ Ní Yèsù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Dhu àkǎ nyoze pbùkù Ádrùngbǎle Kàgàwà kóró afínù màná, kóró atdyúnù màná, ndirò kóró pbùkù irèta màná. ³⁸ Wòrí ní ndi wemberè tó ádrùngbǎ

Ʋyátá ròsè kóró Ʋyátá dònǎ. ³⁹ Ndirò, yàrí ní ndì ɔyɔ rí kisé Ʋyátá, yà ndì nòfò angyi rí'ì Ʋyátá nà: Dhu àkǎ nyoze ɔdhìnu yà inyi nyú nyi nyóze nyi nyitírò dhu bhěyi. ⁴⁰ Kóró Músà bhà Ʋyátá mà, Kàgàwà bhà pbànábí náarúdhěna kóró dhu mànà nípbì ì kǒkǒ ɔyǒ Ʋyátá rǒ.»

Krístò náí Dàwudì t'ídhùnà?
(Mrk 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Pbhàfàrisáyó ní'ì ùndǔ ì ùndu ì ró. Ní Yěsù níivú dhu abádhí-tsǔ, ndàti: ⁴² «Ádhu Krístò dǒ nyǐ nyárí ìrèna? Ádhi t'ídhùnà ndi?» Ní abádhí adù dhu àdu kà tò, 'àti: «Krístò ní Dàwudì t'ídhùnà.» ⁴³ Ní Yěsù adù àtìnà abádhí nǐ: «Olu ádhu, Kàgàwà bhà fǐlǎ-Alafí rǐ ndùnda rò, Dàwudì náati ka pbìndà Ádrùngbǎle tí nǐ? Ndi Dàwudì ati:

⁴⁴ <Ádrùngbǎle Kàgàwà rǎtina pbàkà Ádrùngbǎle nǐ:

írà nyadì idú fangà dònǎ rò,

ràrà àhɛ ma mí pbùkù òmvǔ nábhǔ nyòbè dòya dhu ò*.>

⁴⁵ Ní Dàwudì rǐ'ì Ádrùngbǎle tí rí Krístò nánzi, ní Krístò rǎdù ì'ì ìngbǎ dhu bhěyi kà t'ídhùnà tí?»

⁴⁶ Ní Pbhàfàrisáyó nzínzi ǒ atdí ale mà náadù nzá atdí dhu mà nádu Yěsù tò. Ndirò ròpè ndì ányìrǒ rò, atdí ale mà náadù nzá ndòmǔvù ndòngù dhu Yěsù-tsǔ tdítǒ.

---

* **22:44** 22.44 Zàb 110.1

23

Yèsù rǐ ìndrǔ-nyìkpó nítidyǔ Pbàfàrìsáyó mà Músà bhà Ʋyátá tó màlímó mànà rǒ rò dhu (Mrk 12.38-40; Luk 11.39-52; 20.45-47)

¹ Wò dhu-dzidò, Yèsù náavò dhu ihé-yà mà, pbìndà ábhàlǐ mànà tò, ndàti: ² «Músà bhà Ʋyátá tó màlímó mà, Pbàfàrìsáyó mànà ní tó kasu narí 'àwe Músà bhà Ʋyátá-tì ìndrǔ tò. ³ Ní dhu àkǎ nyǐrì abádhí-tsǔ dhu, nyǎdù abádhí àvi fǔkù kóró dhu ònzì. Pbétù, dhu àkǎ nzá nyònzì nyǐ abádhí náarí 'ònzì dhu bhèyi. Obhó tí, abádhí náarí nzǐ àdù yà ì údhèna ìndrǔ tò dhu nónzì. ⁴ Abádhí náarí ì nà'ε ànò nǔtsi, 'àdù ùgbànà ìndrǔ-udò, pbétù ìnzǐ 'àdù 'òzè 'ùpbàlǎ ì ànò-ngbò ɔtsúya-dò nǐ màtí. ⁵ Abádhí náarí kóró fiyó dhu nónzì ndínǐ ìndrǔ náala tí. Ndi dhu-okú dò rò ní ndi abádhí náarí yà nyìya-ndrìnǎ màtí, ndirò tsuyatsùnǎ màtí ì arúsóna ísòwǎ-nzo* nóbholo rǐ'ì íhìhǔ. Ndirò abádhí arádù fiyó mberù-bidò rǒ bhèlèbhélé nónzì rǐ'ì ádzàdzì nyú. ⁶ Mùhendù ǒ, abádhí arí 'òzè 'òkò ndàví rí ngari ǒ. Ndirò unduta-dzà ǒ, abádhí arí 'òzè 'òkò angyinǎ rò rǐ'ì ifuta tó tombi dǒ. ⁷ Pbanga-tsidò ìndrǔ arí 'ùndù òyá ngari ǒ, abádhí arádù 'òzè katsè ì ifuta nyú nà, 'àdù 'òzè kanzi ì <Màlímó> tí.

⁸ Pbétù, nyǐ nyàkǎ nzá nyǎbhu nyǐ kambe nyǔnzì dǒ <Màlímó> tí. Obhó tí, nyǐ nyǐ'ì Màlímò nà atdí tí, ndirò nyǐ ní atdí àba bhà ale. ⁹ Ndirò yà adzi dǒ, dhu àkǎ nzá nyǎnzì atdí ale mà àbakù tí.

* **23:5** 23.5 Í ísòwǎ-nzo ò abádhí ɔlínà dhu ní'ì Ʋyátá ka kúndí dòyá dhu.

Obhó tí, nyí nyí'ì Àbakù nà atdí tí. Ndi Àbakù ní Kàgàwà, yà òrù-akpà ò arí'ì ale. ¹⁰ Ndirò dhu àkà nzá nyăbhù nyí kambe nyũnzì dǒ <Ìndrũ ùnda arí ale> tí. Obhó tí, nyũnda arí ní atdí ale kèlě. Ndi ale ní Krístò. ¹¹ Nzínzìkù ǒ ádrùngbăle tí rí'ì ale náadiya fùkú kasutále tí. ¹² Ndìdzì rí ndìtírò ɔrú ale, ní Kàgàwà ifoya ifò tí. Ndirò ndifò rí ndìtírò ale, ní Kàgàwà idzíya idzì tí.»

Yēsù rǒrù ɔɔɔɔ ale-idà-dɔ nà ka kí'ì dhu dǒ dhu

(Mrk 12.40; Luk 11.39-42,47-52; 20.47)

¹³ Yēsù adù àtìnà tdítǒ: «Nyí nyí'ì àpbè ǒ, Músà bhà Ʋyátá tó màlímó mà, Pbhàfàrisáyó màñă, nyí ní ɔɔɔɔ idàya nà ale dhu-okú dò rò! Nyí nyarí òrù-akpà ǒ Ádrùngbă kamà Kàgàwà bhà idzi ò ka kótsù òná tsătsù nápbì ìndrũ rǒ. Nyí nyarí nzì òtsù ányì nyí-tírò màtí, ndirò nyí nyarí nzì àdù ányì ì nòzè 'òtsù ale mà nábhù ròtsù ányì. ¹⁴ [Nyí nyí'ì àpbè ǒ, Músà bhà Ʋyátá tó màlímó mà, Pbhàfàrisáyó màñă, nyí ní ɔɔɔɔ idàya nà ale dhu-okú dò rò! Nyí nyarí abvo-ayí-fó dhu núdhă kóró, nyădù àmbe nyítsò dǒ ádzădzì, ndínì kati tí nyí idzi ale tí. Ndi dhu-okú dò rò ní ndi ka kotdíya anya dükú ròsè ngùkpà ale dònă!]

¹⁵ Nyí nyí'ì àpbè ǒ, Músà bhà Ʋyátá tó màlímó mà, Pbhàfàrisáyó màñă, nyí ní ɔɔɔɔ idàya nà ale dhu-okú dò rò! Nyí nyarúbhi kóró ngari ǒ yà adzi dǒ, ndirò rèrù dònă màtí, ndínì nyí nyabá tí atdí ale mà, nyăgèrè róngò fùkú ábhàlì tí. Ndi ale nyí nyàbà rò, nyí nyarádù kàbhù róngò ìnzì aráve

dhòdhòdhónganà kàzè ò ogbeya ale tí ọyọ-gùna ròsè dùkè nǎ.

16 Nyí nyí'ì àpè è ǒ, yà ndùmùndùmú tírò nyí nyárí ìndrù núnà rò! Nyí nyarátina, atdí ale rapé dhu òtso Kàgàwà bhà idza-òvò rǒ, ní ndi dhu rǒnzina dhu rǎrǎ'ì mbǎ. Pbéù, ndi ale rapé dhu òtso Kàgàwà bhà idzá dhu ka kóbhòlò nǎ ọrò-òvò rǒ, ní dhu rǎrǎdù àkǎ ndi ale rǒnzì wò ndi ndòtsò dhu okúna dò rò dhu. 17 Nyí ní ìmbǎ dọya nà ale, ndirò ndùmùndùmú! Ádhu ndi ádrùngbǎ dhu nyú ròsè? Tí ọrò, ndirò tí Kàgàwà bhà idza, wò ndi ọrò nùgèrè rǒngò Kàgàwà-nyìkpó ǒ ìlǎ dhu tí? 18 Nyí nyáradù àtìnà átò, atdí ale rapé dhu òtso màzàbahù-òvò rǒ, ní ndi dhu rǒnzina dhu rǎrǎ'ì mbǎ. Pbéù, ndi ale rapé dhu òtso ndi màzàbahù dǒ rí'ì perè tí ka kàbhù Kàgàwà tò dhu-òvò rǒ, ní dhu rǎrǎdù àkǎ ndi ale rǒnzì wò ndi ndòtsò dhu okúna dò rò dhu. 19 Nyí ní ndùmùndùmú! Ádhu ndi ádrùngbǎ dhu nyú ròsè? Tí yà Kàgàwà tò ka kàbhù perè? Ndirò, tí màzàbahù, wò ndi perè nùgèrè rǒngò Kàgàwà-nyìkpó ǒ ìlǎ dhu tí? 20 Atdí ale náapé dhu òtso màzàbahù-òvò rǒ, ní kòtsò wà dhu ndi màzàbahù-òvò rǒ, kóró dóná rí'ì dhu mànà. 21 Atdí ale náapé dhu òtso Kàgàwà bhà idza-òvò rǒ, ní kòtsò wà dhu ndi Kàgàwà bhà idza-òvò rǒ, ndirò ànyì-dzá arádi Kàgàwà-òvò rǒ. 22 Atdí ale náapé dhu òtso òrù-akpà-òvò rǒ, ní kòtsò wà dhu Kàgàwà bhà tombi-òvò rǒ, ndirò kòtsò wà dhu ndi tombi dǒ àdi Kàgàwà-òvò rǒ.

23 Nyí nyí'ì àpè è ǒ, Músà bhà Ọyátá tó màlímó mà, Pbhàfàrisáyó mànǎ, nyí ní ọyọyọ idàya nà ale

dhu-okú dò rò! Nyí nyárí ònyù-dzi nábhù arí rònghù mbèyi irí-bí-tidò mà, pbabí òbhòlo ka karí nǐ irí-bí-tidò mà, ònyù àbhù arí ròvù mbèyi irí-bí-tidò mà nà tó atdínga idrè dǒ núbhǒ perè tí Kàgàwà tò. Pbéù, nyí nyarádù Músà bhà Ʋyátá nzínzì ǒ ádròdrǒ Ʋyátá nyú núbhà ìnzì nyífu. I Ʋyátá ní: Obhó dhu nónzi ka kí dhu mà, izu àbà ka kí ìndrǔ dǒ, kadù dhu ùbà fíndà dhu mà, ndirò dhu ka kòtsò okúna dò rò dhu ònzi ka kí dhu mà nà. Kòkò ní i àkákà nyónzì dhu, ìnzá nyí nyùbhà ngàkpà Ʋyátá nífu nyí nyí dhu rórò. ²⁴ Nyí, ndùmùndúmú tí rò nyí nyárí ìndrǔ núnda rò! Nyí nyárí òmvùna nyí nyí dhu núrǒ ùrǒ tí, akye nyungunyungu mà núudàna ònà nǐ, pbéù nyí nyarádù ngàmìyà nyú nótò ùkù!

²⁵ Nyí nyí'ì àpbè ǒ, Músà bhà Ʋyátá tó màlímó mà, Pbfàrisáyó mà nǎ, nyí ní ɔyɔyɔ idàya nà ale dhu-okú dò rò! Nyí nyárí kópà mà sǎnì mà nà-ngbò nú'ò, pbéù i kópà mà, i sǎnì mà nà ònga ràdù ì'ì ùlè tí i ùlè ogbo ǒ nyí nyùwě dhu mà, ìndrǔ-fó rò nyí nyùdhǎ ɔbi nǐ dhu mà nà nǐ.

²⁶ Inyi, ndùmùndúmú tó Mùfàrisayó, ú'ò pé kópà ò nga angyi rìlǎ, ndirò ní ndi kà-ngbò ràdù ìlǎ átò.

²⁷ Nyí nyí'ì àpbè ǒ, Músà bhà Ʋyátá tó màlímó mà, Pbfàrisáyó mà nǎ, nyí ní ɔyɔyɔ idàya nà ale dhu-okú dò rò! Nyí nyúli nyí ùtrǐ ka kùtri ròwù adzi-dɔ bhèyi. I adzi-dɔ ràdù ùya atdíǒ iri nǎ rò, pbéù òyà rò 'àdù ì'ì ùlè tí i ùlè ùvǔve ale-kpa mà, kóró ùmǔmɔ dhu-tidò mà nà nǐ ró. ²⁸ Nyí nyú mà átò, nyí nyarólo ídzì ale bhèyi nyàndà rí ale-nyìkpó ǒ. Pbéù afíkà ònǎ rò pbání ùlè tí nyí

nyùlè oyoyo ale-idà mà, nzérenga mànà nǐ rórò.»

29 Tdítdǒ, Yēsù adù àtìna abádhí nǐ: «Nyǐ nyǐ'ì àpè ò, Músà bhà Ƴyátá tó màlímó mà, Pbàfàrisáyó mànǎ, nyǐ ní oyoyo idàya nà ale dhu-okú dǒ rò! Nyǐ nyǐ'ì ibhu nógye Kàgàwà bhà pbànábí ka kutdú tí òyà, nyǎdù obhónángatále-adzì-dǒ tǒrò nónzì. 30 Ndirò nyǐ nyarádù àtìna: <Mǎ mi'ina gukye yà abhúka ní'ì òná kàsùmì ò, ní mǎ mirina nǐ mǎ abádhí mànà mǔfù Kàgàwà bhà pbànábí-azù.> 31 Wò dhu bhěyi ní ndi, nyǐ nyǐ'ù wà dhu nyǐ-tírò, nyǐ rǎrǐ yà Kàgàwà bhà pbànábí nakyè ale tó pbàdzukurù. 32 Nírò, nyònzì ì abhúkù náapè kasù, nyòwù ùtsànà!

33 Nyǐ ní osu! Atdídǒ arórù ámvò! Nyǐ nyugùya ìngbǎ dhu bhěyi anya ìtdì ka kí dǔkú kawà nyǐ yà ìnzì aráve dhòdhódhonganà kàzù ò dhu ò rò? 34 Ndi dhu-okú dǒ rò ní ndi, ma mí Kàgàwà bhà pbànábí mà, dhu-ònga t'òvòta núni ale mà, Músà bhà Ƴyátá tó màlímó mànà núvǐ ròwù bvàkù. Nyǐ nyokyeyea atdíthená ale abádhí nzínzì ò, nyǎdù ngǔkpà nútò mùsàlabhà dǒ. Nyǐ nyadùya ngǔkpà nóvǐ asé nǐ fùkú unduta-dzà ò rò, nyǎdù àvu ròyá kóró kigò òna nǎ. 35 Ndi dhu bhěyi ní ndi, ka kitdìya yà ìmbǎ afátá na ndi nufu azu-ànyǎ kóró dǔkú, ròpè ndi Àbèlì, obhónángatále-azù rǒ rò, rǎrà àhù Zàkàriyà, Bèrèkiyà t'ídhùnà-azù ò. Ndi Zàkàriyà nyǐ nyahò màzàbahù mà yà <atdítdǒ ìlǎ ngari> tí kátina kàluga mànà nzínzì ò rò. 36 Ma mí obhó dhu núno fùkù: Kàgàwà nítdìya kóró kòrí ale-azù-ànyǎ kǎkà indo arǐ'ì ale dǒ!»

*Yěsù rě dhu òzu Yèrùsàlemà tó kigò dǎ dhu
(Luk 13.34-35)*

³⁷ Wò dhu-dzidǎ, Yěsù apè ɔte ndàti: «Yèrùsàlemǎ, Yèrùsàlemǎ, Kàgàwà bhà pbànábí nókýe nyi nyarí, nyǎdù Kàgàwà òvi tinu ò ale núbvu odu nǎ rò, ma mómvu mandu ùnú aróko ale-tsù ife-gùna, àdhàdhì à'ù-yà-ba náarí pbìndà inzo nándù pékéléna-tsi dhu bhěyi. Pbétù nyi nyádù nzá ndi dhu nózè! ³⁸ Nírò, kànǎ Kàgàwà rě pé yà ùnú arí'ì pbìndà idza núbha ròngò rùngù tí. ³⁹ Ma mí dhu ùno fùkù: Ròpè ndì kombí nyí nyí nzǎ malǎ tdítǎ, ràrà àhù nyí nyowuya àtìna ima nǎ: «Kàgàwà àkǎ ndàso Ádrùngbǎle-ɔvò rǎ rǎrà ale» dhu ò!»

24

*Yěsù rě Kàgàwà bhà idza ka kugoloya dhu nóvo
dhu*

(Mrk 13.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Yěsù àhù Kàgàwà bhà idza rò ndàmbe àrà dǎ òná kàsùmì ǎ, kàbhà ábhàlǎ náandrì kà-ti'ò, 'àdù Kàgàwà bhà idza ka kòsì tí dhu nítè kà tò. ² Nírò ní ndi Yěsù adù àtìna abádhí nǎ: «Nyí nyàla tí wà kóró kǎkò dhu? Ma mí obhó dhu núnò fùkù: ngǎtsi nínganí atdí odu mà nóodíya nzǎ ngǎtsi odu dǎ yà iró ka kòrù odu nzínzì ǎ, inzà ka kùgolo ndì rórò.»

*Yěsù rǎte tdǎ ndì ndingo òrù-akpà ò rò rò
indrǎ abáya àpbè dǎ dhu*

(Mrk 13.3-13; Luk 21.7-19)

3 Yèsù àdi Mìzèyìtunì tí kátina itsu náarí'ì dóná p̀bìrì dǎ rórò, kàbhà ábhàlǐ náawù òyá kà-ti'ò, 'àdù dhu ìvu kà-tsǔ 'àti: «Éno pé wò dhu nóonziya ndì òná kàsùmì fàkà. Ndirò, ádhu ndì nyi nyíngo òná, ndirò kóró yà adzi ǒ dhu-tsù rǐ ndòdì òná kàsùmì nitèya fàkà?»

4 Ní Yèsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Nyàndà nga mbèyi, ndirò àpé nyàbhù atdí ale mà rùtrá nyí. 5 Ábhǒ ale nówuya ìwu rǒ onòdu rǒ, 'àdù àtìnà: <Ima ní Krístò.> Ndirò abádhí núutràya ábhǒ ale nyú. 6 Nyí nyiriya ìla-òyí mà, 'ònzì rǐ ìla-gìrìtí mànà. Pbéù, àpé nyàbhùya odo risí ùkù. Obhó tí, dhu àkǎ wà kóró kǒkò dhu rònzì ì. Pbéù, wòrì ní'iya nzí yà adzi ǒ dhu-tsù rǐ ndòdì kóró dhu. 7 Atdídhénà ale-tidò nówuya 'ùgyè rǒ ngǔkpà ale-tidò mànà. Ndirò atdí ádrùngbǎ kamà bhà p̀bìrì ǒ ale mà, nówuya 'ùgyè rǒ ngǎtsi ádrùngbǎ kamà bhà p̀bìrì ǒ ale mànà. Àgǎyì mà mùtìtì mànà ní'iya dhèdhèrò ngari òná. 8 Kóró ndì àpbè ní'iya àdhàdhì yà ari òpè ndàkà ndì òná tsibhále náarábàna àpbè bhèyi.

9 Kǒkò dhu rǐ 'ònzì òná kàsùmì ǒ, ìndrù nówuya nyípfo rǒ ndínì ka kavù tí rùkù, kadù nyòkyè. Kóró ale yà ìnzá Kàgàwà núni nóonróya nyí okúdu dò rò. 10 Wò ndì kàsùmì ǒ, ábhǒ ale nyú núubhàya fíyó a'uta. Abádhí nóonróya ì nzínziya ǒ. Ndirò nzínziya ǒ, abádhí nówuya ì nípfo rǒ, 'ùbho ì òmvù-fó. 11 Tìtò tó ábhǒ p̀bànábí núunyàya ì, 'àdù ábhǒ ale nyú nútra. 12 Nzérenga nóonróya yà adzi dǎ, ràdù

ábhǒ ale tó àzè nábhu ràzo. ¹³ Pbé̀tù, kǒkò dhu-dzi òndù rí kóró, ràrà àhù kóró dhu-tsù rǐ ndòdì dhu ò ale ní ndi ògù ògúya.

¹⁴ Ka kũnoya pé òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi tó Ídzi Màkǔrù angyi kóró yà adzi ǒ, ndíńí kóró ale adù tí ìrìnà. Ndirò ní ndi yà adzi ǒ dhu-tsù náadùya ndòdì.»

Yèsù rǒte ǒdòna rǒ'ò ìndrǔ-tse òtdì rí dhu dǒ dhu

(Mrk 13.14-23; Luk 21.20-24)

¹⁵ Wò dhu-dzidǒ, Yèsù adù àtìnà pbìndà ábhàlì nǐ: «Nyǐ nyalaya yà Kàgàwà bhà nabì Dànyelè nũno <ǒdòna rǒ'ò atdíđǒ òndrò ka kóndrò atdíđǒ ale> tí ka kátina ale, Kàgàwà bhà idzá ìlǐlǎ ngari ò idè ró. Yàrí dhu òzù rí ale náká ndàlǔ ka mbèyi dònà ò! ¹⁶ Ní ndi nínganí, Yùdeya tó pbìrì ǒ ì nòtù ale náakáya òtse pbìrì-akpá dò. ¹⁷ Pbi idza dò ka kóbhòlò okota tò ngari ò ndi nòtù ale, náakáya nǐ ndifò, ndìrà pbi idzá dhu námbà ndòkù nà. ¹⁸ Ndirò, inga-bvù ndi nòtù ale náakáya nǐ ndòngò ibha, ndàrà róná ǒrú mùdzarù nídyì. ¹⁹ Ndi nínganí, òya nà rí'ì vèbhále mà, iba nóndo rí nzónzo rǐ'ì foyá vèbhále mà nà ní'íya ádrùngbǎ àpbè ǒ! ²⁰ Nyìtsò nyǐ Kàgàwà rǒ, ìnzǐ nyǐ nyángìlì dhu ní'íya tí yà igye àmǒ ònà ádrùngbǎ gírì nà kàsùmì mà, ndirò sàbatù-idhò mà nà ǒ. ²¹ Ndi nínganí, ìndrǔ náabáya àpbè abho nyú, ròsè kóró yà ì abà yà Kàgàwà náanzìna yà adzi rò rìrà àhù indo àpbè dònà. Ndirò ndi àpbè-tidò ní'íya mbǎ tdítđǒ akekpa màtí. ²² Ìnzǐ Kàgàwà núungòna gukyè wòrí idho-ǒnga, ní atdí ale mà náagùna nǐ.

Pbétù kǔngò ndi idho-ǒnga rǒngò ídǒ yà fǐndà oko tí ndì ndavò ale-okú dǒ rò.

²³ Atdí ale mà náatiya gukyè nyǐ nǐ: <Nyàndà! Kànǐ Krístò rǐ'ì iró!> ndirò ndàti: <Ndǎnǐ kà rǐ'ì ndoró!>, ní àpé nyǎ'uya ka. ²⁴ Tìtò tó Krístò mà, tìtò tó pbànábí mà nà núnyàya ì, 'àmbe ádròdrǒ wìwì mà, inzà apèna 'ònzì angyi ìndrǔ-nzínzì ǒ dhu mà nà dhu ònzì dǒ, ndínì ì utrá tí fǐndà Kàgàwà avò ale mà, àkǎkǎ fǐyò nǐ. ²⁵ Kòñǐ, ma mòvò wà ndi dhu angyangyi fǔkù!

²⁶ Ìndrǔ owuya gukyè àtìna rǒ nyǐ nǐ: <Nyàndà, ndǎnǐ kà rǐ'ì rǔngù ǒ,> ní àpé nyǒwuya òwu rǒ ányì. Ndirò, ìndrǔ owuya gukyè àtìna rǒ: <Kànǐ kà rǐ'ì kàluga ǒ,> ní àpé nyǎ'uya ì ale rǔnǒna dhu.

²⁷ Obhó tí, Ìndrǔ t'ídhùnà rǐrà dhu níliya ndi àdhàdhì ǒvo náarámbìli òrù-akpà rǒ, ndìtò ndi adyifò náarí ndìto inǎ rò, ndùdà adyifò náarótsù inǎ rò dhu bhèyi. ²⁸ Abvo rǐ'ì rǒnga ní ndi pbàsègè núunduya ì òyá.»

Ìndrǔ t'ídhùnà rǐngò dhu

(Mrk 13.24-27; Luk 21.25-28)

²⁹ Yèsù adù àtìna tdítǒ ábhàlǐ nǐ: «Wòrí ádrùngbǎ àpbè dzidǒ tí adyifò núutìya, àbí ràdù inga t'áwùta núbhà. Alali náawáya ì òrù-akpà-nyì rǒ rò, ndirò ádròdrǒ ǒbi nà arí'ì òrù-akpà ò dhu-tsí níviya. ³⁰ Nírò ní ndi ka kalaya Ìndrǔ t'ídhùnà rǐngò dhu ìtè rí dhu òrù-akpà-nyì rǒ. Ní yà adzi ǒ kóró ale-tidò náambèya 'ùhu dǒ atdídǒ. Abádhí náalaya Ìndrǔ t'ídhùnà, òrù-akpà ò rò rǐrà ádrùngbǎ àpbù dǒ, ádrùngbǎnga tó ǒbi nà, ndirò ádrùngbǎnga tó awáwù ǒ ró. ³¹ Ádrùngbǎ

wàndà nóongóya, Ìndrű t'ídhùnà, ràdù p̀b̀ìndà màlàyíkà núvi ìfò yà adzi-p̀b̀ìdò ònǎ, ndíní f̀ìndà ndì ndavò ale-tsù nundu tí, ròpè ndì yà adzi náapè ndì i rò, r̀àrà àh̄u k̀à-tsù náarà ndòdì i.»

*M̀t̀ìnì tí k̀àtìna itsu tó mbólí r̀ávina dhu
(Mrk 13.28-31; Luk 21.29-33)*

³² Wò dhu-dzidò, Yèsù adù àtìnà p̀b̀ìndà ábhàlì n̄: «Nỳrè pé m̀t̀ìnì-kpa dǒ róte mbólí r̀unona dhu: yà k̀à-b̄í nípbànà ndì tsànda ǒ rò, k̀òp̀b̀í náapè ì'ǎ, b̄ina ràdù ndòpè ndàtà, ní nỳnì dhu l̀ábhú tó k̀àsùmì r̀ìrà wà. ³³ Ní ndì dhu bh̄eyi tí, nỳ nyalaya gukyè k̀òkòrí dhu r̄ ònzi dhu, ní nỳ nỳniya dhu Ìndrű t'ídhùnà r̀ingo ònǎ k̀àsùmì r̀ákǎ wà, ndìrò k̀à r̀àr̄'ì tsàtsùnǎ. ³⁴ M̀a mí obhó dhu núno f̀èkù, k̀ákà k̀òmbí r̄'ì ale r̄ nzi ùve k̀óró inzà k̀òkò dhu nónzi ì r̀órò. ³⁵ Òr̀ù-akpà mà, yà adzi mànà núudàya ùdà, p̀b̀étù p̀b̀àkà òte núudàya nzi akekpa màtì.»

*Atdí ale mà núni nzá Yèsù ingoya ònǎ idho dhu
(Mrk 13.32-37; Luk 17.26-30,34-36)*

³⁶ Yèsù adù àtìnà tdítǒ ábhàlì n̄: «Atdí ale mà núni nzá ì dhu nóonziya ì òyá idho mà ndì k̀àsùmì mànà, ìmbǎ r̄'ì òr̀ù-akpà ò ar̄'ì màlàyíkà màtì, ndìrò ìmbǎ r̄'ì K̀àgàwà t'ídhùnà màtì. P̀b̀étù ka núni ní Àba K̀àgàwà k̀èl̄è atdíró.

³⁷ Obhó tí, yà Ǹwà bhà ato ǒ ì nanzì dhu nóonziya ì ndì dhu bh̄eyi tí yà Ìndrű t'ídhùnà r̀ingo nínganí. ³⁸ Obhó tí, angyinǎ rò, tdű idha núutú r̀ambìlì k̀óró yà adzi rò, ìndrű ongónà 'ònyù, 'àdù 'òmvù. Abádhí ongónà 'ùmba, 'àdù f̀iyó nzónzo nábh̄u r̀umbǎ ì, r̀àrà àh̄u Ǹwà r̀òtsù

sàfinà ò ònà idho ò. ³⁹ Ìndrũ níli nzá afiya atdí dhu dǒ màtí, ràrà àhũ idha rǔtũ ràm̀bìlì yà adzi, ràdù ìndrũ-tsè nótđì kóró dhu ò. Ní ndi dhu nónziya ndì ndi dhu bhěyi tí Ìndrũ t'ídhùnà rĩngo nínganí. ⁴⁰ Ndi nínganí, óyǒ rò ì nòtù inga-bvǔ ale nzínzi ǒ rò, ka kowuya atdí ale nódýì rǒ, kadù ngǎtsi ale núbhà. ⁴¹ Ndirò, óyǒ rò ì nòtù dhu ò'ù ìí odu dǒ ró vèbhále nzínzi ǒ rò, ka kowuya atdí tsìbhále nódýì rǒ, kadù ngǎtsi núbhà. ⁴² Nírò, nyàndà nga mběyi, inzà nyí nyùnì fùkú Ádrùngbǎle níraya ònà idho nídhunì. ⁴³ Ndirò, nyàlǔ yà ma múnona dhu mběyi dũkũ ò: idza-àbadhi náapé àdù ogbotále rìrà pbìndà kùbhingá ònà kàsùmì nùni angyangyi, ní kà ràdù àdi ípìrǒ rò, ìnzì ndàdù pbìndà idza-tsù nábhũ ogbo rùkò, ndàdù ònà dhu ùmbà. ⁴⁴ Ní ndi dhu-okú dò rò, nyí nyú mà átò, nyí nyàkǎ nyòkò ípìrǒ rò. Obhó tí, Ìndrũ t'ídhùnà níraya yà inzà nyí nyìrè kà ràdù ìrà ònà dhu tí kàsùmì ǒ.»

Íd̀zì kasutále mà nzére kasutále mànà tó mbólì

(Luk 12.41-46)

⁴⁵ Wò dhu-dzidǒ Yèsù adù àtìnà pbìndà ábhàlì nǐ: «Ádhi pbà kasutále yà ndì nífũ, ndirò nyìkpóna ótdyù, yà pbìndà kasu tó ádrùngbǎle níli kasutále dǒ ádrùngbǎle tí, ròngò ònyù núbho kasutále tò àkǎkǎ kàsùmì ǒ? ⁴⁶ Hirò nónziya ní wò ndi kasutále, yà ndàdũ ndì ndi rò pbìndà kasu tó ádrùngbǎle rǒtùna fìndà ka kavì kasu nónzi arí ró ale. ⁴⁷ Ma mí obhó dhu núnò fùkà, kàbhà kasu tó ádrùngbǎle níliya ka

ádrùngbǎle tí, ròngò kóró pbìndà dhu-tsí nódò!
⁴⁸ Pbétù, ndì kasutále ní'íya gukyè nzére ale tí,
 ndàdù àtìnà afína ò: <Pbàkà kasu tó ádrùngbǎle
 ní nzí ndì nadùya tsàkàtsàkà,> ⁴⁹ ndàdù ndòpè
 ndòvì ì arí kasu ònzi mànà atdíkpá odhína, 'àdù
 òwu dhu ònyù rǒ, 'àdù dhu òmvù atdíkpá òri
 aróri ale mànà, ⁵⁰ ní kàbhà kasu tó ádrùngbǎle
 rǐ ndàdù inzà kìrènà idho ǒ, ndirò inzà kùni
 kàsùmì ǒ nínganí, ⁵¹ kǒdíya ka kasu ǒ rò, ndàdù
 ànyàna nótdì àdhàdhì ɔyɔyɔ idàya nà ale-ànyà
 nítdì ka karí dhu bhěyi. Ányì ní'íya ɔdzi mà, ale-
 kù t'átrita mànà.»

25

Idrè inzà àpè kpabhále núnǐ vèbhínzo tó mbólí

¹ Wò dhu-dzidǒ, Yèsù adù àtìnà pbìndà ábhàlǐ
 nǐ: «Òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà
 idzi níliya ndì yà dhu bhěyi: Idrè inzà àpè
 kpabhále núnǐ vèbhínzo núugu fíyó tarà ndínǐ
 ì owu tí amba-akpà-tsí náko. ² Ní imbò abádhí
 nzínzì ǒ ní'ì pbàdhómá, ndirò imbò nadù ì'ì
 nyìkpóya ótdyù. ³ Pbàdhómá tó imbò tsí núugu
 fíyó tarà, ìnzǐ 'àdù olù dzùnàya nɔnzina tarà ò
 idha nídyì. ⁴ Pbétù, yà nyìkpóya ótdyù tsí, náadù
 fíyó tarà núgù, 'àdù olù dzùnàya nɔnzina tarà
 ò idha nídyì ngàtsi wètù ǒ. ⁵ Ní ìnzǐ amba-akpà-
 tsí rǐrà tsàkàtsàkà rò, kǒkò idrè vèbhínzo-nyìkpó
 náapè 'òrì, idho ràdù 'òdyì.

⁶ Nírò ní ndì ìkù náarà àta iku-alìkpa ǒ:
 <Kànǐ amba-akpà-tsí nírà wà! Ní nyùvò nyòwù
 kàko!> ⁷ Ní kǒkò idrè vèbhínzo níivà ì idho ò rò,
 'àdù 'òpè 'òbhòlò fíyó tarà. ⁸ Ní pbàdhómá tó

vèbhínzo náati yà nyìkpóya ótdyù tsí nǎ: «Kànǎ fàká tarà rǎve, ní nyìbho fùkú tarà ò idha ake fǎkà.» ⁹ Ní yà nyìkpóya ótdyù tsí náadù dhu àdu abádhí tò 'àti: «Inzǎ fóká rí'ì idha rǎkǎ àlě tò atdíkpá nyǎ mànà! Ní nyòwu nyòdzi fùkú kùdzí arí ale-fó.» ¹⁰ Ní kǒkò pbàdhómá tó vèbhínzo náadù òwu tarà ò idha nódzi. Pbétù, ànyì abádhí òwù ró ní ndi, amba-akpà-tsí adù ndìtò. Ní yà imbò vèbhínzo, nyìkpóya ótdyù, yà angyangyi rúbhi kòdò rǒ, náadù òtsù atdíkpá àbadhi mànà amba ka kùndà nǎ mǎhendù ò, kadù tsǎtsù nápbì atdídǒ. ¹¹ Ní olù nyú ní ndi, ngǔkpà imbò vèbhínzo níiwú ùvò. Abádhí níitsi 'òpè 'ùkú, 'àmbe àtìna dǒ: «Ádrùngbǎlé, ádrùngbǎlé, ápfo tsǎtsù fǎkà!» ¹² Pbétù, amba-akpà-tsí náadù dhu àdu abádhí tò ndàti: «Ma mí obhó dhu núnò fùkú: Inzá ma mǎni nyǎ!»

¹³ Ní Yèsù adù àtìna tdítdǒ pbìndà ábhàlǐ nǎ: «Nyòko nyìkpókú nà, inzá nyǎ nyùnì ndi idho mà, ndi kàsúmì mànà nídhunǎ.»

Atdí ale bhà ìbhu kasutále tó mbóli
(Luk 19.11-27)

¹⁴ Tdítdǒ Yèsù adù àtìna pbìndà ábhàlǐ nǎ: «Òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi níli ndi yà dhu bhěyi: Atdí ale náazè ndàrà abhi ò. Ní kǎnzi pbìndà kasutále, ndàdù pbìndà malì núnò foyá. ¹⁵ Atdí ale-fó kǎbhù imbò tàlatà*, ngǎtsi-fó kǎbhù óyǒ tàlatà, ndirò ìbhu rí kisé ale-fó kǎbhù atdí tàlatà. Ngǎtsi ale tò kǎránà kǎbhù rǒ ndi ale bhà ádrùngbǎnga tó ɔbì-bvu rǒ. Wò

* **25:15** 25.15 Atdí tàlatà ní mbèmè imbò àbì tó kasu tó mùkìmbà Pbàgìríkí tó pbìrì ǒ.

dhu-dzidǒ, kǎdù ndìvà ndàrà abhi ò. ¹⁶ Ní ányìrǒ rò tí, yà imbò tàlatà nabà ale náarà mùtùruzì ònzì ndi fùrangà dǒ, ndàdù ngǎtsi imbò tàlatà nóngyè. ¹⁷ Yà óyǒ tàlatà nàbà ale náanzì dhu ndi dhu bhěyi tí, ndàdù ngǎtsi óyǒ tàlatà nóngyè. ¹⁸ Pbétù, yà atdí tàlatà nabà ale náarà ìbhu nógyè, ndàdù pbìndà kasu tó ádrùngbǎle bhà malì nótdù ònà.

¹⁹ Ní ábhǒ idho nyú dzidǒ, wò kasu tó ádrùngbǎle náarà ndàdu abhi ò rò. Ní kǎdù pbìndà kasutále núnzi ndínǎ ngǎtsi ale núuno tí ìngbǎ dhu bhěyi màtí ndì ndónzì kasu foná ka kabhù tàlatà nǎ dhu. ²⁰ Ní yà imbò tàlatà ka kabhù foná ale níira, ndìtè yà ndì ndóngyè ngǎtsi imbò tàlatà, ndàdù àtìnà: <Ádrùngbǎlé, nyi nyibho imbò tàlatà fudú, ní kǎnǎ ma móngyè ngǎtsi imbò tàlatà.> ²¹ Kàbhà kasu tó ádrùngbǎle náadù àtìnà kà nǎ: <Ídzì dhu ní wò! Nyi ní ídzì kasutále, ndirò mběyi arí foná ka kili dhu òdo ale. Nyi nyódò yà funú ma mabhù ákěkpá dhu nyú mběyi. Ní ndi dhu-okú dò rò, ma mí nyilǎ nyongò pbàkà ádrùngbǎ malì nyú nóddò. Ìrà àlě ronzì dhèdhe atdíkpá nyi mànà!> ²² Wò dhu-dzidǒ, yà óyǒ tàlatà nabà ale níira, ndàdù àtìnà: <Ádrùngbǎlé, nyi nyibho óyǒ tàlatà fudú. Ní kǎnǎ ma móngyè ngǎtsi óyǒ ngǎkpà tàlatà.> ²³ Kàbhà kasu tó ádrùngbǎle náadù àtìnà kà nǎ: <Ídzì dhu ní wò! Nyi ní ídzì kasutále, ndirò mběyi arí foná ka kili dhu òdo ale. Nyi nyódò yà funú ma mabhù ákěkpá dhu nyú mběyi. Ní ndi dhu-okú dò rò, ma mí nyilǎ nyongò pbàkà ádrùngbǎ malì nyú

nóddò. Ní írà àlě rɔnzi dhèdhe atdíkpá nyi mànà. >
 24 Kà ríku dòná rò nǐ, yà atdí tàlatà nabà ale níra
 átò, ndàdù àtìna: <Ádrùngbǎlé, ma muni dhu nyi
 rarǐ atdíđǒ arórù ale. Nyi nyarí dhu ògu inzà nyi
 nyazò dhu òná inga ǒ, ndirò nyi nyarí ònyù-tsù
 núndũ inzà nyi nyarè itse òná inga ǒ. 25 Ma mi'ì
 ɔɔɔ nà atdíđǒ, ní ndi dhu-okú dò rò, ma marà
 pbùkù tàlatà nótdù adzi ò. Ní, ákǒ pbùkù malì
 fudú rò.> 26 Kàbhà kasu tó ádrùngbǎle adù dhu
 àdu kà tò ndàti: <Nyi ní nzéɛ, ndirò ngbǒna
 áyí kasutále! Nyi nyuni wà dhu ma rarí dhu
 ògu inzà ma mazò dhu òná inga ǒ, ndirò ma
 rarí ònyù-tsù ùndũ inzà ma marè itse òná inga
 ǒ. 27 Ní dhu akána tí obhó nyarà pbàkà fùrangà
 níli yà fùrangà ɔɔɔ arí ale-fó, ndíní ma mí madũ
 nínganí, ma madùya t'ítsi àkɔnà iwà dòná nìdò
 rórò.> 28 Wò kasu tó ádrùngbǎle náadù àtìna
 tdítđǒ: <Nyàkò wò atdí tàlatà kà-fó rò, nyǎdù
 àbhùnà yà idrè tàlatà nà rí'ì ale tò. 29 Obhó
 tí, dhu nà arí'ì ale tò ka kabhùya dhu, àbadhi
 ràdù ì'ì dhu nà abho nyú ròsè. Pbétù, ìmbǎ arí'ì
 dhu nà ale-fó rò, ka kakòya yà akekpá kǎrì'ì nà
 dhú-ngba mà. 30 Ní nyìdyi wò àkyǎkyè kasutále,
 nyòbvù iri ínò ò. Ányì ní'íya ɔdzi mà ale-kù
 t'átrita mànà.>»

Ìndrũ t'ídhùnà itdìya ìndrũ-ànyǎ tí dhu

31 Wò dhu-dzidǒ, Yēsù adù àtìna pbìndà
 ábhǎlǐ nǐ: «Ìndrũ t'ídhùnà mà ríwu pbìndà
 ádrùngbǎnga tó awáwù ǒ kóró pbìndà màlàyíkà
 mànà nínganí, kǎdìya ádrùngbǎnga tó awáwù
 tó pbìndà tombi đǒ. 32 Ní kóró yà adzi đǒ

ale-tidò núunduya ì kònzǐ, kà ràdù òyánga nùndò àdhàdhì tàrà nùnda arí ale náarí tàrà mà nzínzì ònga nútù ìndrì màrà dhu bhèyi.

³³ Kǔliya tàrà pbìndà fangà dònǎ rò, ndàdù ìndrì nùli pbìndà ígù dònǎ rò. ³⁴ Nírò ní ndi Ádrùngbǎ kamà náadùya àtìrà pbìndà-fangà dònǎ rò rí'ì ale nǐ: <Nyìwǔ, nyǐ yà Àbadu náaso nyǐ rò, nyòkò yà angyangyi kǎbhòlò fùkù yà adzi ndi ndanzì nínganí Ádrùngbǎ kamà bhà idzi-kàmǎ tí. ³⁵ Obhó tí, ma mi'ì àwù nà, ní nyǐ nyibho ònyù mɔnyù. Ma mi'ì idha-atdyú nà, ní nyǐ nyibho idha mɔmvù. Ma mi'ì olo tí, ní nyǐ nyakò ma mbèyi. ³⁶ Ma mi'ì tíròrò, ní nyǐ nyufó ma. Ma mi'ì andi nà, ní nyǐ nyiwú mandà. Ndirò ma mi'ì imbi ò, ní nyǐ nyiwú mandà.>

³⁷ Nírò ní ndi obhónángatále nócóngúya dhu kà-tsǎ, 'àti: <Ádrùngbǎlé, íngbàngá nga ndi mǎ mala nyi àwù nà nyí'ì ró, mǎdù ònyù nábhu nyonyù nǐ? Íngbàngá nga ndi mǎ mala nyi idha-atdyú nà nyi nyí'ì ró, mǎdù idha nábhu nyɔmvù nǐ? ³⁸ Íngbàngá nga ndi nyi nyí'ì olo tí, mǎdù nyakò mbèyi ní? Ndirò, íngbàngá nga ndi mǎ mala nyi tíròrò nyi nyí'ì ró, mǎdù mberù núfo rùnù nǐ? ³⁹ Íngbàngá nga ndi, mǎ mala nyi andi nà nyi nyí'ì ró, mǎdù òwu nyandà ní? Ndirò, íngbàngá nga ndi mǎ mala nyi imbi ò nyi nyí'ì ró, mǎdù òwu nyandà nǐ?> ⁴⁰ Ní Ádrùngbǎ kamà, adùya dhu àdu abádhí tò, ndàti: <Ma mí obhó dhu núno fùkù, dhu apé ì'ì iwà nyǐ nyanzì kòkò dhu yà ìnzǐ ka karózùna dhu tí adódu nzínzì ò atdí ale rǒ màtí dhu tí, ní nyǐ nyanzì wà ka rùdú.>

41 Tdítđǒ, Ádrùngbǎ kamà náadùya àtìna fìndá ígù dònǎ rò rí'ì ale nǐ: <Nyìndrǐ nyǐ itse tidú rò, yà Àba Kàgàwà afù nyǐ rò. Nyòwu yà kǎbhòlò Pfòmvo mà, pbìndà màlàyíká mànà tò ìnzǐ aráve dhòdhódhónganà kàzɛ ò! 42 Obhó tí, ma mì'ì àwù nà, ní nyǐ nyibho nzá dhu mɔnyù. Ma mì'ì idha-atdyú nà, ní nyǐ nyibho nzá idha mɔmvè. 43 Ma mira olo tí bvùkù, ní nyǐ nyakò nzá ma. Ma mì'ì tírǒrò, ní nyǐ nyufó nzá ma. Ma mì'ì andi nà, ndirò ma mì'ì imbi ò ka kósò ma ró, ní nyǐ nyiwú nzá mandà.> 44 Ní kǒkò ígù dònǎ rò ì'ina ale náadùya dhu òngù átò kà-tsǔ, 'àti: <Ádrùngbǎlé, ìngbàngá nga ndi mǎ mala nyi àwù rǐ nyoho ró, idha-atdyú rǐ nyoho ró, olo tí nyi nyìrà fàràbvù ró, tírǒrò nyi nyí'ì ró, andi nà nyi nyí'ì ró, ndirò imbi ò ka kósò nyi ró, ìnzǐ mǎdù atdí dhu mà nónzì indù nǐ?> 45 Ní Ádrùngbǎ kamà náadùya dhu àdu abádhí tò, ndàti: <Ma mí obhó dhu núno fùkù, kǒkò ìnzá nyǐ nyanzì yà ìnzǐ ka karózùna dhu tí adódu nzínzì ǒ atdí ale-rǒ màtí dhu, ní nyǐ nyanzì nzá rùdú.> 46 Ní abádhí nóowuya dhòdhódhóngá tó àpbè ò, pbétù obhónángatále náadùya òwu dhòdhódhóngá tó ípìrǒnga ò.»

26

Pbàyàhúdì tó ádròdrǒ ale rǐ 'ìri Yèsù ì oho tí dhu

(Mrk 14.1-2; Luk 22.1-2; Yùw 11.45-53)

1 Yèsù níitdègu yà ndì ndúbhi ùdhenà rǒ ìndrǔ tò dhu t'údheta nító kóró, ní kǎdù àtìna pbìndà ábhàlǐ nǐ: 2 «Nyǐ nyùnì wà dhu Pásìka tó Mànhendù ràrǐ'ì óyǒ idho dzidǒ. Ní ka kí Ìndrǔ

t'ídhùnà nípfö, kabhu òmvũ-fó, ndíní ka kutó tí mùsàlabhà dǒ.»

³ Wò ndi kàsùmì ǒ ní ndi, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Pbàyàhúdí tó pbàkùrũ mànà, núundu ì Kàyafà bhà ádrùngbǎ idzá-yà-ba ǒ. Kàyafà ní'ì pbàkùhání dǒ kamà. ⁴ Ní, abádhí ní'ì ndíní ì alú tí Yèsù inzà kóró ale núnì rórò, 'àdù àbhùnà kohò. ⁵ Pbétù, abádhí náadù àtìna: «Dhu àkǎ nzà àlě rǎlǔ ka mùhendù ǒ rò, akye ìndrũ níivàna dhu nǎ.»

Yèsù-dòtsirò nùtrí atdí tsibhále rí ndrùu róngu akye nǎ dhu

(Mrk 14.3-9; Yùw 12.1-8)

⁶ Yèsù ní'ì Bètàniyà tí kátina pbangá-ngba ǒ, Sìmonì tí kátina atdí ale bhà idzá. Ndi Sìmonì ní yà kíkí nà ì'ì ale. ⁷ Ní atdí tsibhále náandri kà-ti'ò. Ndi tsibhále ní'ì àlbatrò tí kátina odu nǎ ka kòbhòlò tsùpà nà fóná. Ndi tsùpà ǒ ì'ì dhu ní ndrùu róngu, ndirò orú odzina nà akye. Ní ònyù nónyù Yèsù rí òná kàsùmì ǒ, kǎdhò ndi akye Yèsù-dòtsiró. ⁸ Ní wò dhu ì àla rò, Yèsù bhà ábhàlì náapè 'ònu nzínziya ǒ, 'àmbe àtìna dǒ: «Hòkò! Ádhu kà rí wòrí akye nínzǎ wò dhu bhěyi ní? ⁹ Ka kàmbènà tí obhó ndi akye nábhũ kodzi orú odzi ǒ, kadù ndi fùrangà nùndò nǎkùtále tò?» ¹⁰ Ní Yèsù níitdègu wò abádhí rùnona dhu nósù, ní kǎdù àtìna abádhí nǎ: «Ádhu nyí nyùva wò tsibhále-tsi nǎ? Yà rùdú kònzì dhu ní ídzì dhu nyù ròsé. ¹¹ Obhó tí, nyí nyóngo òko nǎkùtále mànà bìlìnganà, pbétù àlě kí nzì ongo òko nyí mànà bìlìnganà. ¹² Wò akye kòdhò dùdu-tsiró dhu nǎ, kòbhòlò wà ngbǒdu angyangyi otá tò.

13 Ma mí obhó dhu núno fùkù: kóró ngari ǒ, yà Kàgàwà bhà Ídzi Màkürù núno ka kí yà adzi ǒ inană, ka kóngo yà tsìbhále nónzì dhu àwè indrű tò, kowù kìrè rǒ róná.»

*Yudhà rǐ Yēsù ònzi ndàbhɛ òmvű-fó dhu
(Mrk 14.10-11; Luk 22.3-6)*

14 Wò dhu-dzidǒ, idre dòná óyǒ nà Yēsù bhà ábhàlǐ nzínzì ǒ atdí ale, Yudhà Ìskàriyotà tí kátina, náarà pbàkùhání tó ádròdrǒ ale-tí 'ò, 15 ndàdù àtìnà abádhí nǐ: «Ádhu nyǐ nyòzè nyǐbhò idù ndínǐ ma mipfo tí Yēsù mabhɛ fukú?» Ní abádhí náadù Pbàyàhúdì-bvű ìbhɛ kumì fùrangà-kpǒ nózù, 'àbhɛ kà-fó. 16 Ányìrǒ rò tí, Yudhà náadù Yēsù nípfǒ ndì ndí, ndàbhɛ abádhí-fó nǐ ídzi otu nópè ndònè.

*Yēsù rǐ Pásìka tó m̀hendù tó ònyù návì
kòbhòlò dhu
(Mrk 14.12-21; Luk 22.7-14; 6.21-23; Yùw 13.21-30)*

17 Ìmbă ònà afi nà mùgatì ka konyúnà ònà m̀hendù tó wemberè tó idho ǒ, Yēsù bhà ábhàlǐ náawù dhu ìvu Yēsù-tsű 'àti: «Ádhà nga ndi nyi nyòzè Pásìka tó ònyù m̀bhòlò indù nǐ?» 18 Ní Yēsù adù àtìnà pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Nyòwu kigò ò atdí ale bhà, nyàdù àtìnà kà nǐ, M̀limò ràtina iwà pbìndà ove tó kàsùmì-tsù rìndù ndì. Ní ì rǎrǐ Pásìka tó m̀hendù tó ònyù ònyɛ atdíkpá pbìndà ábhàlǐ mànà pbù idzá rò.» 19 Ní Yēsù bhà ábhàlǐ náanzì yà kàvinà fǐyò dhu, 'adù Pásìka tó m̀hendù tó ònyù nòbhòlò.

20 Inga níitdègu àti, ní Yěsù mà náadù òko ònyù-tsùnà p̀b̀indà atdí kumì dòná óyò nà ábhàlì mànà. 21 Ní dhu nónyu ì í òná kàsùmì ǒ, Yěsù náati abádhí nǐ: «Ma mí obhó dhu núno fǔkù, nzínzìkù ǒ atdí ale rǐ mipfǒ, ndàbhù ma òmvǔ-fó.» 22 Ní izu núuka Yěsù bhà ábhàlì atdíidǒ nyú, 'àdù 'òpè 'òngù dhu atdátdírà ǒ kà-tsǔ, 'òwù àtìnà rǒ: «Tí ima ndi Ádr̀ngbǎlé?» 23 Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò ndàti: «Yà atdíkpá mǎ mǔfǒ ɔtsúka nà kyàwì ò ale ní ndi rǐ mipfǒ, ndàbhù ma òmvǔ-fó. 24 Ìndrǔ t'ídhùnà rǒvè yà Kàgàwà bhà Andítá rǔnɔna dòná dhu bhéyi. P̀b̀étù, kípǒ rǐ ndàbhù òmvǔ-fó ale rǐ'ì ádr̀ngbǎ àp̀b̀è ǒ! Dhu akána nzǐ kɔdhì ndi ale mà!» 25 Ní Yudhà, yà Yěsù nípfǒ rǐ ndàbhù òmvǔ-fó ale, náakò ɔte, ndivǔ dhu kà-tsǔ, ndàti: «Tí ima ndi M̀alimǒ?» Ní Yěsù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Nyì ní ndi ka nyì nyùnò.»

Ádr̀ngbǎlé Yěsù nábhǔ rǐ kirè ònyù

(Mrk 14.22-26; Luk 22.14-20; 1Kò 11.23-25)

26 Dhu ònyu ì í òná kàsùmì ǒ, Yěsù idyi m̀gati, ndàlǔ fóná. Ní òtsò ndi ndàbhù Kàgàwà tò dhu-dzidǒ, kǔkò kà-ǒnga, ndàdù ùndònà p̀b̀indà ábhàlì-fó, ndàdù àtìnà abádhí nǐ: «Nyàkò yà dhu, nyàdù ònyùnà. Ngbǒdu ní yà.» 27 Tdítdǒ kǐdyi d̀vayì rǐ'ì òná kópà ndàlǔ fóná. Ní òtsò ndi ndàbhù Kàgàwà tò dhu-dzidǒ, kǎdù kàbhù abádhí tò, ndàdù àtìnà: «Nyǐ'ì kóró, nyòmvù ka. 28 Yàrí ní azùdu, yà ìndrǔ ǹngbò Kàgàwà mànà azu, ndirò ábhǒ ale-okú dò rò ndi ǹfù, ndíní Kàgàwà núubà tí ìndrǔ tó nzérenga abádhí tò.

29 Ma mátina nyí nǎ: Ròpè ndì kòmbí, ma mí nzí yàrí dìvayi nómuvè tdítdǒ, ràrà àhụ dìvayi ɔwútá nómuvè àlě kowuya atdíkpá nyí mànà Àbadu Kàgàwà bhà ádrùngbǎnga tó idzi ǒ dhu ò.» 30 Adyi* ì ùyù dhu-dzidǒ, abádhí adù òwu mizèyitunì tí kátina itsu náarí'ì dòná pbirì dò.

*Yēsù rǐ Péterù rǐ ndòdho dhu nóvo dhu
(Mrk 14.27-31; Luk 22.31-34; Yùw 13.36-38)*

31 Wò dhu-dzidǒ, Yēsù adù àtìna p̀bìndà ábhàlǐ nǎ: «Indo, yàrí iku ǒ, nyí kóró, nyí nyí mubha atdíró. Obhó tí, Kàgàwà bhà bhùkù ò ka kándí dhu kati:

«Ma mohoya tàrà t'úndatátale,
tàrà ràdù 'ìfàlà kóró ngari ònǎ*.»

32 P̀bétù, ma m̀ngbè ma dhu-dzidǒ, ma madùya àrà nyòdò Gálilayà tó p̀birì ò rò.» 33 Ní Péterù apè ɔte, ndàdù àtìna Yēsù nǎ: «Ngǔkpà ale mà rǐ mbǎ nyubha, ní ma mí nzí nyubha akekpá màtí.» 34 Ní Yēsù adù àtìna kà nǎ: «Ma mí obhó dhu náno indù: «Indo, yàrí iku ǒ, inzà à'ù-akpà nàpè òngò rórò, nyí nyí'ina iwà nyí nyàti ìbhugùna inzà nyí r̀nì ma ró.»» 35 Ní Péterù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Ma mí nzí àtina akekpá màtí inzà ma r̀nì nyí, ìmbǎ dhu í'ina atdíkpá àlě kúve nyí mànà dhu màtí.» Ndirò kóró ngǔkpà ábhàlǐ náadù dhu ùnò ndi dhu bhèyi tí.

*Yēsù rǐ ndìtsò Gètèsèmanì rò dhu
(Mrk 14.32-42; Luk 22.39-46)*

36 Tdítdǒ, Yēsù mà p̀bìndà ábhàlǐ mànà náawù ùvò Gètèsèmanì tí kátina atdí ngari ò. Ní kǎdù

* 26:30 26.30 Ka kuyàná ní Zàb 113-118 * 26:31 26.31 Zàk 13.7

àtìna abádhí nǎ: «Nyòko iró ndălù ma mára mǎtsò òna nǎ.» ³⁷ Ní kǎdù Péterù mà, Zèbèdayò bhà óyǒ inzo màna núnzì, 'àdù òwu màna ányì. Ní kǎ'ì izu nà atdíđǒ, afína ràdù ndòpè ndìnza ndì. ³⁸ Nírò ní ndi kǎdù àtìna abádhí nǎ: «Afídu rǎ'ì ábhǒ izu nyú nà, akye ma móvè dhu bhěyi. Ní nyòko iró, ndirò nyòko ípìrǒrò, yà ma mádi dhu bhěyi.» ³⁹ Kǎdù àrà itseta ake, ndàdù ndìbvu obvò, ndàpbǎ nyina adzikpa nyú rǒ. Ní kǎdù ndìtsò, ndàti: «Àbá, ndi dhu rǎdù ndònzì nánǎ, índrǐ wò àpbè tó kópà itse rùdú rò. Pbéù, ndi dhu àkǎ nzá ndònzì ndì ma mòzè ka dhu bhěyi, kǎkǎ ndònzì ndì yà nyi nyú nyi nyòzè ka dhu bhěyi.» ⁴⁰ Ní kǎdù ndàdu kǒkò ìbhu ábhàlǐ-tí'ò, ndàdù abádhí nótù iwà ùdho ró. Ní kǎdù dhu ìvu Péterù-tšǔ, ndàti: «Nyǐ nyàdù tí obhó òko ípìrǒ rò ma màna atdí adyifò-sisì mǎtí? ⁴¹ Nyòko ípìrǒrò, ndirò nyàtsò nyǐ akye nyǐ nyotsúna umvútá ò nǎ. Alafí nózè ndònzì ídzi dhu, pbéù ale-ngbò rǎ ndi ì'ì ivívi i dhu t'ónzita tò.»

⁴² Цыо rí kǐsě nǎ, kǎndrǐ ndì itse tdítđǒ abádhí-tí rò, ndàdù ndìtsò yà dhu bhěyi: «Àbadú, yàrí àpbè tó kópà náapé ì'ì ìnzǐ rúda dùdu nǎ ìnzá ma mòmvù rórò dhu tí, ní itsè afínu òzè dhu ronzì ndì!» ⁴³ Ní, ábhàlǐ-tí'ò ndì ndàdu ndì rò, kǎdù abádhí òtù iwà ùdho ró, atdíđǒ idho rǎ'ì nyìkpóya ǒ nídhunǐ. ⁴⁴ Yèsù níivà ndì, ndìndrǐ ndì itse tdítđǒ abádhí-tí rò. Ní ìbhu rí kǐsě nǎ, kǎdù ndìtsò, ndùnò yà angyi ndì ndàrà ùnònà rǒ ote kèlě. ⁴⁵ Tdítdǒ kǎdù ndì ábhàlǐ i, ndàdù àtìna abádhí nǎ: «Nyǐ pbání òko nyǐ nyòko òdho nyǐ nyódhò ró! Nyǐ pbání nyàsǒ nyǐ? Nyàndà! Kànǎ

Ìndrũ t'ídhùnà nábhũ ka kí nzéřengatále-fó nĩ kàsũmì náká wà. ⁴⁶ Ní nyìvà nyĩ, kòwu! Kànĩ ma àbhũ rí òmvũ-fó ale nìrà wà!»

*Yěsù nálũ ka kí kosò dhu
(Mrk 14.43-50; Luk 22.47-53; Yùw 18.3-12)*

⁴⁷ Yěsù rǒte ònanǎ, Yudhà, atdí kumì dòná óyǒ nà kàbhà ábhàlĩ nzínzì ǒ atdí ale, níto ndì ábhǒ ihé-yà mànà owùna ǒ. I ale-fó ní'ì obhí-akpá mà, mùgǒ mànà. Abádhí nivì ní'ì pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Pbàyàhúdì ǒ pbàkùrũ mànà. ⁴⁸ Ndi Yudhà yà Yěsù nípfǒ rí ndàbhũ rí òmvũ-fó ale, ní'ì iwà ndì ndonzina Yěsù ka kuni tí ròná dhu nùnònà ihé-yà tò. Kǎti abádhí nĩ: «Ma mámbǒna ale ní'ina ndì nyĩ nyí atdyúna òho ale. Ní nyàlũ ka dòtsí.» ⁴⁹ Ní Yudhà náandrì ányìrǒ ró tí Yěsù-tí'ò, ndàdù kàtsè ndàti: «Yǎmbù Mǎlimò!» Kǎdù kàmbò. ⁵⁰ Ní Yěsù adù dhu àdu kà tò ndàti: «Òdhí, ónzi nyi nyìrà ònzìnà dhu!» Nìrò ní ndi ngũkpà ale náadù ìndri, àlũ Yěsù, àdù òsònà. ⁵¹ Ní Yěsù mà ní'ì mànà ale nzínzì ǒ, atdí ale nídhá pbìndà ìla tó obhì-akpà, ndù'à pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà bhà kasutále-bì nĩ. ⁵² Ní Yěsù adù àtìnà kà nĩ: «Ádù pbùkù obhì fìndá ngari ò. Obhó tí, kóró ale yà obhì ùgu arí ìndrũ tò, núuvèya obhì nĩ tí. ⁵³ Nyi nyìrè tí dhu ìnzì ma rǎmbènà mùdzùnà nónzi Àbadu Kàgàwà-fó, ràdù atdí kumì dòná óyǒ nà dònǎ róse ìla t'úgyeta tó pbìndà màlàyíká tó pìkò níbhò idù ányìrǒ rò tí? ⁵⁴ Pbétù, ndì dhu bhèyi kì'ì rò, yà àndĩ ka kandí Kàgàwà bhà Andítá ò dhu náakána ìngbǎ dhu bhèyi? Obhó

tí, ndi Andítá rătina kà rākă ndònzì ndì ndi dhu bhěyi.»

⁵⁵ Ndi kàsùmì ǒ, Yěsù adù àtìnà ihé-yà nǐ: «Ádhu nyǐ nyíwu ma nálẹ fukú obhí-akpá mà, m̀gò mànà nà, ogbotále nálẹ ríwu ale bhěyi nǐ? Bilínganà ma múbhì àdi rò mambe dhu ùdhe dǒ Kàgàwà bhà idza ǒ rò, ìnzǐ nyǎdù ma àlẹ. ⁵⁶ Pbétù, kóró kǒkò dhu nónzì ì ndínǐ Kàgàwà bhà pbànábí náandí dhu náaká tí.» Nírò ní ndi kóró ábhàlǐ núubhà àbadhi, 'àdù òtse.

Yěsù rǐì Pbàyàhúdì-bvǔ ádròdrǒ anya nítđì arí ale-ònzǐ dhu

(Mrk 14.53-65; Luk 22.54-55,63-71; Yùw 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Yà Yěsù nòsò ale náawù kà nà pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà, Kàyafà tí kătina bhà, yà Músà bhà Úyátá tó màlímó mà, pbàkùrǔ mànà núndu ì i. ⁵⁸ Péterù adù àdi itseta ndàmbe àrà dǒ Yěsù-owù ǒ, ndàrà àhẹ pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà bhà idza-li'ò. Ní kǎtsù idza-ngbò ka kákpòrò nǐ kàlì ò, 'àdù òko obvò atdíkpá sàndǐrì mànà, ndínǐ ndì ndala tí wò dhu rǎrà ìku tí dhu.

⁵⁹ Ní pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Pbàyàhúdì-bvǔ ádròdrǒ anya nítđì arí ngǔkpà ale mànà kóró, náambénà tìtò dǒ màtí ka kí Yěsù nóbhẹ dòná dhu nónè dǒ, ndínǐ kadù tí kòhò. ⁶⁰ Pbétù, ìmbà tìtò tó ábhǒ ngàmbì mà níwú, 'ùnò tìtò kà-dǒ, ní abádhí náabà nzá atdí dhu mà. Nírò ní ndi óyó ale núuto ì, ⁶¹ 'àdù àtìnà: «Wòrí ale átì: ndì rǎràdù Kàgàwà bhà idza núgolo, ndàdù òsìnà tđítđǒ ìbhẹ idhò ǒ.»

⁶² Ní pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà níivà ndì, ndidè, ndàti Yèsù nǐ: «Nyi tí obhó dhu àdǔ? Ádhu kǒkò ale rǔnǒna dǔnú?» ⁶³ Pbétù, Yèsù adù ìnè ìnè tí. Ní wò kamà adù àtìna kà nǐ: «Yà ìnzì aróvè Kàgàwà-ǒvò ró, ma mòzè nyòtsò dhu nyú. Nyi tí Krístò, Kàgàwà t'ídhùnà nyú?» ⁶⁴ Ní Yèsù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Ìnyi ní ndì ka nyi nyànò. Pbétù, ma mí obhó dhu núno fǔkù: Ròpè ndì kòmbí, nyí nyí Ìndrǔ t'ídhùnà nálǎ ádrùngbǎnga tó ǒbi nà arí'ì Kàgàwà bhà fangà dònǎ rò àdi ró. Ndirò, nyí nyalaya ka átò ádrùngbǎ àpbù dǒ rírà òrù-akpà ò rò ró.» ⁶⁵ Ní pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà núufa róná mberù-ǒnga, ndàdù àtìna ihé-yà nǐ: «Kùnò dhu nzére nyú Kàgàwà nǐ! Ìmbǎ àlě kí'ì ngàmbi-atdyú nà tdítǒ. Nyí nyìrì wà kùnò Kàgàwà nǐ dhu. ⁶⁶ Ní ádhu nyí nyìrè kà dǒ?» Ní ihé-yà adù dhu àdu kà tò 'àti: «Kàkǎ wà ndòvè.»

⁶⁷ Wò dhu-dzidǒ, abádhí núuso iso Yèsù-nyìkpó ò, 'àdù kùdù ùngùrǔ ì ùngùrǔ ǒtsúya nǐ. Ngǔkpà ale nóowúnà kùpbì ró, ⁶⁸ 'àdù àtìna kà nǐ: «Ìnyi Krístǒ, áti pé nyi nòpbì ale fǎkà!»

Péterù rǎtina ìnzá ndì rǔni Yèsù dhu
(Mrk 14.66-72; Luk 22.56-62; Yùw 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Péterù ní'ì irí ndì ndàdi idza-lí ró. Ní kasu tó atdí tsibhále níndri kà-tì'ò, ndàdù àtìna kà nǐ: «Ìnyi mà átò, nyí nyí'ì atdíkpá Yèsù, Gálilayà tó pbìrì ǒ ale mànà.» ⁷⁰ Pbétù, Péterù adù wò dhu nágò kóró ale-ònzì rò, ndàti: «Ìnzá ma mǎni wò nyi nyúnǒna dhu.»

⁷¹ Wò dhu-dzidõ, Péterù adù ndìvà, ndàrà idzangbò ka kákpòrò nǐ kàlì-lí'ò. Ní kasu tó ngãtsi tsibhále náala ka, ndàdù àtìnà ànyìrò ì'ì ale nǐ: «Yàrí ale mà ní'ìnà atdíkpá Yèsù, Nàzàretì ale mànà!» ⁷² Ní Péterù adù wò tsibhále ùnò dhu nágò tdítdõ, ndàdù dhu nyú òtsò, ndàtì: «Inzá ma m̀nì wò ale.» ⁷³ Ní inzá kàsùmì nùdà abhò màtì rórò, ànyìrò ì'ì ale náandri Péterù-tí'ò, 'àdù àtìnà kà nǐ: «Obhó nyú, nyi ní abádhí nzínzì ò atdí ale. Obhó tí, mà m̀nì nyi yà nyi nyóte tí dhu rò.» ⁷⁴ Ní Péterù ádù ote nópè, ndàtì abádhí nǐ: «Kàgàwà náká ndòtdì ànyádu! Ma mòtsò wà dhu matì, inzá ma r̀nì wò ale!» Ní ànyìrò rò tí à'ù-akpà náadù òngò. ⁷⁵ Nírò ní ndì Péterù adù yà Yèsù núnònà fìndà dhu nírè. Kǎtì: «Inzá à'ù-akpà nápè òngò rórò, nyi nyi'ina iwà nyi nyàtì ìbhù-gùna, inzá nyi r̀nì ma ró.» Ní Péterù adù àhù iri, ndàdù ndòpè ndòdzì ádrùngbǎ izu nyú nà.

27

Yèsù nà ka kówu ùvò Pilatò-ònzǐ dhu
(Mrk 15.1; Luk 23.1-2; Yùw 18.28-32)

¹ Kútsingánà nyú, pbàkùhání tó ádròdrò ale mà, Pbàyàhúdì ò pbàkùrù mànà kórò, níri ì atdíkpá, ndínì ì abhù tí Yèsù kohò. ² Ní abádhí náabhù ka kùtsì, 'àdù òwu àbhùnà Pilatò-fó. Ndi Pilatò nǐ'ì Pbàrómá tó pbìrì ò lèwalì.

Yudhà rǐ ndùtsi dhu
(Kas 1.18-19)

³ Yudhà, yà Yèsù nípfò ndàbhù òmvù-fó ale, nítdègu kà-dõ ka kòtdì anya ndínì ka kohò tí

dhu níri, ní kǎpè ndìrè nga yà ndì ndònzì dhu dǒ, izu ràdù ndùka atdíđ. Ní kǐdyi yà ndì ndàkò ìbhù kumì fùrangà-kpǒ, ndàrà àdunà pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Pbàyàhúdí ǒ pbàkùrǔ mànà f'ò. ⁴ Kǎdù àtìnà abádhí nǐ: «Ma máfǎ dhu nzéere nyú, ìmbǎ afátá nà ale ma mípfo ove tò nídhunǐ.» Pbétù, abádhí adù dhu àdu kà tò 'àti: «Inzá wò dhu àndà mà. Ǫtǔnǔ ní ndì!» ⁵ Ní Yudhà adù wò fùrangà níwò Kàgàwà bhà idzá, ndàdù àhù, ndàrà ndùtsì.

⁶ Pbàkùhání tó ádròdrǒ ale núuwá wò fùrangà-kpǒ, 'adù àtìnà: «Àlě tó Ƴyátá návi nzá àlě rùlì yàrí fùrangà perè tí ka kùbho Kàgàwà bhà idzá fùrangà núlì ka karí ònà sàndukù ò. Obhó tí, ndì fùrangà ní ìndrǔ-azù ka kòdzì ròná fùrangà.» ⁷ Abádhí níitdègu 'ìri ndì fùrangà dǒ, ní abádhí adù òwu ìtǎ òru arí ale bhà inga nódzì kà-rǒ, ndínǐ ka kongó tí ìnzǐ ní Pbàyàhúdí nútdu ònà. ⁸ Ndi dhu-okú dò rò ní ndì, ndì inga nánzi ka kárí indo màtí «azu tó inga» tí. ⁹ Ndi dhu bhěyi ní ndì, yà Kàgàwà bhà nabì Yèrèmiyà núunò dhu náaká. Kǎti: «Abádhí níidyì ìbhù kumì fùrangà-kpǒ yà Pbàìsràyélí níri ì dòná ka ka kodzi tí ròná. ¹⁰ Abádhí adù ndì fùrangà nídyì, 'àbhù ìtǎ nórù arí ale bhà inga rǒ, yà Ádrùngbǎle Kàgàwà núuyá idù dhu bhěyi*.»

Pilatò rǐ dhu nóngù Yēsù-tsǔ dhu

(Mrk 15.2-5; Luk 23.3-5; Yùw 18.33-38)

¹¹ Wò dhu-dzidǒ, Yēsù níidè lèwalì-ònzǐ. Ní lèwalì níivú dhu kà-tsǔ ndàti: «Nyi tí Pbàyàhúdì

* **27:10** 27.10 Yèr 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15; Zàk 11.12-13

tó Ádrùngbă kamà?» Ní Yěsù adù dhu àdu kà tò ndàti: «Inyi ní ndi ka nyi nyùnò.» ¹² Tdítdǒ pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, pbàkùrǔ mànà náadù kòbhù, pbétù kǎdù nzá atdí dhu mà nádu. ¹³ Nírò ní ndi Pìlatò adù àtìnà kà nǐ: «Nyi nyìrì tí nzá wò kóró ka kùnò dùnú dhu?» ¹⁴ Pbétù, Yěsù adù nzá atdí dhu mà nádu kà tò, idhò ràdù lìwalì núkò atdíđǒ.

*Yěsù-ànyă nótđi ka kí ndínǎ ka koho tí dhu
(Mrk 15.6-15; Luk 23.13-25; Yùw 18.39-19.16)*

¹⁵ Bìlǐ, yà Pásìka tó mùhendù-idhò náarírà dhu bhěyi, lìwalì bhà màndu nǐ'ì ndìkòlò atdí ale, yà ihé-yà nózè kikòlò imbi ò rí'ì ale nzínzi ǒ rò. ¹⁶ Ní ndi nínaganí, yà atdíđǒ ɔvòna ótò ndi Bàrabà tí kátina atdí ale, ní'ì imbi ò ka kósò ró. ¹⁷ Ní ihé-yà níitdègu 'àndǔ, ní Pìlatò ivú dhu abádhí-tsǔ, ndàti: «Ádhi nyǐ nyòzè mìkòlò fǔkù? Tí Yěsù Bàrabà? Ndirò tí Yěsù, yà Krístò tí kátina ale?» ¹⁸ Pìlatò núuni dhu mběyi nyú abádhí rìwǔ kà nà fona ò kǎdhà nónzi ì í dhu-okú dò rò.

¹⁹ Ní Pìlatò àdi anya t'ítđita tó tombi dǒ rórò, kà-ve níivi tǔna kà tò, ndàti: «Nzǐtsǔ nyi wò ìmbă rí'ì afátá nà ale bhà dhu ò. Obhó tí, indo kúbhingá, ma màbà àpbè abhò nyú ɔnyu-bvù kókú dò rò.» ²⁰ Pbétù, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, pbàkùrǔ mànà níitsu dhu ihé-yà-dò ò, ndínǎ Bàrabà nonzi tí kikòlò, kadù Yěsù nóhò. ²¹ Ní lìwalì náakò ɔte tđítđǒ, ndivǔ dhu abádhí-tsǔ ndàti: «Ádhi ndi kǎkà ɔyǒ ale nzínzi ǒ nyǐ nyòzè mìkòlò fǔkù?» Ní abádhí adù dhu àdu kà tò 'àti: «Bàrabà!» ²² Ní lìwalì adù dhu ivu tđítđǒ abádhí-tsǔ, ndàti: «Olu, ádhu ndi Yěsù Krístò

tí ka kátina ale nǐ ma mónzina?» Ní kóró ale náadù dhu àdu kà tò, 'àti: «Étǎ ka mùsàlabhà dǎ!»²³ Ní Pilatò níyú dhu tdítǎ ndàti: «Ádhu nyú ndi káfá?» Nírò ní ndi abádhí adù idù àri nyú tí, 'àti: «Étǎ ka mùsàlabhà dǎ dhé!»²⁴ Dhu ònzì lèmana dhu mà, ìndrù-tsi àva ndì tí dhu màna dhu ndì ndàla rò, Pilatò nídyi idha, ndù'ò ɔtsúna nǐ ihé-yà-ònzì rò, ndàdù àtina abádhí ní: «Wò ale-azù àbhù ka kí rùfù ndi dhu ò ma mí mbá ì'ì! Ɔtèkù ní ndi.»²⁵ Ní kóró ihé-yà adù dhu àdu kà tò 'àti: «Kǎzù àkǎ ndàdi dòka-tsiró fàká nzónzo màna.»²⁶ Nírò ní ndi Pilatò adù Bàrabà níkòlò abádhí tò. Kádù Yèsù àbhù kùvì asé nǐ, ndàdù àbhùnà kowù ùtonà mùsàlabhà dǎ.

Pbànowí rǐ Yèsù ìwǎ dhu
(Mrk 15.16-20; Yùw 19.2-3)

²⁷ Pilatò bhà pbànowí náawù Yèsù nà lìwali bhà ádrùngbǎ idzá-yà-ba ò, kóró pbànowí tó pìkò ràdù 'àndu róná.²⁸ Ní abádhí núuwa kà-rǎ mùdzarù, 'adù òlòlù kanzù† náfo kà-rǎ.²⁹ Tdítǎ abádhí akpɔɔ okpèna nà itsukpó-nzo tó mùkàkù, 'adù àfónà kà-dɔ rǎ. Abádhí adù izò‡ nábhù kà ràlǎ fangà tó ɔtsúna nǐ. Wò dhu-dzidǎ, abádhí nóowúnà 'ùkò rǎ ɔtdyàya dǎ kònzì, 'adù òwu kìwa rǎ, 'òpbì sàluti fíndà, 'adù àtina kànì: «Yǎmbù Pbàyàhúdì tó Ádrùngbǎ kamà!»³⁰ Abádhí nóowúnà isɔ núso rǎ kà-dɔ, 'adù òwu izò nídhà rǎ kà-fó rò, 'ùtì kà-dòtsirò nǐ.³¹ Wò dhu bhèyi ì àvu kà-rǎ dhu-dzidǎ, abádhí níwa òlòlù kanzù kà-rǎ rò, 'adù kà-rǎ mùdzarù

† 27:28 27.28 Òlòlù kanzù ní'ì Pbàrómá tó pbànowí núufónà mberù. ‡ 27:29 27.29 Ndi izò núuwù dhu ní'ì ádrùngbǎ kamà-fó mùgò.

nyú núfò kà-rǒ tǒdítǒ. Wò dhu-dzidǒ, abádhí adù òwu kà nà, 'òwu ùtonà mùsàlabhà dǒ.

*Yēsù nútǒ ka kí mùsàlabhà dǒ dhu
(Mrk 15.21-32; Luk 23.26-43; Yùw 19.17-27)*

³² Yērùsàlemà tó kigò ǒ rò ì úvò rórò, abádhí náatù ì Kùrenì tó kigò ǒ atdí ale nà. Ndi ale-ovò ní'ì Simonì. Ní pbànowí adù kùtu rànò Yēsù bhà mùsàlabhà. ³³ Ní abádhí awù ùvò atdí ngari Gòlògotà tí kátina ò. Gòlògotà-tì ní ale dò-kpa tó ngari. ³⁴ Anyì abádhí náabhù tdyokpó nà ka kàngbǒ òvayì ndíní Yēsù omvú tí. Ní ka ndì ndìnè rò, Yēsù adù nzá kòzè ndòmvù. ³⁵ Wò dhu-dzidǒ, abádhí nútó ka mùsàlabhà dǒ, 'adù kà-rǒ mùdzarù nùndò foyá ngàlà ǒ ì òvì rórò. ³⁶ Wò dhu-dzidǒ, abádhí adù òko obvò, 'àmbe kà-ngbò nódò dǒ. ³⁷ Kà-dònǎ, abádhí apbá àndí ka kàndí dhu dòná bháwǔ-ngba. I andítá ní'ì kà-ànyǎ ka kòtdì ndíní ka koho tí okúna dò rò afátá nitè rí. Ndi andítá ní'ì: «Yàrí ní Yēsù, Pbàyàhúdì tó Ádrùngbǎ kamà.» ³⁸ Ndirò ka kutó óyǒ ogbotále mùsàlabhà dǒ kà mànà, atdí ale kà tó fangà dònǎ rò, ndirò ngàtsi ale kàbhà ígù dònǎ rò.

³⁹ Anyìrǒ rúda ale nóowúnà dhu núnò rǒ kà nǐ, 'adù òwu dòya nóbhì rǒ. ⁴⁰ Abádhí owúnà àtìnà rǒ ka nǐ: «Inyi, yà Kàgàwà bhà idza nyi nyátsù nyugolo, nyadù òsìnà ìbhu idho ǒ rò, ígǔ pé nyi nyi-tírò! Nyi nyapé ì'ì Kàgàwà t'ídhùnà nyú tí, ní ífo pé mùsàlabhà dǒ rò.»

⁴¹ Pbàkùhání tó ádròdró ale mà, Músà bhà Hyátá tó màlímó mà, Pbàyàhúdì ǒ pbàkùrǔ mànà nùgbó ka ndì dhu bhèyi tí, 'àti: ⁴² «Kígbǔ ngǔkpà ale, pbétù kà rǐ nzǐ àdù ndìgù ndítírò!

Ka ná tí Pbàìsràyélí tó Ádrùngbă kamà? Kifo pé kombí mùsàlabhà dǒ rò, ndirò ní ndi mà madùna kà'ù. ⁴³ Kă'u Kàgàwà, ndirò kăti: «Ima ní Kàgàwà t'ídhùnà.» Ní kàndà pé Kàgàwà rǐ kīgǔ kombí dhu.» ⁴⁴ Ndirò kǒkò kà-tí ka kùtǒnà mùsàlabhà dǒ ogbotále núuno dhu kà nǐ ndi dhu bhěyi tí.

Yěsù rǒvè dhu

(Mrk 15.33-41; Luk 23.44-49; Yùw 19.28-30)

⁴⁵ Ròpè ndi azà adyifò-sisì adyíbhengá nga tó ǒ rò, ràrà àhù àrùgyètdí adyifò-sisì adyídǒ nga tó ò, ìnǒ-yà níubvú ndi kóró ndi pbìrì ǒ. ⁴⁶ Ní mbèmbè ndi àrùgyètdí adyifò-sisì ǒ, Yěsù náakù ɔrú tǔna nyú nà, ndàti: «Èloyì, Èloyì, lamà sàbàkàtanì?» Kà-tì ní: «Pbàkà Kàgàwà, pbàkà Kàgàwă, ádhu nyi nyùbhà ma ní*?» ⁴⁷ Ngúfe ale kǒkò ànyì rǒ ì'ì ale nzínzì ǒ nùri wò dhu, 'àdù àtìnà: «Kà rǐ Èliya nánzi.» ⁴⁸ Ní abádhí nzínzì ǒ atdí ale náakù, ndìdìyì sifǒngò, ndàfǒ ògyǒgyè dǐvayì ò. Wò dhu-dzidǒ, kǎdù kǐwà ndòtù ízò-tsù dǒ, ndàdù àvanà Yěsù-tsù ndíní kǎndú tí ònà rí'ì dǐvayì. ⁴⁹ Pbétù, ngǔkpà ale àdù àtìnà: «Kàndà pé Èliya rǐrà kīgù dhu.» ⁵⁰ Yěsù adù òkù tdítǒ àrǐ nyú tí, afína ràdù ìtdě. ⁵¹ Ànyìrǒ rò tí, Kàgàwà bhà idzá ka kúsò mberù náadù ndífa, ònángà rùtù ndi ɔɔ, ròpè ndi ɔrù rò, ràrà àhù obvò. Mùtiti náabhù adzi rivi, bhalabhala tó odu ràdù 'ùfa. ⁵² Ndirò, ìndrú ka kùtdú ɔyà ibhu-li'ò náadù 'ùngbe. Ní yà Kàgàwà bhà ale tí ì arí'ì rórò uvè ale náadù 'ùngbe. ⁵³ Abádhí núuvò ibhu ò rò. Ní Yěsù ìngbè

* 27:46 27.46 Zàb 22.2

ndì dhu-dzidǒ, abádhí àdù òtsù Yèrùsàlemà ìlǐǎ kigò ò ábhǒ ale nyú ràdù ì àla ányì. ⁵⁴ Pbarómá tó pbìrì ǒ atdí miyà pbànowí dǒ ádrùngbǎle mà, yà Yèsù-ngbò nódò ró ùbhinà pbànowí mànà, náala mùtìtì nábhù adzi ràmbe ìvi dǒ dhu, kóró ndì nònzì dhu mànà. Ní ɔɔɔ núsí atdíǒ abádhí ò, abádhí ràdù àtìnà: «Obhó nyú, yàrí ale ní'ì Kàgàwà t'ídhùnà.»

⁵⁵ Ábhǒ vèbhále ní'ì ányì rò 'àmbe 'ònzì rí dhu àndà dǒ itse rò. Í vèbhále ní'ì Gálilayà tó pbìrì ò rò íwù Yèsù-owù ǒ, 'òwù kà-kàsù nónzì rǒ vèbhále. ⁵⁶ Abádhí nzinzi ǒ í'ì ní: Mágàdalà tó kigò ǒ Màriyà mà, Màriyà, Yàkòbhò mà Yòzefù mànà tsánà, ndirò Zèbèdayò bhà inzo tsánà mànà.

Yèsù nótdù ka kí dhu

(Mrk 15.42-47; Luk 23.50-56; Yùw 19.38-42)

⁵⁷ Pbítsòngǎnǎ, atdí ònzònzì ale níira àhù Pilatò bhà. Ndi ale ní'ì Àrimàtayò tí kátina kigò ǒ ale, ndirò kǒvò ní'ì Yòzefù. Ka ní'ì Yèsù bhà ábhàlǐ átò. ⁵⁸ Ní kǎrà Pilatò-tí'ò, ndàdù Yèsù-abvò nónzì. Ní Pilatò àdù ndi abvo návi kabhù kà-fó. ⁵⁹ Ní Yòzefù adù ndi abvo nídyì, ndàkpòrò ngbǒna yà abvo ɔtdù ka karí òná mberù-ɔwútá nǐ. ⁶⁰ Kǎdù àrà kòtdù yà ndì nyú ka kotdúya tí òná ndì ndabhù kogyè bhalabhala ò ibhu ò. Wò dhu-dzidǒ, kǎdù ádrùngbǎ odu-íyà-ba nígèrè ndàpbǐ ndi ibhu-lí'ò nǐ, ndàdù àrà. ⁶¹ Mágàdalà tó kigò ǒ Màriyà mà, ngǎtsi Màriyà mànà náadù òko ányìrǒ, ibhu-tsùnǎ.

Pbànowí rǐ Yèsù-adzìdɔ-ngbò nóɔɔ dhu

62 Tsútsă nínganí, sàbatù-idhò tò ìndrű óbhòlóná ì òná idho dzidő ùbho inga ǒ, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Pbàfàrisáyó màná náawù atdíkpá Pílatò bhà. 63 Abádhí adù àtìnà kà nǐ: «Ádrùngbǎlé, wò tìtò-ba núnɔ inzá ndì ndàpè òvè rórò dhu nísè wà òká. Kǎti, ìbhù idho dzidő ndì ringbèya ndì ɔve-bvù rò. 64 Ní ndì dhu-okú dò rò, dhu àkǎ nyavi kòdò wò adzidò-ngbò ràrà àhù ìbhù idho ò. Obhó tí, kàbhà ábhàlǐ rǎdù ìwu kǎ-bvò nówè, 'òwù nà, 'àdù àtìnà ìndrű nǐ iwà kà ringbè ndì ɔve-bvù rò. Ní wò ndì tìtò nádù ì'ì nzére nyú, ròsè yà angyi ì'ì dòná.» 65 Ní Pílatò adù àtìnà abádhí nǐ: «Kànǐ pbànowí sàndǐrì tí oko tí. Ní nyòwu, nyǎdù ndì adzidò-ngbò nábhu kòdò mběyi yà nyǐ nyòzè ka dhu bhěyi.» 66 Ní abádhí awù, 'àdù ize nǐlì ìbhù-tsù ka kàpǐ nǐ odu rǒ, 'àdù pbànowí nǐlì ràmbe ndì adzidò-ngbò nódò dǎ.

28

Yèsù rǐ ndìngbè dhu

(Mrk 16.1-10; Luk 24.1-12; Yùw 20.1-10)

1 Tsútsă nínganí, sàbatù-idhò dzidő rùbho inga ǒ, Màgàdalà tó kigò ǒ Màriyà mà, ngǎtsi Màriyà màná náawù màmbì ǒ Yèsù ka kòtdù róngà nándà. 2 Ní uró rò tí, ádrùngbǎ mùtìtì nǐsì, Kàgàwà bhà màlàyikà rǎdù ifo òrù-akpà ò rò. Kǎdù odu nógèrè igi, ndàdù àdì dòná. 3 Kǐlì ndì ɔɔ námbìlì dhu tó awáwù bhěyi, kà-rǒ mùdzarù rǎdù òwu tdyé, mbìlìkàkù bhěyi. 4 Ní ádrùngbǎ ɔdo nǐsì yà ìbhù-ngbò òdò rǒ rúbhi sàndǐrì ò. Abádhí adù 'òpè 'àmbe ìvi dǎ, ndìrò 'àdù 'àwà

obvò iwà ùve ale bhěyi. ⁵ Ní màlàyìkà náapè ote, ndàti vèbhále nǐ: «ǐnzǐ nyònzì ɔɔɔ. Ma m̀ni wà dhu nyǐ nyómèna ale rǎrǐ Yěsù, yà mùsàlabhà dǔ ka kútǔ ale. ⁶ Kà rǐ mbǎ ì'ì iró, kàngbè wà ndì yà ndì ndũno dhu bhěyi. Nyìwũ nyàndà pé kǎ-bvò ka kǐli ràyì róngà. ⁷ Ní nyòwu nyũno dhu tsàkàtsàkà kàbhà ábhàlǐ tò nyàti, ka rìngbè wà ndì ɔve-bvù rò, ndirò kà rǎrǐ àrà nyòdò kòmbí Gàlilayà tó pbìrì ò rò. Ányì nga rǎrǐ ndì nyǐ nyǐ ndàlǎ nǐ. Kònzǐ ma mì'ì nà fùkù ma mũno tí dhu ní wò.»

⁸ Ní abádhí níivà ì, 'òwù tsàkàtsàkà ibhu-tsùná rò, ùlè tí ì ùlè ɔɔɔ mà, ábhǔ dhèdhe màná nǐ rórò. Ndirò abádhí adù ɔtse 'òwù màkùrù nà Yěsù bhà ábhàlǐ tò. ⁹ Ányìrǔ rò tí, Yěsù ira, ndìrà ndùsò abádhí màná, ndàdù abádhí nátsè, ndàti: «Yǎmbù.» Abádhí adù ìndri kà-tí'ò, 'ùlǔ ì kà-pfò rǔ, 'adù kífù. ¹⁰ Ní Yěsù adù àtìná abádhí nǐ: «ǐnzǐ nyònzì ɔɔɔ. Nyòwu nyũno dhu adódu tò, ròwù Gàlilayà tó pbìrì ò. Ányì nga ní ndì, abádhí rǐ malǎ nǐ.»

Pbànowí rǔwu Yěsù ìngbè ndì dhu nóvò dhu

¹¹ Otu ǔ kǔkò vèbhále rǐ'ì rórò, yà Yěsù adzìdò-ngbò nóddò rǔ rúbhi pbànowí nzínzì ǔ ngúfe ale náadù ì Yèrùsalemà tó kigò ò. Abádhí náawù kǔkò kóró ì nònzì dhu náwe pbàkùhání tó ádròdrǔ ale tò. ¹² Ní ì pbàkùhání tó ádròdrǔ ale mà, Pbàyàhúdì ǔ pbàkùrǔ màná núundu ì, 'adù 'ìrì ndínì ì ubhò tí ábhǔ fùrangà nyú pbànowí tò. ¹³ Abádhí adù dhu ùya ì pbànowí tò 'àti: «Nyǐ nyowuna dhu òvò rǔ k pangba nyàti, kàbhà ábhàlǐ rìwũ kǎ-bvò nówè kùbhingá òdhò nyǐ

nyòdhò ró. ¹⁴ Ndirò liwalì níirina gukyè ndi dhu, ní mǎ m̀ni wà mǎ mǐ kà-afí nábhǔ r̀kò ndi tí dhu, ndirò mǎd̀ nyígu ìnzì nyábá tí àp̀b̀è!»
¹⁵ Ní k̀k̀k̀ Sàndiri náakò f̀rangà, 'àd̀ wò f̀yò ka k̀yǎ dhu k̀l̀l̀ ǹnzì. Ní ndi màk̀r̀ náad̀ ndùgà Pbàyàhúdì nzínzì ǒ, r̀rà àh̀ indo màtì.

Yēsù rǐ ndàvǐ pb̀ndà ábhàlǐ tò dhu

(Mrk 16.14-18; Luk 24.36-49; Ỳw 20.19-23; Kas 1.5-8)

¹⁶ Yēsù bhà atdí kumì d̀nà atdí nà ábhàlǐ náawù Gàlilayà yà k̀t̀nà f̀yò pb̀r̀ d̀. ¹⁷ Ní ábhàlǐ níitdègu Yēsù nálǎ, ní abádhí níifu ka. Pbétù, dhèdhè abádhí nzínzì ǒ ale náa'ù nzá dhu Yēsù nyá r̀r̀ ndi. ¹⁸ Ní Yēsù ad̀ ìndri abádhí-tì'ò, ndàd̀ àt̀nà abádhí nǐ: «Kàgàwà níibho wà k̀r̀ ádr̀ngbǎnga fudú òr̀-akpà ò dhu-tsí d̀, ndirò yà adzi ǒ dhu-tsí d̀ màtì. ¹⁹ Nírò, nyòwu k̀r̀ pb̀r̀ ǒ ale-bv̀, nyád̀ abádhí nábh̀ r̀gèr̀ è, 'òngò pb̀kà ábhàlǐ tí. Ndirò, nyùbho bàtizò abádhí tò, Àba Kàgàwà-òvò rò, ka t'ídhùnà-òvò rò, ndirò Ìlǐlǎ-Alafí-òvò r̀. ²⁰ Ndirò, nyùdhe dhu abádhí tò r̀f̀ yà k̀r̀ ma m̀yá f̀k̀ dhu. Ndirò, nyèni dhu ma r̀r̀ ìnè atdíkpá nyǐ mànà, r̀rà àh̀ k̀r̀ yà adzi ǒ dhu-tsè náaraya ndòd̀ ònà idhò ò.»

Ungbòta-Ɔwátá Tó Bhǔkù

Ndrǔna: Ungbòta-Ɔwátá Tó Bhǔkù New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ndrǔna (Ngit)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

abb6c630-aaf1-5647-8172-605215e8fe12